

**Univerzita Palackého v Olomouci
Přírodovědecká fakulta**

Trendy ve vzdělávací politice

Danuše Nezvalová

Olomouc 2006

Vymezení pojmu vzdělávací politika

Po prostudování této kapitoly dokážete:

- vysvětlit obsah pojmu vzdělávací politika,
- vymežit úlohu školské politiky,
- dokážete obhájit důležitost školské politiky.

Požadované vstupní vlastnosti jsou velmi všeobecné:

- porozumění současným požadavkům na vzdělávání;
- pochopení základních principů demokratické společnosti.

Asi se pozastavíte nad pojmem „vzdělávací politika“. Možná si pomyslíte: už zase politika a nějaká ideologie vstupuje do školství? Nic takového. Není třeba příliš rozsáhlých argumentací o vztahu vzdělávací soustavy k systému politickému, ekonomickému a sociálnímu. Školy prostě nemohou být imunní ke změnám na trhu práce, ke změnám společenským, k pokroku v oblasti nových technologií.

Vzdělávání je kolektivní statek, který nemůže být ponechán pouze tržním silám. Ať jsou organizace, stupeň decentralizace či diverzifikace vzdělávacího systému jakékoliv, musí určitou odpovědnost ke svým občanům na sebe vzít stát. Jeho povinností rovněž je zajistit, aby v záležitostech vzdělávání došlo k národnímu konsensu na základě dlouhodobého výhledu do budoucnosti a principu, že vzdělávací systém tvoří koherentní celek.

Pojem vzdělávací politika je obtížné definovat. J. Kalous (1995) definuje vzdělávací politiku následujícím způsobem: „Vzdělávací politikou rozumíme principy, priority a metody rozhodování, vztahující se k uplatňování společenského vlivu na vzdělávání. Toto rozhodování zahrnuje strategické záměry rozvoje vzdělávání, legislativní rámec činnosti vzdělávacích a vzdělávaných subjektů, způsob financování, vymezení vzdělávacích cílů a obsahů, stimulování a ovlivňování činností vzdělávacích subjektů a způsob jejich kontroly“.

Vzdělávací politika je pojem širší a vhodnější než školská politika, která zahrnuje pouze základní strategické návrhy pro institucionální vzdělávání v oblasti povinné školní docházky.

Jedním z prvních úkolů vlády je dospět ke shodě s širokou veřejností ohledně významu vzdělávání a jeho úlohy ve společnosti. Aktivní dialog mezi všemi politickými stranami, profesními a dalšími sdruženími, odbory, obchodními a průmyslovými společnostmi zajistit udržitelnost a stabilitu vzdělávacích programů. Zkušenost ukazuje, že společenský konsensus je nutný ke každému reformnímu procesu. Je třeba mu dát nějakou institucionální formu a dovolit mu, aby se projevil na základě demokratických mechanismů.

Je nezbytné organizovaným způsobem projednávat vzájemnou závislost mezi různými složkami vzdělávacího systému tak, abychom neporušili organické vazby mezi jednotlivými vzdělávacími stupni.

Dokumenty formulující vzdělávací politiku by měly být považovány za dlouhodobý nástroj, který předpokládá kontinuitu v učiněných rozhodnutích a v realizaci reform. Ve sféře vzdělávání je důležité mít nadhled nad krátkodobými opatřeními a reformami. Dlouhodobé plánování by mělo být založeno na hloubkové analýze reality.

To jsou tedy hlavní argumenty zdůvodňující úlohu státu jako představitele celé pluralistické a na partnerství založené společnosti. Nesmí být však vykonávána formou striktního monopolu. Spíše má za úkol usměřování toku energií, podporování iniciativ a poskytování podmínek. Zásady spravedlnosti a práva na vzdělání vyžadují, aby ani v nejmenším nebyl odpírán přístup ke vzdělání některým osobám nebo sociálním skupinám; přesněji řečeno, stát by měl hrát přerozdělovací úlohu ve prospěch menšinových a znevýhodněných skupin. Zaručení kvality vzdělání vyžaduje navíc stanovení obecných standardů a různých monitorovacích prostředků.

Školy, které jsou hybnou silou vzdělávacího systému, ať veřejné či soukromé, se musí ubírat dohodnutým směrem a v souladu s dlouhodobým výhledem. Je tedy úkolem veřejné správy zajistit časovou a prostorovou ucelenost systému, či jinými slovy – vytyčit hlavní linie a regulovat.

Hlavní funkce centra v demokratické společnosti

Jaká je tedy úloha centra (ministerstva školství) v demokratické společnosti? Je vůbec nutností? Nespotřebovává pouze finanční prostředky, které by bylo možno efektivněji využít pro rozvoj školy? Nezvyšuje pouze administrativu, kterou učitelé většinou považují za zbytečnou? To jsou jistě otázky, které vás často při každodenní práci napadají. Doufám, že se mi podařilo alespoň trochu vaše předsudky zviklat. A pokud jste byli přesvědčeni o nezbytné úloze centra, pak jistě uvítáte následující přehled funkcí centra.

Utváření koncepce a strategie

- dlouhodobá koncepce a vize;
- strategické plánování (srovnávací analýzy, strukturální změny);
- řízení a uskutečňování změn a inovací;
- zajištění odpovídajícího postavení vzdělávacího systému ve společnosti, reagování na společenské potřeby.

Politické působení

- vytváření mechanismů umožňujících participaci sociálních partnerů, vytváření společenského konsensu;
- komunikace s veřejností.

Financování, řízení a legislativa

- státní rozpočet;
- legislativa;
- selektivní intervence.

Zajišťování kvality

- monitorování, evaluace;
- standardy, centrální zkoušky;
- školní inspekce;
- podpůrné mechanismy;
- učitelé.

Typickými dvěma osami, podél kterých probíhají dnešní spory o pravomoc, jsou spor o míru centralizace a decentralizace. Současné trendy výrazně směřují k posílení decentralizačních opatření ve školství. Zkušenosti hovoří ve prospěch převedení zodpovědnosti na regionální nebo lokální úroveň: zlepšení kvality vzdělání, zlepšení kvality rozhodování, stimulování jednotlivců i týmů, celková podpora inovací, lepší spolupráce mezi učiteli a rodinami a účast široké veřejnosti.

Shrnutí

Nejlepších výsledků ve vzdělávacích systémech lze dosáhnout prostřednictvím demokratického konsensu. Je to také nejlepší cesta k dosažení vzdělávacích reforem. Povinností politické moci je pomocí nezbytných opatření definovat možnosti a zajistit celkovou regulaci vzdělávacího systému. Vzdělávání je společenskou hodnotou a nemůže být regulováno pouze pomocí tržních sil. Školství je politikum již svou podstatou, budoucnost školské soustavy by měla být vytvářena za trvalé spolupráce osvědčených politiků se zkušenými odborníky.

Kontrolní otázky

- Definujte pojem vzdělávací politika. Pokuste se jej vysvětlit svými slovy.
- Co je účelem vzdělávací politiky, jaké jsou její úrovně?
- Jaké jsou hlavní funkce centra v demokratické společnosti?
- Zkuste jmenovat několik příkladů konfliktních problémů z oblasti vzdělávací politiky.

Použitá literatura

KALOUS, J. A KOL. *Úvod do teorie a praxe školského managementu*. Praha: Ústav rozvoje školství PdF UK, 1995.

Učení je skryté bohatství. Zpráva Mezinárodní komise UNESCO „Vzdělávání pro 21. století“. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 1997.

Doporučená literatura

Kalous, J. a kol. *Úvod do teorie a praxe školského managementu*. Praha: Ústav rozvoje školství PdF UK, 1995.

Národní program rozvoje vzdělávání v České republice

Po prostudování této kapitoly budete:

- znát principy české vzdělávací politiky,

- dokážete naznačit vývoj v základním a středním vzdělávání ve střednědobém horizontu,
- pochopíte obsah změn školské politiky v ČR.

Obecné cíle vzdělávání a výchovy

Vzdělávání má více rozměrů, je současně zaměřeno na rovinu osobního rozvoje, začleňování do života společnosti, přípravu na uplatnění na trhu práce. Zaměřuje se na následující cíle:

- Rozvoj lidské individuality: zahrnuje kultivaci a podporu seberealizace každého jedince, maximální uplatnění jeho schopností;
- Zprostředkování historicky vzniklé kultury společnosti, obsažené ve vědách, umění, technice, pracovních dovednostech;
- Výchova k ochraně životního prostředí, zajištění udržitelného rozvoje společnosti;
- Posilování soudržnosti společnosti: zajištění rovného přístupu ke vzdělávání: výchova k lidským právům a multikulturalitě;
- Podpora demokracie a občanské společnosti: školní společenství je prvním prostředím, kde dochází k výchově k demokracii: vztah mezi učitelem a žákem, založený na vzájemném respektu, utváření školní komunity, se zapojením všech partnerů, řídicími se demokratickými pravidly;
- Výchova k partnerství, spolupráci a solidaritě v evropské i globalizující se společnosti;
- Zvyšování konkurenceschopnosti ekonomiky a prosperity společnosti prostřednictvím kvalitního vzdělání.
- Zvyšování zaměstnatelnosti: orientovat všeobecné i odborné vzdělávání na zvyšování flexibility a adaptability člověka, na jeho tvořivost, samostatnost a odpovědnost.

Všechny tyto cíle může uskutečňovat decentralizovaný a participativní vzdělávací systém, v němž jsou kompetence rozděleny na úrovni centrální, regionální a lokální. Značné rozhodovací kompetence připadají škole, která nejlépe zná své žáky, dokáže spolupracovat s rodiči a ostatními sociálními partnery, dokáže nejlépe využívat jak materiálních tak i lidských zdrojů.

Tyto cíle se promítají do obsahu vzdělávání, vymezeného kurikulárními materiály. V oblasti kurikulární tvorby dochází k výrazným změnám. Zavádí se systém více úrovní vzdělávacích programů. Nejvyšší úroveň tohoto systému je státní program vzdělávání (národní kurikulum). Definuje obecné cíle vzdělávání a klíčové kompetence.

Také další úroveň kurikulárních dokumentů je centrálně zpracována. Jsou jí rámcové vzdělávací programy, podle nichž se bude uskutečňovat vzdělávání v konkrétní škole. Otevírá se prostor pro další rozvoj autonomie škol, pro rozvoj tvůrčích schopností učitelů. Při tvorbě rámcových i školních vzdělávacích programů bude uplatňováno nové pojetí kurikula, které již není založeno na osvojování co největšího objemu faktů. Půjde o vyváženost poznatkového základu kurikula, rozvoje kompetencí, osvojování postojů a hodnot; důraz bude kladen na získání klíčových dovedností. Půjde o novou orientaci vzdělávání: naučit se poznávat (zvládnout metody, jak se učit), naučit se jednat a žít společně (umět pracovat samostatně i v týmech, zvládat konflikty,

respektovat odlišné názory), naučit se být (umět se orientovat v různých situacích, přijetí osobní zodpovědnosti, kvalitní hodnotové orientace).

Klíčovou oblastí pro správné fungování decentralizovaného a participativního vzdělávacího systému je evaluace. Zahrnuje v sobě dílčí rozměry monitorování - systematického sledování stavu vzdělávacího systému a získávání informací o něm. Je tak zajišťována kvalita poskytovaného vzdělání. Toto hodnocení zvnějšku se rozšiřuje o vnitřní evaluaci, které je spojeno s vlastním úsilím školy o změnu a je nakonec rozhodující v dosažení vysoké kvality. Vnitřní evaluace školy, ve které se uplatní hodnocení všech partnerů školy, bude zavedena do škol jako jeden z hlavních nástrojů realizace jejich autonomie. Bude sloužit i jako jeden ze vstupů pro evaluaci školní inspekcí.

Školy již jsou a budou ještě více, vystaveny řadě změn. Především je to vnitřní proměna školy, proměna její funkce, prostředí a klimatu, kdy vzrůstá význam výchovné a socializační role školy. Mění se tradiční úkoly školy (cíle a obsah vzdělávání, metody výuky, vztah učitele a žáka, hodnocení žáků). Nezbytná je účast rodičů, žáků a studentů. Bude také třeba dosud převažující orientaci na vnější motivaci žáků postupně transformovat na využívání vnitřní motivace, založené na sebepoznávání a přijímání osobní zodpovědnosti.

Navrhovaných změn je opravdu hodně. Všichni intuitivně cítíme, že jsou nezbytné. Kdo je ale bude uskutečňovat? Je přirozené, že realizace změny není možná bez aktivní účasti učitelů a všech ostatních pedagogických pracovníků. Vyrůstají nároky na osobní odborné kvality učitele. Jaké jsou předpoklady pro tyto změny – můžete se dočíst v koncepčním materiálu „Bílá kniha“. Pokud se zajímáte o tuto problematiku, doporučuji vám si tento materiál prostudovat. Najdete jej také na webových stránkách MŠMT. Pokusím se je stručně sumarizovat.

- Rehabilitace platové úrovně učitelstva;
- Utváření autonomní sociálně profesní skupiny, vypracování kodexu učitelství, vytvoření profesní komory;
- Stanovit obecné i specifické předpoklady pro vstup do pedagogických profesí, přijmout legislativní opatření předpisujícího standard učitelské kvalifikace;
- Nové pojetí přípravného vzdělávání učitelů;
- Vypracovat systém kariérového postupu, na němž by závisel postup platový; diferenciací a kategorizací pedagogických činností;
- Další vzdělávání a sebevzdělávání pedagogických pracovníků.

Jaké se očekávají změny na ZŠ? Opět velmi stručně a heslovitě z materiálu „Bílá kniha“:

Na I. stupni:

- Variabilnější organizace a individualizace výuky;
- Posílení jazykové výuky od 3. ročníku, výuky volitelných předmětů;
- Zavést funkci asistenta, umožnit školního psychologa;

Na II. stupni:

- Promyšleně redukovat víceleté programy gymnázia;
- Umožnit větší podíl volitelných předmětů, diferenciaci v předmětech (2 úrovně), integraci předmětů;
- Nabídnout zájmové a volnočasové aktivity v režimu školy;
- Zavést funkci asistenta, umožnit školního psychologa;
- Měnit klima ve třídách, způsoby motivace, hledat a využívat aktivizující metody a formy výuky;
- Prosadit změny v hodnocení žáků, umožnit slovní hodnocení žáků;
- Klást důraz na průběžnou diagnostiku žáků, základní vzdělání ukončit všestrannou diagnózou vývoje dítěte, doporučením volby studijního či učebního oboru.

Přirozeně, změny se očekávají i ve středním všeobecném a odborném vzdělávání. Střední vzdělávání se dosud uskutečňuje ve třech relativně oddělených druzích škol: všeobecné na gymnáziích, odborně technické, zemědělské, ekonomické, umělecké apod. převážně na středních odborných školách a učňovské na středních odborných učilištích. Tato situace již nevyhovuje zcela novým potřebám, proto je cílem vytvořit otevřený, koherentní a transparentní systém středoškolského vzdělávání, který bude zahrnovat vzájemně prostupné případně na sebe navazující, vzdělávací programy s různým podílem všeobecné a odborné, teoretické a praktické složky vzdělávání.

Vzdělávací programy položí důraz na tyto úkoly:

- Zajišťovat připravenost mladých lidí pro celoživotní učení;
- Poskytovat dostatečně široké všeobecné a obecně odborné vzdělání a klíčové kompetence, nezbytné pro pracovní uplatnění a umožňující snadnější rekvalifikaci;
- Obsah vzdělání rozšířit o evropské dimenze, což představuje výuku cizích jazyků a multikulturní vzdělávání;
- Uplatnit všeobecně použitelné klíčové kompetence, zahrnující schopnosti, dovednosti, postoje a hodnoty, které umožňují člověku jednat adekvátně a efektivně v jednotlivých životních situacích. K podpoře jejich rozvoje by měla přispět změna stylu výuky na školách, protože kompetence jsou založeny na aktivitách, nikoliv pouze na vědomostech patří k nim např.: komunikace, rozvoj schopnosti učit se, sociální kompetence, řešení problémů, práce s informačními technologiemi.

Předpokládá se podpora všeobecně zaměřených vzdělávacích programů tak, aby v nich studovalo alespoň 30% populace. Vedle gymnaziálních programů bude podporován rozvoj všeobecných a široce profilovaných odborných vzdělávacích programů, jako jsou ekonomická a technická lycea. Dále bude podporována optimalizace sítě škol ve prospěch integrovaných, resp. polyfunkčních škol. Tyto vzdělávací instituce nabízejí všeobecné i odborné programy, které poskytují různý stupeň vzdělání pod jednou střechou. Tyto programy se mohou vzájemně ovlivňovat a prolínat. Umožní tak žákům prostupnost, obohacení i korekci vzdělávací dráhy. Každý žák tak může ukončit certifikovaný vzdělávací program, odpovídající jeho schopnostem.

Předpokládají se změny i v gymnaziálním vzdělávání. Počítá se s postupným a rozumným omezováním dlouhého, osmiletého cyklu. I když tento typ vzdělání je určen i nadále především k přípravě pro studium v terciální sféře, bude nutné, aby postupně přijímal širší populaci žáků. Měl by proto zahrnovat i takové obsahy a předměty, které

mohou být potřebné pro některá povolání. Nabídka předmětů by měla umožnit vytvořit si v rámci školy co nejvíce individualizovaný program, který by odpovídal předpokládané následné vzdělávací dráze nebo možností pracovního uplatnění.

Střední odborné vzdělávání zahrnuje dosavadní studijní i učební obory. Vzdělávací nabídka by měla umožnit uchazeči výběr vzdělávacího programu, odpovídajícího jeho schopnostem, zájmům a potřebám trhu práce. Tato nabídka by měla také umožnit žákovi změnit svou volbu v průběhu vzdělávání a pokračovat ve vzdělávání tam, kde skončil v případě, že školu opustil nebo nedokončil.

Cestou k tomu je systém vzájemně prostupných a navazujících vzdělávacích programů s pružnou strukturou. Tento vývoj bude postupně směřovat k modulovému a kreditnímu uspořádání vzdělávacích programů. Z jednotlivých modulů si žák může vytvářet vzdělávací program. To umožní individuální přizpůsobení vzdělávací cesty, snadnější prostupnost v rámci celého sektoru odborného vzdělávání a jednodušší návaznost na další vzdělávání.

V odborném vzdělávání je kladen důraz na spolupráci se sociálními partnery (zástupci zaměstnavatelů i zaměstnanců, zejména na regionální a lokální úrovni). Jednou z cest je legislativní zajištění účasti zástupců zaměstnavatelské sféry při závěrečných zkouškách absolventů učebních oborů. Se sociálními partnery je nezbytné vytvářet podpůrná opatření, zlepšující přechod absolventů do praxe (např. podporovat a legislativně zakotvit několikaměsíční řízenou praxi, podporovat rozvoj profesního a kariérového poradenství, podporovat rozvoj kompenzačních programů pro mladé nezaměstnané).

Závěrečné hodnocení žáků vzdělávacích programů ukončených maturitní zkouškou neumožňuje v současné době obecnější srovnání výsledků, jichž dosáhli jednotliví žáci. To snižuje informační hodnotu maturitního vysvědčení. Proto se navrhuje vytvořit dvouúrovňovou společnou část maturitní zkoušky podle volby žáka. Součástí školní (profilové) části maturity může být též vypracování a obhajoba závěrečné maturitní práce.

Shrnutí

V povinném a středním vzdělávání je v dokumentu Bílá kniha navrhována celá řada změn. Tyto změny lze uskutečňovat v decentralizovaném a participativním vzdělávacím systému, v němž jsou kompetence rozděleny na úrovni centrální, regionální a lokální. Značné rozhodovací kompetence připadají škole, která nejlépe zná své žáky, dokáže spolupracovat s rodiči a ostatními sociálními partnery, dokáže nejlépe využívat jak materiálních tak i lidských zdrojů. Z hlediska pohledu učitele jsou důležité nové přístupy ke kurikulární politice, zahrnující širokou škálu kurikulárních komponent.

Kontrolní otázky

- Jak hodnotíte obsah vzdělání, který jste získal/a během základního a středního vzdělávání z hlediska současných vzdělávacích priorit v ČR?
- Charakterizujte dlouhodobé cíle vzdělávání v ČR.
- Uveďte základní principy kurikulární politiky ČR.

Použitá literatura

Národní program rozvoje vzdělávání v České republice. Praha, MŠMT 2001.

Školský systém České republiky

Po prostudování této kapitoly dokážete:

- popsat strukturu školského systému ČR;
- vysvětlit základní principy a legislativní východiska tohoto systému;
- charakterizovat jednotlivé prvky systému;
- porozumíte systému vzdělávání v ČR;
- dokážete obhájit výhody a nevýhody systému.

Základní principy a základní legislativa

Základní principy, jimiž se řídí poskytování vzdělávání, jsou obsahem Listiny základních práv a svobod, která je součástí ústavního pořádku České republiky. Listina říká, že péče o děti a jejich výchova je právem rodičů; děti mají právo na rodičovskou výchovu a péči. Každý má právo na vzdělání. Školní docházka je povinná po dobu, kterou stanoví zákon. Občané mají právo na bezplatné vzdělání v základních a středních školách, podle schopností občana a možností společnosti též na vysokých školách. Zřizovat jiné školy než státní a vyučovat na nich lze jen za podmínek stanovených zákonem; na takových školách se může vzdělání poskytovat za úplatu. Občanům příslušejícím k národnostním a etnickým menšinám se za podmínek stanovených zákonem zaručuje též právo na vzdělání v jejich jazyku. Každý má právo na svobodnou volbu povolání a přípravu k němu. Svoboda vědeckého bádání a umělecké tvorby je zaručena.

Základní úpravu oblasti školství zajišťuje šest zákonů, jejichž charakteristiky jsou uvedeny dále. Podrobnější úpravu dílčích problémů vzdělávání obsahují vyhlášky, některé záležitosti jsou upravovány nařízením vlády. Zákony, vyhlášky a nařízení vlády jsou zveřejňovány ve Sbírce zákonů ČR. Ministerstvo dále vydává řadu vnitroresortních předpisů, které jsou zveřejňovány ve Věstníku Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR.

Školský zákon definuje jednotlivé druhy škol (včetně škol speciálních) a jejich úkoly, stupně poskytovaného vzdělávání, povinnou školní docházku a způsoby jejího plnění, formy, průběh a ukončování studia, působnost orgánů veřejné správy a postavení soukromých a církevních škol. Definuje školní rok, stanoví povinnou dokumentaci škol, definuje pedagogické dokumenty, které určují obsah vzdělávání, stanoví součásti škol, které plní širší výchovné funkce (např. knihovna nebo školní družina), popř. funkce sociální (např. školní jídelna). Definuje pedagogické pracovníky a jejich povinnosti.

Zákon o školských zařízeních se vztahuje na významnou část školské soustavy:

- *na předškolní zařízení*
- *na školská výchovná zařízení, která zabezpečují výchovu mimo vyučování*
- *na školská účelová zařízení, která poskytují podpůrné služby nebo odborné služby školám a ostatním výchovným zařízením.*

Zákon o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních upravuje výchovu dětí a mladistvých bez patřičného rodinného zázemí nebo s poruchami chování.

Zákon o státní správě a samosprávě ve školství doplňuje školský zákon v oblasti správní a procesní. Vztahuje se na celou školskou soustavu s výjimkou vysokých škol. Stanoví orgány státní správy ve školství, jimiž jsou ředitelé škol, předškolních a školských zařízení, obecní úřady obcí s rozšířenou působností, krajské úřady, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (ve stanovených případech jiné ústřední orgány státní správy), a dále Česká školní inspekce. Dále stanoví orgány

samosprávy, jimiž jsou obec, kraj a rady škol, pokud byly ustaveny. Jednotlivým orgánům státní správy a samosprávy stanoví tento zákon kompetence (včetně kompetencí finančních), které umožňují vznik a fungování škol.

Od roku 1999 je zvláštním zákonem řešeno i financování soukromých škol, které bylo dříve upravováno nařízením vlády.

Zákon o vysokých školách upravuje celospolečenské cíle a funkci vysokých škol, kompetence státní správy a zřizovatelů vysokých škol, stanoví druhy vysokých škol, jejich financování a hospodaření, studium, jeho typy a průběh, práva a povinnosti studujících, postavení a pracovněprávní vztahy akademických pracovníků.

Vedle uvedených "školských" zákonů ovlivňuje správu školství řada dalších zákonů. Z nich lze uvést zákon o působnosti ústředních orgánů státní správy (kompetenční zákon), který stanoví kompetence orgánů státní správy, mimo jiné zřizovatelské působnosti ostatních ministerstev ke školám zajišťujícím vzdělávání pro určité resorty hospodářství. Dále jsou to zákony upravující veřejnou správu, jejíž součástí je i správa školství, a zákony o hospodaření s veřejnými (rozpočtovými) prostředky.

Za koncepci, stav a rozvoj výchovně vzdělávací soustavy tedy odpovídá Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. V oblastech vztahujících se k trhu práce a v poradenství spolupracuje s ministerstvem práce a sociálních věcí, v některých otázkách s dalšími ústředními orgány státní správy (Ministerstvo vnitra, Ministerstvo obrany a Ministerstvo zdravotnictví). Zřizovatelské funkce plní především orgány územní samosprávy. Na tyto orgány je přenesena i řada funkcí státní správy.

Struktura školské soustavy a klíčové momenty pro volbu vzdělávací cesty

Součástí výchovně vzdělávací soustavy jsou základní školy, střední školy, speciální školy, vyšší odborné školy a vysoké školy. Všechny poskytují stanovený stupeň vzdělání. Dále jsou sem začleněny i instituce poskytující základy uměleckého vzdělání (zájmového) - základní umělecké školy.

Součástí výchovně vzdělávací soustavy jsou rovněž předškolní zařízení (mateřské školy) a školská zařízení výchovná a účelová. V tomto studijním textu se zaměříme pouze na základní a střední školství, poněvadž v této části školského systému budete vykonávat svou profesi učitele.

Školy

Pro srovnávání jednotlivých vzdělávacích soustav vytvořila UNESCO mezinárodní klasifikaci vzdělávání, kterou přijala i EU. Je známa pod zkratkou ISCED:

- 0 preprimární
- 1 primární
- 2 nižší sekundární
- 3 vyšší sekundární
- 4 postsekundární
- 5 terciární - první stupeň
- 6 terciární - druhý stupeň

Školy se člení podle vzdělávacího stupně a podle charakteru poskytovaného vzdělávání na tyto druhy:

1. Základní škola spojuje do jednoho organizačního celku primární a nižší sekundární úroveň vzdělávání (ISCED 1 + 2). Její délka činí 9 let a je totožná s délkou povinné školní docházky. Člení se na pětiletý první a čtyřletý druhý stupeň. Po absolvování prvního stupně mohou žáci, kteří se o to ucházejí a uspěli v přijímacím řízení, přestoupit do víceletého gymnázia, a to po 5. ročníku do osmiletého, po 7. ročníku do šestiletého, a pokračovat tam v plnění povinné školní docházky.

2. Střední školy poskytují střední vzdělání (vyšší sekundární - ISCED 3), a to buď všeobecné, nebo odborné. Odborné vzdělání může mít dvě úrovně: střední odborné ukončené závěrečnou zkouškou (3C) nebo úplné střední odborné ukončené maturitní zkouškou (3A). Všeobecné vzdělání je poskytováno pouze na úrovni "úplné střední", tedy ukončené maturitní zkouškou. Odborné vzdělávání je poskytováno na obou úrovních. Maturitní zkouška na všech typech škol opravňuje ucházet se o přijetí k terciárnímu vzdělávání. Držitel certifikátu na úrovni 3C může absolvovat nástavbové studium (úroveň 4A) a složit maturitní zkoušku potřebnou ke vstupu na vyšší vzdělávací úroveň. Střední školy se člení na tyto typy:

a) gymnázia , která poskytují úplné střední všeobecné vzdělání ukončené maturitní zkouškou (ISCED 3A) a připravují žáky především k vysokoškolskému studiu; studium může být čtyřleté (pouze vyšší sekundární), šestileté nebo osmileté (zahrnující nižší i vyšší sekundární);

b) střední odborné školy , které poskytují ve čtyřletém studiu úplné střední odborné vzdělání ukončené maturitní zkouškou (ISCED 3A) opravňující ucházet se o vysokoškolské vzdělávání, a kvalifikují své absolventy k výkonu středních technických, ekonomických a obdobných funkcí. Malý počet oborů dvou- až tříletých poskytuje střední odborné vzdělání (ISCED 3C). Některé školy organizují i nástavbové studium. Zvláštním typem střední odborné školy je konzervatoř. Žáci konzervatoří získávají vyšší odborné vzdělání zaměřené na odbornou uměleckou přípravu a ukončené absolutorií (ISCED 5B);

c) střední odborná učiliště , poskytují ve dvou- a tříletých oborech kvalifikaci k dělnickým a obdobným povoláním (ISCED 3C), v malém počtu čtyřletých oborů ukončených maturitní zkouškou poskytují kvalifikaci k náročným dělnickým povoláním a k funkcím provozního charakteru a současně otvírají cestu k vysokoškolskému vzdělávání (ISCED 3A). Některé školy organizují i nástavbové studium;

d) učiliště nejsou formálně považována za střední školy; poskytují možnost jedno- a dvouleté přípravy (ISCED 2C) pro žáky, kteří ukončili povinnou školní docházku v nižším než 9. ročníku nebo 9. ročník nedokončili úspěšně a nevyužili možnosti dané novelou školského zákona z r. 2000 ucházet se o studium na střední škole.

3. Speciální školy jsou určeny pro děti a mládež se zdravotním (tělesným, smyslovým, mentálním) nebo sociálním postižením, pokud je nelze zařadit do běžných škol. Mohou být paralelní k běžným školám soustavy (speciální základní

školy, gymnázia, střední odborné školy, střední odborná učiliště); zde žáci získávají vzdělání rovnocenné příslušné úrovni běžné školy. Děti s výraznějšími rozumovými nedostatky se mohou ve věku odpovídajícím základní škole vzdělávat ve zvláštní škole (ISCED 2C) nebo v pomocné škole (ISCED 1). Dalšího navazujícího vzdělání mohou nabýt v odborném učilišti (ISCED 2C) nebo v praktické škole (ISCED 2C).

4. Vyšší odborné školy připravují pro kvalifikovaný výkon náročných odborných činností. Poskytují absolventům středních škol, kteří své vzdělání ukončili maturitní zkouškou, vyšší odborné vzdělání (ISCED 5B) ukončené absolutoriem. Řadí se na terciární úroveň vzdělávání. Způsobem ukončování studia (absolutoriem) a také delším (zpravidla 6 až 8 let) studiem se vyšším odborným školám podobají konzervatoře.

5. Vysoké školy poskytují vzdělávání ve třech druzích vzdělávacích programů: bakalářském, magisterském (oba ISCED 5A) a doktorském (v návaznosti na magisterský - ISCED 6).

Studijní programy vysokých škol jsou trojího typu:

Bakalářský studijní program je zaměřen k přípravě na výkon povolání a k magisterskému studiu. Standardní doba studia je tři až čtyři roky.

Magisterský program je zaměřen na získání teoretických poznatků založených na soudobém stavu vědeckého poznání, výzkumu a vývoje, na zvládnutí jejich aplikace a na rozvinutí schopností k tvůrčí činnosti; v oblasti umění je zaměřen na náročnou uměleckou přípravu a rozvíjení talentu. Magisterský studijní program navazuje na bakalářský; standardní doba je nejméně jeden a nejvýše tři roky. V případech, kdy to vyžaduje charakter studijního programu, může být udělena akreditace magisterskému studijnímu programu, který nenavazuje na bakalářský studijní program; v tomto případě je standardní doba studia nejméně čtyři a nejvýše šest roků (zpravidla jde o pět let, v oblasti lékařství a veterinárního lékařství šest let).

Doktorský studijní program je zaměřen na vědecké bádání a samostatnou tvůrčí činnost v oblasti výzkumu nebo vývoje nebo na samostatnou teoretickou a tvůrčí činnost v oblasti umění. Standardní doba studia je tři roky.

Studium všech tří typů lze absolvovat s plnou nebo částečnou studijní zátěží a v rámci prezenčního studia nebo studia distančního či v jejich kombinaci.

Do konce roku 1998 měly všechny existující vysokoškolské instituce univerzitní status. Od roku 1999 se otevřela možnost vzniku neuniverzitních vysokých škol.

6. Základní umělecké školy jsou zařazeny do výchovně vzdělávací soustavy po bok škol běžného vzdělávání, poskytují však vzdělávání zájmové. Poskytují základy vzdělávání v jednotlivých uměleckých oborech a připravují pro studium učebních a studijních oborů ve středních, popř. vysokých školách uměleckého zaměření (jejich absolvování však není podmínkou pro přijetí). Organizují studium převážně pro žáky základních, popř. středních škol, ale mohou organizovat i studium pro dospělé.

Charakteristickým znakem českého školského systému je, že prakticky všichni absolventi základní školy (téměř 95 %) pokračují v postobligatorní docházce do škol.

Vzhledem k výrazné převaze odborných škol nad školami všeobecně vzdělávacími získává významná většina žáků odbornou kvalifikaci uznávanou trhem práce již na vyšší sekundární úrovni.

Pro školy uvedené pod body 1 až 4 a 6 se z praktických důvodů (jejich správa a financování jsou podobné) používá souhrnné označení regionální školy.

Školská zařízení

Součástí výchovně vzdělávací soustavy jsou i školská zařízení, která se člení na

- *předškolní zařízení,*
- *školská zařízení výchovná a*
- *školská zařízení účelová.*

A. Předškolními zařízeními jsou mateřská škola a speciální mateřská škola zabezpečují předškolní výchovu, ale nejsou povinné a neposkytují uznaný stupeň vzdělání.

B. Ke školským výchovným zařízením patří:

- *zařízení pro zájmové studium - státní jazykové školy. Jejich vzdělávací program neposkytuje definovaný stupeň vzdělání, umožňuje však získat všeobecně uznávané osvědčení o vykonání státních jazykových zkoušek z cizího jazyka;*
- *školská zotavovací zařízení - školy v přírodě, tj. ozdravné pobyty tříd organizované v neporušeném životním prostředí, při nichž je zajištěna výuka;*
- *školská výchovná zařízení pro výchovu mimo vyučování*
 - *zajišťují péči o žáky a zájmové aktivity v době, kdy jsou rodiče zaměstnáni (střediska pro volný čas dětí a mládeže, školní družina, školní klub),*
 - *doplňují školní výchovu (školní knihovna) nebo*
 - *zajišťují výchovu, ubytování a stravování žáků středních škol mimo rodinu v případě, že škola je vzdálena od domova dítěte (domov mládeže);*
- *školská zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy:*
- *dětské domovy pro děti, které nemohou být vychovávány ve vlastní rodině,*
- *speciální výchovná zařízení (tj. internátní zařízení pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy pro mládež s poruchami chování, např. výchovný ústav, dětský domov se školou)*
- *diagnostické ústavy pro děti a pro mládež, které posuzují z hlediska psychologického a pedagogického děti a mládež, jimž byla nařízena ústavní výchova nebo uložena ochranná výchova před rozmístěním do příslušných typů dětských domovů nebo speciálních výchovných zařízení, popř. do internátních speciálních škol. Tato zařízení doplňuje středisko výchovné péče pro děti a mládež, které má obdobnou funkci, plní však preventivní úlohu u dětí a mládeže, jimž není ústavní výchova nařízena.*

C. Školská účelová zařízení pomáhají předškolním zařízením, školám a školským výchovným zařízením plnit výchovné a vzdělávací úkoly, zabezpečují hmotnou péči o

žáky po dobu jejich pobytu ve škole a dále zabezpečují další vzdělávání pedagogických pracovníků. Člení se na:

- *zařízení výchovného poradenství, jimiž jsou výchovný poradce (jeden z učitelů speciálně pro tuto funkci připravený, působící přímo ve škole, předškolním nebo školském zařízení), pedagogicko-psychologická poradna a speciálně pedagogické centrum - viz [4.15.], [5.18.] a [10.3.]; v poslední době působí ve školách stále častěji i školní psychologové, jejich postavení však zatím není právně upraveno;*
- *zařízení školního stravování, tj. školní jídelny;*
- *školní hospodářství (školní statek, školní pole, školní rybníky a školní zahradnictví), která poskytují podmínky pro praktické vyučování a zřizují se při středních zemědělských a lesnických školách různých oborů;*
- *zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků. (Základní funkce systému dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků naplňují pedagogická centra, která však nepatří mezi školská zařízení; jsou to přímo řízené organizace ministerstva.)*

Pokud vyvstane společenská potřeba, lze zřizovat i další druhy školských zařízení, tedy i ta, která nejsou uvedena v zákoně. Školská zařízení mohou existovat buď samostatně (zejména předškolní zařízení) nebo jako součásti škol (zejména účelová zařízení). Jako součásti škol zpravidla působí: školní družina, školní klub, knihovna, internát, domov mládeže, školní jídelna, školní hospodářství, popř. i předškolní zařízení.

Povinné vzdělávání

Délka povinné školní docházky je stanovena školským zákonem. Činí devět let a začíná počátkem školního roku, který následuje po dni, kdy dítě dovrší šestý rok věku. Realizuje se na základní škole. Děti, které v průběhu plnění povinné školní docházky přejdou na víceleté gymnázium nebo na víceletou konzervatoř, plní zbývající povinnou školní docházku na těchto školách.

Není-li dítě po dovršení šestého roku tělesně nebo duševně přiměřeně vyspělé a požádá-li o to jeho zákonný zástupce, odloží mu ředitel školy začátek povinné školní docházky o jeden rok. O připravenosti tohoto dítěte na školní docházku rozhoduje odborné vyšetření v pedagogicko-psychologické poradně nebo speciálně pedagogickém centru. Odklad školní docházky může být povolen pouze dvakrát. K rozhodnutí o odkladu lze po projednání se zástupci dítěte přikročit i v průběhu školního roku.

Žák splní povinnou školní docházku ukončením období školního vyučování v devátém roce své školní docházky, a to i v případě, že nepostoupil do devátého ročníku základní školy a nedosáhl tedy základního vzdělání. Základní vzdělání si může doplnit buď pokračováním docházky do školy ještě následující rok, nebo v pozdějším věku kursy pro doplnění základního vzdělání.

U handicapovaných dětí (ať se vzdělávají ve škole základní nebo speciální) se počátek školní docházky řídí posouzením školní zralosti a ukončení povinné školní docházky absolvováním všech devíti ročníků základního vzdělání.

Žákovi, který pro svůj zdravotní stav nemůže docházet do školy, zajistí školský odbor krajského úřadu takovou formu vzdělávání, která mu umožní dosáhnout stejného vzdělání jako při školní docházce (osvobození od povinnosti docházet do školy).

Těžce zdravotně postižené dítě může vedoucí školského odboru krajského úřadu na základě odborného posouzení a souhlasu zákonných zástupců osvobodit od povinné školní docházky, a to na dobu určitou. Toto osvobození od povinné školní docházky však podléhá pravidelným revizím, při nichž se posuzuje, zda dítě není schopno vzdělávání ve speciální škole. Zároveň stanoví náhradní formu vzdělávání, která odpovídá možnostem postiženého dítěte.

Vyhláška o základní škole připouští i zvláštní způsoby plnění školní docházky vynucené pobytem žáka v cizině. Jsou jimi: docházka do české školy zřízené při zastupitelském úřadě, docházka do zahraniční školy nebo individuální výuka. Žák, který plní povinnou školní docházku v zahraniční škole nebo individuálně, je povinen skládat zkoušky na české škole nejdéle za dva školní roky.

Dalším zvláštním způsobem školní docházky je experimentálně ověřované domácí vyučování.

Cizím státním příslušníkům se vzdělávání v rámci povinné školní docházky poskytuje bezpodmínečně a bezplatně. Pro azylanty jsou zajišťovány bezplatné kursy českého jazyka. (Střední vzdělávání je poskytováno bezplatně za podmínky legalizovaného pobytu.)

Pro občany, kteří základní vzdělání (dosahované v průběhu povinné školní docházky na základní škole) nezískali, může základní škola nebo střední škola organizovat bezplatné kursy základního vzdělání.

Odpovědnost za plnění povinné školní docházky

Přihlašovací povinnost a povinnost péče o pravidelnou a včasnou školní docházku mají rodiče, popř. zákonný zástupce dítěte. Zanedbání těchto povinností je přestupkem, který může být sankcionován pokutou do výše 3000 Kč; zanedbání výchovy většího rozsahu může být klasifikováno jako trestný čin ohrožování mravní výchovy dětí a mládeže. Vzhledem k tomu, že povinnost zabezpečit povinnou školní docházku mají obce, jsou děti, které mají v příslušném roce zahájit základní vzdělání, registrovány v matrikách obcí.

Podmínky pro plnění povinné školní docházky je povinna vytvářet obec, která je zřizovatelem základních škol. Žák (jeho zákonný zástupce) má právo volit základní školu podle svého uvážení, obec má povinnost mu podle místa bydliště zajistit místo v základní škole v příslušném spádovém obvodu. Jestliže žák plní povinnou školní docházku ve škole zřízené jinou obcí, je obec, ve které má žák trvalý pobyt, povinna hradit obci, která školu zřídila, příslušnou část jejich neinvestičních výdajů, ale to jen v případě, že sama školu nezřídila. Obec, která je zřizovatelem školy, je povinna oznámit obci, v níž má žák trvalý pobyt, jeho přijetí do základní školy ve svém spádovém obvodu. Spory ve věci úhrady neinvestičních výdajů obcí rozhoduje soud.

Vůči soukromým a církevním školám vykonává působnost ve věcech povinné školní docházky Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. V praxi to znamená, že stát garantuje vzdělávání i na těchto školách za podmínky, že jsou zařazeny do sítě škol,

uznává vzdělání v těchto školách dosažené a zaručuje, že v případě obtíží nestátní školy budou žáci moci dokončit povinnou školní docházku v jiných základních školách.

Všeobecná správa

Státní správu ve školství vykonává Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, ve stanovených případech jiné ústřední orgány státní správy, Česká školní inspekce, krajské úřady, obecní úřady obcí s rozšířenou působností a ředitelé škol, předškolních a školských zařízení.

Samosprávu ve školství vykonávají kraje, obce a rady škol, pokud jsou ustaveny. Veřejná správa školství se vyznačuje vysokou decentralizací, jednotlivé stupně správy i jednotlivé školy mají vysoký stupeň autonomie.

Všeobecná správa na národní úrovni

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy odpovídá za koncepci, stav a rozvoj výchovně vzdělávací soustavy. To znamená, že je pověřeno stanovením státní vzdělávací politiky a strategie vývoje vzdělávání a vzdělávací soustavy. Do jeho působnosti spadá též částečně celoživotní vzdělávání, vědní politika, výzkum a vývoj včetně mezinárodní spolupráce v této oblasti, záležitosti vědeckých hodností, problematika dětí a mládeže (především volnočasové aktivity a sociální otázky) a tělesná výchova a sport (školní, spolkový, státní reprezentace).

Koncepční činnost ministerstva

Poté, co reforma veřejné správy ve školství decentralizovala výkon státní správy ve školství, majetkové vztahy a zčásti i financování, je prostředkem k zachování jednotné vzdělávací politiky státu formulování dlouhodobých záměrů vzdělávání a rozvoje výchovně vzdělávací soustavy, které ministerstvo zpracovává a zveřejňuje nejméně jednou za čtyři roky a které předkládá vládě. Na tomto základě zpracovávají jednotlivé kraje vlastní dlouhodobé záměry s přihlédnutím k vlastním podmínkám a cílům. Ministerstvo tvorbu dlouhodobých záměrů vzdělávání a rozvoje výchovně vzdělávací soustavy na úrovni krajů metodicky řídí a koordinuje. Projednává je s kraji vždy po dvou letech. Každoročně předkládá Poslanecké sněmovně výroční zprávu o stavu a rozvoji výchovně vzdělávací soustavy. Vychází přitom mj. z výročních zpráv, které zpracovávají kraje.

Podle zákona o vysokých školách ministerstvo zvláště zpracovává a zveřejňuje rovněž dlouhodobý záměr vzdělávací a vědecké, výzkumné, vývojové, umělecké a další tvůrčí činnosti pro oblast vysokých škol, který aktualizuje každoročně. Projednává a vyhodnocuje dlouhodobé záměry veřejných i soukromých vysokých škol a jejich každoroční aktualizaci. Vypracovává a zveřejňuje výroční zprávu o stavu vysokého školství.

Součástí dlouhodobých záměrů na všech úrovních je i ekonomická rozvaha o nákladech rozvojových programů.

Ministerstvo plní svou koncepční roli péčí o obsah vzdělávání:

Ministerstvo řídí předškolní zařízení, školy a školská zařízení ve věcech výchovy a vzdělání. Určuje obsah vzdělávání formou schvalování učebních dokumentů, především učebních plánů a učebních osnov škol (pro školy v působnosti jiných resortů jen v oblasti všeobecně vzdělávacích předmětů) i formou vzdělávacích standardů.

Na vysokých školách ministerstvo ovlivňuje obsah vzdělávání prostřednictvím akreditace studijních programů na základě stanoviska Akreditační komise.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy vede síť všech zřizovatelů škol a předškolních a školských zařízení. Zařazováním škol a školských zařízení do sítě se vlastně školám uděluje či odnímá "státní zmocnění" k provádění výuky podle schválených oborů. Zařazováním škol do sítě má ministerstvo možnost regulovat vzdělávací nabídku, podmiňuje jí přidělování finančních prostředků od státu a garantuje kvalitu školou vydávaného vysvědčení.

V oblasti financování ministerstvo odpovídá za uplatňování státní finanční politiky v odvětví školství:

- *stanovuje základní principy financování škol a školských zařízení z prostředků státního rozpočtu,*
- *předkládá podklady pro sestavení návrhu státního rozpočtu,*
- *stanoví závazné zásady pro přiděl finančních prostředků, podle nichž provádějí přidělování krajské úřady a zásady, podle nichž podklady pro základní školy zpracovávají obecní úřady obcí s rozšířenou působností,*
- *přiděluje prostředky institucím, které zřizuje, a církevním školám,*
- *přiděluje prostředky krajům na instituce, které zřizují kraje, a na školy jiných zřizovatelů, a to prostřednictvím normativů na úhradu tzv. přímých vzdělávacích nákladů,*
- *rozepisuje a přiděluje finanční prostředky nad stanovený rozsah školám a školským zařízením všech zřizovatelů, pokud v nich probíhá pokusné ověřování nových forem a metod práce a prostředky na rozvojové programy vyhlášené ministerstvem,*
- *stanovuje podmínky poskytování dotací soukromým školám a školským zařízením,*
- *kontroluje využití přidělených prostředků.*

Vysokým školám přiděluje ministerstvo prostředky přímo, a to v souladu s dlouhodobými záměry vysoké školy a ministerstva. Pro výši dotace je rozhodující typ a náročnost akreditovaných studijních programů, počet studentů a dosahované výsledky ve vzdělávací, vědecké, výzkumné nebo tvůrčí činnosti. Ministerstvo dále kontroluje využití přidělených prostředků a kontroluje i hospodaření veřejných vysokých škol.

V oblasti pracovněprávní ministerstvo v regionálním školství:

- *stanovuje míru vyučovací povinnosti učitelů a míru výchovné práce ostatních pedagogických pracovníků,*
- *stanovuje odbornou a pedagogickou způsobilost pedagogických pracovníků ve školách a ve školských výchovných zařízeních,*

- stanovuje zásady pro sestavování konkursních komisí na vybrané funkce ve školství,
- jmenuje a odvolává ředitele institucí, které přímo zřizuje, ústředního školního inspektora a na jeho návrh školní inspektory,
- uděluje souhlas se jmenováním a odvoláním ředitelů škol a školských zařízení, které zřizuje kraj,
- uděluje souhlas se jmenováním a odvoláním vedoucích odborů školství krajských úřadů.

Organizační struktura Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy

Ministerstvo se člení na kabinet ministra, na útvary přímo řízené ministrem (odbor interního auditu a kontroly, odbor vnějších vztahů a komunikace a odbor koncepcí a strategií) a na pět skupin. Jednotlivé skupiny jsou řízeny náměstkyněmi; jeden z náměstků je I. náměstkem. Skupiny se člení buď přímo na úseky a na odbory, nebo na sekce a v nich teprve na odbory. Sekce a kabinet ministra jsou řízeny vrchními řediteli, odbory řediteli.

Organizace zřizované ministerstvem

Ministerstvo zřizuje k plnění svých funkcí další organizace - účelová odborná zařízení, která jsou řízena zpravidla prostřednictvím náměstkyně ministra odpovědného za příslušný odborný úsek. Do skupiny těchto přímo řízených organizací patří především

- Výzkumný ústav pedagogický, který se zabývá koncepčními, obsahovými a didaktickými problémy školství všeobecně vzdělávacího a speciálního, předškolní výchovou a výchovou ve školských zařízeních;
- Národní ústav odborného vzdělávání (dříve Výzkumný ústav odborného školství), který pro odborné školství tvoří, inovuje a posuzuje učební dokumenty, provádí poradenskou a koordinační činnost pro jednotlivé skupiny oborů; pro centrální orgány i pro školy provádí koncepční a výzkumné práce; vytváří a udržuje informační základnu odborného školství včetně analýzy trhu práce; zabývá se kariérovým poradenstvím; provádí metodicko-poradenskou činnost pro vyšší odborné školy; spolupracuje se sociálními partnery a zahraničními institucemi;
- Centrum pro studium vysokého školství, které zpracovává studie ke koncepci a strategii rozvoje vysokého školství, plní funkci střediska pro ekvivalenci dokladů o vzdělání, podílí se na fungování systému distančního vzdělávání a zajišťuje realizaci vzdělávacích programů Evropské unie v České republice;
- Institut dětí a mládeže, který se podílí na realizaci státního programu podpory a ochrany dětí a je zaměřen na náplň volného času dětí a mládeže a na přípravu pracovníků pro tuto oblast;
- Institut pedagogicko-psychologického poradenství, který zajišťuje koncepční, vzdělávací, koordinační, metodickou a poradenskou činnost pro systém poradenství v resortu školství;
- pedagogická centra, která jsou středisky dalšího vzdělávání učitelů;
- Ústav pro informace ve vzdělávání, který zajišťuje provoz a rozvoj statistického informačního systému ve školství. Na základě této informační základny a s využitím dalších zdrojů monitoruje rozvoj školského systému, analyzuje a interpretuje jeho trendy. Je zapojen do nadnárodních informačních struktur: do evropské sítě informací o vzdělávání Eurydice a do projektů OECD INES a PISA. Součástí ústavu je Národní pedagogická knihovna Komenského.

Všeobecná správa na regionální úrovni

Kraj je především zřizovatelem škol a školských zařízení se širší než obecní spádovostí. Kraj zřizuje

- *střední školy (gymnázia, střední odborné školy a střední odborná učiliště), odborná učiliště, vyšší odborné školy a školská zařízení jim sloužící,*
- *speciální školy základní i střední a speciální předškolní zařízení,*
- *jazykové školy, těsnopisný ústav, školské ústavy umělecké výroby a školní hospodářství,*
- *školské instituce s jiným vyučovacím jazykem než českým (pokud je nezřídí obec),*
- *speciální školy a školské instituce při zdravotnických zařízeních,*
- *základní umělecké školy,*
- *dětské domovy,*
- *školská zařízení pro výchovu mimo vyučování,*
- *školská zotavovací zařízení, plavecké školy,*
- *zařízení školního stravování,*
- *střediska praktického vyučování,*
- *zařízení výchovného poradenství,*
- *střediska služeb školám a střediska informačních technologií,*
- *zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků.*

Kraj spravuje školy a školská zařízení, které zřizuje. Z vlastního rozpočtu zabezpečuje jejich investiční výdaje a provozní náklady s výjimkou těch, které jsou hrazeny státem. Na náklady hrazené státem však může podle potřeby a možností přispívat.

Ředitele jím zřizovaných institucí kraj jmenuje na základě výsledků konkursního řízení a se souhlasem ministerstva, a odvolává je. Bez předchozího souhlasu ministerstva je jmenování neplatné.

Kraj rovněž projednává výsledky školní inspekce ve školách a školských zařízeních, které zřizuje, a přijímá potřebná opatření.

Kraj může jako své iniciativní a kontrolní orgány zřizovat výbory. Jedním z nich je vždy Výbor pro výchovu, vzdělávání a zaměstnanost, který má nejméně pět členů.

Všeobecná správa na místní úrovni

Obec je základním článkem samosprávy ve školství.

Obec je povinna vytvářet podmínky pro plnění povinné školní docházky. Obec zřizuje jako příspěvkové organizace a se souhlasem krajského úřadu zrušuje předškolní zařízení, základní školu a školská zařízení jim sloužící. Zřizované školy lze ustavit jako jednu právnickou osobu, popř. existující školy se souhlasem krajského úřadu sloučit.

Se souhlasem ministerstva může obec zřídit jako příspěvkové organizace předškolní zařízení, školu nebo školské zařízení, které jinak zřizuje jiný zřizovatel, prokáže-li podmínky pro zajištění výchovně vzdělávací činnosti, zejména finanční, materiální a personální zabezpečení.

Ředitele škol zřizovaných obcí jmenuje a odvolává rada obce se souhlasem krajského úřadu. Při jmenování vychází zejména z výsledků konkurzního řízení a ze stanoviska rady školy, pokud je zřízena.

Obec zabezpečuje investiční a neinvestiční výdaje příspěvkových organizací, které zřídila, s výjimkou přímých vzdělávacích nákladů (prostředky na mzdy a s nimi spojené odvody, na učební pomůcky, učebnice a školní potřeby), které jsou hrazeny státem. Na tyto náklady však může přispívat.

Obec zabezpečuje stravování dětí navštěvujících předškolní zařízení a základní školy, které zřizuje; může zabezpečovat i stravování žáků jiných škol a předškolních zařízení.

Obec uplatňuje své zájmy, zájmy rodičů nebo jiných zákonných zástupců dětí a žáků a pedagogických pracovníků na rozvoji výchovy a vzdělávání vůči školským institucím v obci.

Obec projednává s ředitelem předškolního zařízení, školy a školského zařízení, které zřídila, zejména koncepci rozvoje, rozpočet a materiální podmínky pro činnost, personální a sociální podmínky pracovníků, požadavky na zkvalitnění péče a způsob úhrady nákladů zvýšených z tohoto důvodu, a dále zprávy o výsledcích výchovně vzdělávací činnosti. Obdobně postupuje při projednávání těchto otázek i s řediteli těch institucí ve svém územním obvodu, které nezřídila.

Obec rozhoduje o přijetí opatření na základě výsledků České školní inspekce v institucích, které zřizuje.

Obec zpravidla zřizuje komisi pro výchovu a vzdělávání. Tato komise se zřizuje vždy v obci s více než pěti školami. Předškolní zařízení, školy a školská zařízení jsou v této komisi zastoupeny dvěma pětinami zástupců z řad pedagogických pracovníků.

Ředitel školy

Ředitel školy, předškolního nebo školského zařízení řídí svěřenou instituci a plní povinnosti vedoucího organizace s pravomocemi v oblasti hospodaření s finančními prostředky. V oblasti pracovněprávních vztahů je zaměstnavatelem učitelů škola; ředitel jmenuje a odvolává své zástupce.

Ředitel odpovídá

- *za plnění učebních plánů a učebních osnov, za odbornou a pedagogickou úroveň vzdělávání; výchovně vzdělávací proces může upravovat podle místních potřeb a podmínek nebo na základě požadavků zřizovatele v rozsahu stanoveném učebními plány (blíže viz učební plány jednotlivých druhů škol) a kontroluje práci pedagogických a ostatních pracovníků a studijní výsledky žáků,*
- *za efektivní využívání svěřených hospodářských prostředků,*
- *za vytváření podmínek pro činnost rady školy, pro výkon školní inspekce a za přijetí následných opatření,*
- *za vypracování a zpřístupnění veřejnosti výroční zprávy o činnosti školy a výroční zprávy o hospodaření školy; předkládá je radě školy,*
- *za zajištění informovanosti rodičů a zletilých žáků o průběhu vzdělávání.*

Ředitel rozhoduje zejména

- ve věcech povinné školní docházky (viz [2.5.]),
- o zařazení dětí do předškolních a školských zařízení v závislosti na jejich kapacitách,
- o zařazení dětí do základní školy s předností pro děti ze spádové oblasti,
- o zařazení dětí do speciálních škol a školských zařízení,
- o přijetí ke studiu ve středních a vyšších odborných školách,
- o obsahu přijímacích i závěrečných a maturitních zkoušek,
- o přerušení studia, o podmíněčném vyloučení a vyloučení ze studia a o změně studijního či učebního oboru,
- o přiznání a odnětí stipendia,
- o výši příspěvku rodičů na školní stravování,
- o úpravě učebních dokumentů v rozsahu stanoveném učebními plány; úhradu případných zvýšených nákladů projednává se zřizovatelem školy.

Ředitel je povinen zúčastnit se jednání rady školy, je-li přizván.

Rada školy

Rada školy je orgán, který umožňuje rodičům, zletilým žákům, pracovníkům školy, občanům a dalším osobám podílet se na správě školy. Zřizuje ji zřizovatel školy na základě kvalifikovaně projeveného zájmu potenciálních členů rady; zrušuje ji na základě petice nadpoloviční většiny žáků či jejich zástupců nebo v případě nečinnosti přesahující jeden rok.

Rada školy má 6 až 15 členů, kteří jsou voleni, popř. jmenováni na dva roky. Ředitel školy není členem rady, ale musí se jednání rady školy účastnit, pokud je přizván. Ve školách státních, obecních a církevních jmenuje třetinu členů zřizovatel, třetinu pedagogičtí pracovníci ze svých řad a třetinu žáci nebo jejich rodiče podle stanovených pravidel. Ve školách soukromých tvoří nadpoloviční většinu členů rady žáci, popř. jejich rodiče, zbývající členy jmenuje zřizovatel. Zřizovatel vydá zřizovací listinu rady školy.

Rada školy

- *schvaluje výroční zprávu školy, návrh rozpočtu a zprávu o hospodaření; tím plní funkci veřejné kontroly školy; v případě soukromé školy si ke zprávě o hospodaření může vyžádat posouzení audítora,*
- *vyjadřuje se ke studijním a učebním oborům školy, ke koncepčním záměrům jejího rozvoje a ke jmenování a odvolání ředitele,*
- *může podat ve zdůvodněných případech zřizovateli návrh na odvolání ředitele školy,*
- *může požádat Českou školní inspekci o inspekci a zaměstnance příslušného orgánu kraje v přenesené působnosti o kontrolu hospodaření.*

V řadě škol dosud fungují tzv. sdružení rodičů a přátel školy, která byla obvyklým zastupitelským orgánem rodičů před rokem 1989.

Financování školství

Školství je v rozhodující míře financováno z veřejných rozpočtů: ze státního rozpočtu a z rozpočtů územních správních celků - krajů a obcí.

Část prostředků školy získávají vlastní hospodářskou činností a účastí na mezinárodních programech. Prosazuje se snaha zvýšit účast rodin. Naopak finanční účast podniků na profesní přípravě žáků, která před rokem 1989 představovala asi

20 % prostředků poskytovaných ze státního rozpočtu, je zanedbatelná. Princip financování se podstatně změnil v r. 1992: z financování na instituci přešel na financování per capita: byly stanoveny jednotkové neinvestiční výdaje - tzv. normativ neinvestičních výdajů na žáka/studenta, který stanovuje ministerstvo.

Poměr jednotlivých zdrojů a finanční toky jsou v regionálním školství (k němuž se po správní stránce řadí i vyšší odborné školy), ve vysokém školství a v dalším vzdělávání odlišné.

Regionální školství

Regionální školství je financováno z ústředního státního rozpočtu a z rozpočtů zřizovatelů, tj. v případě regionálního školství z rozpočtů obecních a od r. 2001 též z rozpočtů krajů, v případě soukromých a církevních škol z rozpočtů soukromých či církevních zřizovatelů.

Z rozpočtů zřizovatelů jsou financovány investiční výdaje a neinvestiční náklady, které nejsou náklady vzdělávacími. Tím byly nastoleny rovné podmínky pro všechny zřizovatele.

Ze státního rozpočtu z kapitoly školství jsou všem školám a školským zařízením uhrazovány přímé vzdělávací náklady, tj. náklady na mzdy a odvody s nimi spojené, na učební pomůcky, v základních školách i na učebnice a školní potřeby, pokud jsou poskytovány bezplatně, na další vzdělávání pedagogických pracovníků a na služby, které souvisejí s rozvojem škol. Ministerstvo prostředky rozepisuje a přiděluje krajským úřadům, ty je přidělují školám, které zřizují kraje; školám zřizovaným obcemi přidělují kraje prostřednictvím obecních rozpočtů.

Církevní školy a školská zařízení jsou financovány přímo ministerstvem podle stejných zásad a ve stejném rozsahu jako školy státní, poskytovaná dotace však nezahrnuje prostředky k péči o majetek, který není ve vlastnictví státu.

Preprimární vzdělávání

Mateřské školy jsou zřizovány obcemi, které financují investiční výdaje v plné výši, neinvestiční výdaje pak s výjimkou mzdových prostředků a učebních pomůcek, které jsou hrazeny z rozpočtové kapitoly ministerstva školství. Normativ je zpravidla stanoven zvlášť pro děti s pravidelnou denní docházkou, poloviční pro děti s nepravidelnou docházkou a vyšší pro speciální mateřské školy.

Na částečnou úhradu neinvestičních nákladů mateřských škol může obec vybírat od rodičů dítěte příspěvek. Obec stanoví jeho výši tak, aby nepřesáhla 30 % nákladů vynaložených na 1 dítě, a zveřejní ji ve vyhlášce. Rodiče dále přispívají ve stanovené výši na hodnotu poskytované stravy.

Povinné vzdělávání

Základní školy jsou zřizovány obcemi, které financují v plné výši investiční výdaje, neinvestiční výdaje pak s výjimkou mzdových prostředků, učebnic a učebních pomůcek, které jsou hrazeny z rozpočtové kapitoly ministerstva školství.

Normativy pro základní školy (počet normativů si stanoví kraj podle potřeby) jsou diferencovány podle velikosti škol a podle toho, zda jsou organizovány jako úplné či neúplné, popř. málotřídní.

Sekundární vzdělávání

Střední školy jsou zřizovány kraji, které financují v plné výši investiční výdaje, neinvestiční výdaje pak s výjimkou mzdových prostředků a učebních pomůcek, které jsou hrazeny z rozpočtové kapitoly ministerstva školství.

Vyšší odborné vzdělávání

Normativy pro vyšší odborné vzdělávání jsou poněkud nižší než pro předchozí skupinu, protože je zde méně zaměstnanců na 1000 žáků. Dále vzdělávání ve vyšších odborných školách, a to i ve školách veřejných, je poskytováno za úplatu, která nemůže být vyšší než polovina kalkulovaných nákladů na jednoho žáka školy. Výši a způsob úhrady stanoví vláda nařízením; pokud jsou zřízeny obcí, stanoví úhradu obec vyhláškou.

Vybrané školné, které v současné době činí ve státních školách 3-5 tisíc ročně, je určeno na krytí zvýšených nákladů těchto škol ve srovnání se školami středními.

PREPRIMÁRNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

Preprimární vzdělávání probíhá především v mateřských školách, které jsou zřizovány jako instituce s péčí celodenní či polodenní; mohou být zřizovány i jako instituce internátní nebo jako zařízení s nepravidelným provozem. Mateřskou školu lze zřizovat i jako společnou instituci se školou základní.

Další institucí zřizovanou pro péči a výchovu dětí předškolního věku jsou jesle určené dětem do tří let, které je možné zřídit ve společné budově s mateřskou školou. Jesle spadají do oblasti působnosti Ministerstva zdravotnictví České republiky, a jsou proto do této kapitoly začleněny pouze okrajově.

Probíhající diskuse

Nová úprava zákona o státní správě a samosprávě ve školství uložila všem školám povinnost získat od 1. 1. 2003 právní subjektivitu; v důsledku toho musí školy provádět celou řadu činností, které za ně dříve vykonávaly obce a okresní úřady. To vedlo v řadě případů ke slučování několika mateřských škol pod jedno ředitelství nebo k častějšímu slučování mateřských a základních škol.

V poslední době dochází také k tomu, že rodiče umisťují děti do mateřské školy dříve, někdy již ve dvou letech věku. Zároveň jsou však mateřské školy rušeny z důvodu klesající porodnosti a může se tak někde projevit nedostatek míst.

Nový školský zákon v platnosti od 2005 stanoví řediteli mateřské školy povinnost přijmout přednostně dítě rok před zahájením povinné školní docházky dítěte. Toto opatření vychází ze snahy o vyrovnání případných rozdílů v úrovni sociokulturního vývoje dětí a má zakotvit právo na umístění v předškolním vzdělávání, nikoliv povinnost se tohoto vzdělávání účastnit.

V novém školském zákoně jsou mateřské školy nově počítány mezi školy (vedle základních, středních, vyšších odborných aj.) oproti dosavadnímu zařazení mezi předškolní zařízení.

Obsah vzdělávání, typy činností, počet hodin

Obsah výchovné práce nebyl po dlouhou dobu závazně stanoven. Výchovný plán pro jesle a mateřské školy platný před rokem 1989 se záhy přestal užívat.

V roce 2004 byl dopracován a od 1. března 2005 vstoupil v platnost Rámcový program pro předškolní vzdělávání jako závazný materiál pro vzdělávání v mateřských školách, ve speciálních mateřských školách a v přípravných třídách zřizovaných pro děti se sociálním znevýhodněním. Je výchozím dokumentem pro tvorbu školního vzdělávacího programu v jednotlivých mateřských školách.

Pro pomoc pedagogům byl vytvořen metodický materiál a ve spolupráci s pedagogickými centry a školskými odbory krajských úřadů jsou pořádány semináře pro učitele. Jejich cílem je podpořit pedagogy při vytváření funkčního vzdělávacího programu pro svoji školu a usnadnit jim osvojení způsobů práce akcentovaných v Rámcovém programu.

Rámcový program je základní osnovou pedagogického programu v předškolních institucích a obsahuje:

- *obecné cíle předškolního vzdělávání;*
- *rámcový obsah předškolního vzdělávání v pěti oblastech (biologické, psychologické, interpersonální, sociálně-kulturní a environmentální), a to formou popisu*
 - *základní charakteristiky každé z těchto oblastí a jejich vzdělávacích záměrů,*
 - *vzdělávacích cílů specifických pro každou jednotlivou oblast, hlavních činností, resp. příležitostí, které by v konkrétní oblasti mělo předškolní vzdělávání nabízet a zajišťovat,*
 - *očekávaných výsledků, resp. kompetencí, které dítě vzdáváním v té které oblasti zpravidla získává a*
 - *hlavních rizik, která znesnadňují průběh vzdělávání a která mohou v jednotlivých oblastech ohrozit jeho výsledky;*
- *podmínky předškolního vzdělávání, tj. věcné, sociální, organizační a odborné charakteristiky vzdělávacího prostředí, které ovlivňují kvalitu poskytovaného vzdělávání;*
- *možnosti využití Rámcového programu ve vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí nadaných;*
- *požadavky na pedagogické hodnocení v předškolním vzdělávání;*
- *základní požadavky na práci a profesionální odpovědnost předškolního pedagoga;*

- *zásady a doporučení pro zpracování školního vzdělávacího programu.*

Vyučovací metody a didaktické materiály

Základní metodou práce mateřské školy je hra a situační učení v oblasti tělesného, rozumového, estetického a řečového rozvoje prostřednictvím přiměřených individuálních a skupinových činností. Spontánní i motivovaná hra slouží rovněž prožitkovému sociálnímu učení a utváření komunikativních dovedností. Ve srovnání s obdobím před rokem 1989 se akcentuje individualizace metod, odklon od řízených frontálních činností a od verbalismu, zeslabila se orientace na výkon.

Hodnocení dětí

Děti v mateřské škole nejsou hodnoceny. Je však odborně posuzován jejich vývoj a pokud se v něm vyskytují nepravidelnosti a problémy, přistupuje mateřská škola po dohodě s rodiči k pedagogickým, psychologickým či lékařským konzultacím a k tvorbě individualizovaných kompenzačních a rozvíjejících programů.

ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

Základní vzdělávání zahrnuje primární a nižší sekundární vzdělávání. Jeho délka je totožná s povinným vzděláváním.

Převážná většina populace nabývá základního vzdělání na základní škole s jednotnou strukturou: první stupeň (primární úroveň) zahrnuje ročníky 1.-5., druhý stupeň (nižší sekundární úroveň) ročníky 6.-9. Část populace absolvuje nižší sekundární vzdělávání nebo jeho část ve víceletých gymnáziích nebo v osmiletých tanečních konzervatořích.

Základní škola plní i širší výchovné a sociální funkce. V tomto rámci může zajišťovat:

- přípravu na školu - ředitel školy může zřídit přípravnou třídu pro děti s odkladem školní docházky,
- mimovyučovací aktivity dětí ve školních družinách a školních klubech, které poskytují zájmové vzdělávání ,
- výchovné poradenství,
- školní stravování.

Zřizovatelem základních škol jsou obce, školy však mohou být též soukromé nebo církevní . Základní školu lze zřídit jako společnou instituci s mateřskou školou.

Probíhající diskuse

Současné diskuse se zaměřují především k realizaci školského zákona, který byl schválen v září 2004 s platností od ledna 2005.

Školský zákon zavádí systém dvoustupňové přípravy základních kurikulárních dokumentů, tzv. vzdělávacích programů. Ministerstvo vydá rámcové vzdělávací programy pro každý obor základního a středního vzdělání, pro předškolní a základní umělecké vzdělávání a pro jazykové vzdělávání v jazykových školách s právem státní jazykové zkoušky. Ty budou závazné pro přípravu školních vzdělávacích programů, podle nichž bude probíhat výuka v každé škole.

Rámcové vzdělávací programy vycházejí z obecných principů, kterými jsou

- *nová strategie vzdělávání, která zdůrazňuje klíčové kompetence, jejich provázanost se vzdělávacím obsahem a uplatnění získaných vědomostí a dovedností v praktickém životě;*
- *celoživotní učení;*
- *základní vzdělávací úroveň stanovená pro všechny absolventy jednotlivých etap vzdělávání;*
- *pedagogická autonomie škol a profesní odpovědnost učitelů za výsledky vzdělávání.*

Školní vzdělávací program by měl konkretizovat nejen obsah vzdělávání, ale i způsob, jakým bude škola uvažovat o vzdělávacích prioritách, o realizaci cílů s konkrétními žáky, jak bude provádět evaluaci vlastních výsledků a jak bude učitele připravovat na nové metody práce.

Návrh Rámcového vzdělávacího programu pro základní školu zpracoval Výzkumný ústav pedagogický a spolu s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy ho v dubnu 2001 předložil odborné veřejnosti k vyjádření. Konečnou verzi Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání doporučilo k realizaci ministerstvo v srpnu 2004.

Povinnost vzdělávat podle vlastního školního vzdělávacího programu nastane pro všechny školy realizující základní vzdělávání od školního roku 2007/2008, a to minimálně v 1. a v 6. ročníku. O zahájení výuky podle školního vzdělávacího programu v dalších ročnících bude rozhodovat aktuální finanční pokrytí nárůstu hodin v učebním plánu pro základní vzdělávání.

V souvislosti s rámcovým vzdělávacím programem se též uvažuje o zavedení zkoušek v 5. a 9. ročníku základní školy.

Další diskuse

Strmý demografický pokles vyvolává diskuse o ekonomické únosnosti dosavadního velkého počtu stále menších škol. Pravidla financování přinesla zpřísnění ekonomických kritérií pro existenci malých škol. V městech či velkých obcích se po analýze přistupuje k rušení některých škol, přičemž zřizovatel (obec) zpravidla také zajišťuje, že budova bývalé školy bude i nadále využívána pro vzdělávání. V malých obcích je třeba řešit dostupnost jiné školy, namnoze spojenou i se zvýšením výdajů rodinných či (v případě školních autobusů) veřejných, a zvažovat význam školy pro život obce.

Ke stále otevřeným tématům patří existence výběrových škol/tříd, jako jsou víceletá gymnázia nebo třídy s rozšířeným vyučováním některých předmětů. Stojí tu na jedné

straně snaha o diferenciaci vzdělávacích možností na úrovni povinného vzdělávání, na straně druhé snaha o srovnatelné výsledky vzdělávání a tím o rovnost příležitostí při postupu žáků. Prvním opatřením ke zvýšení rovnosti příležitostí bylo zvýšení počtu vyučovacích hodin na 2. stupni základních škol o 2 hodiny, aby se vyrovnal počet vyučovacích hodin pro tutéž věkovou skupinu ve víceletých gymnáziích. Jiným impulsem k tomuto opatření bylo rozšíření prostoru pro upevňování žádoucích kompetencí - jako předjímka plánovaného zavedení rámcových vzdělávacích programů. Ze stejných důvodů vychází zavedení třetí hodiny v roce 2004/05 a předpokládá se ještě postupné navyšování počtu hodin do roku 2007/08.

Legislativní rámec

Poskytování základního vzdělávání upravuje do konce roku 2004 školský zákon a zákon o státní správě a samosprávě ve školství. Řízení výchovně vzdělávací činnosti v základní škole, pravidla hodnocení, klasifikaci a chování žáků a plnění povinné školní docházky mimo území České republiky dále upravuje vyhláška o základní škole. Všechny tyto legislativní předpisy byly několikrát novelizovány, nejnověji v souvislosti s reformou státní správy.

Obecné cíle

Základní škola má poskytovat moderní všeobecné vzdělání. V centru pozornosti stojí osobnost postupně vyrábajícího mladého člověka a obsah vzdělávání je chápán především jako prostředek jeho rozvoje a nástroj jeho orientace ve světě. Rovnost vzdělávacích příležitostí je předpokladem jasně formulovaným v dokumentu Bílá kniha - národní program rozvoje vzdělávací soustavy v České republice a zakotveným dále v Dlouhodobém záměru vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v ČR. Cílem základního vzdělávání je vybavit žáka potřebnými základními kompetencemi, jak předmětovými a průřezovými, tak i sociálními a komunikačními. V rovnováze by měla být poznávací a hodnotová stránka obsahu vzdělávání, důraz se klade rovněž na rozvoj porozumění a ztotožnění se s hlavními zásadami a normami lidského jednání a na schopnost odpovědně se rozhodovat a jednat. Samotná výuka má probíhat zejména formou činností a v souladu s orientací na žákovu osobnost využívat různé vzdělávací postupy a metody.

Základní škola poskytuje základní vzdělání a výchovu rozumovou, mravní, estetickou, pracovní, zdravotní, tělesnou a ekologickou; umožňuje i výchovu náboženskou. Připravuje žáky pro další studium a praxi.

Vzdělávací cíle základní školy jsou stanoveny ve Standardu základního vzdělávání, který byl publikován ve Věstníku MŠMT v r. 1995 a v r. 1997 byl doplněn o učivo spjaté se začleňováním ČR do nadnárodních struktur. Vyjadřuje představu o společensky žádoucím podobě povinného základního vzdělávání. Standard základního vzdělávání stanoví vzdělávací cíle v sedmi vymezených vzdělávacích oblastech, které dále člení na vzdělávací obory. V nich pak stanovuje kmenové učivo pro základní vzdělávání, které zajišťuje návaznost a srovnatelnost vzdělávání. Kmenové učivo pro 1. stupeň je uvedeno zvlášť z důvodů relativní samostatnosti 1. stupně a

kvůli předpokládané evaluaci výsledků vzdělávání na jeho konci. Standard základního vzdělávání je závaznou normou pro tvorbu vzdělávacích programů a kritériem pro hodnocení výsledků vzdělávací činnosti.

Vzdělávací cíle jsou formulovány:

- *v rovině poznávací - žáci si mají osvojit poznatky, které jsou základem všeobecné kulturnosti, předpokladem komunikace a orientace v podnětech ze života mimo školu,*
- *v rovině dovedností a kompetencí - tj. co do schopnosti nabyté poznatky používat v praktických situacích,*
- *a v rovině hodnotové a postoje - základem jsou všelidské mravní hodnoty, které jsou součástí evropské tradice, hodnoty, na nichž spočívá demokratická společnost a právní řád, a hodnoty, jež umožňují utvářet odpovědný vztah žáka k sobě samému.*

Vzdělávací cíle jsou rozčleněny do sedmi oblastí:

- *oblast jazyková*
- *oblast matematiky*
- *oblast přírodovědní*
- *oblast společenskovední*
- *oblast estetickovýchovná*
- *oblast zdravého životního stylu*
- *oblast pracovních činností a technologií.*

Požadavky na přijetí a volba školy

Do školy jsou přijímáni žáci, kteří dovršili šest let věku k 1. září příslušného školního roku. Dítě, které dovrší šestý rok věku v době od počátku školního roku do konce kalendářního roku, může být přijato do školy, je-li tělesně a duševně přiměřeně vyspělé a požádá-li o to jeho zákonný zástupce. Stále rostoucí počet rodičů volí naopak pro své děti odklad školní docházky.

Zápis do 1. ročníku se koná v období od 15. ledna do 15. února. Probíhá formou pohovoru, při němž se zjišťuje školní zralost dítěte, především úroveň jeho vyjadřování.

Přechod z prvního na druhý stupeň základní školy je automatický, přechod na gymnázium je podmíněn úspěšným přijímacím řízením, jehož součástí bývá přijímací zkouška.

Rodiče mají právo volit základní školu podle uvážení. Obec má povinnost zajistit dítěti místo v základní škole v příslušném spádovém obvodu. Ten je stanoven tak, aby dítěti zaručoval místo ve škole dostupné z místa bydliště. Stanoví se pouze pro základní školy zřizované obcí a tvoří je většinou územní obvod této obce. Pro dvě a více základních škol stanoví obec spádové obvody s přihlédnutím k případným alternativním vzdělávacím programům. Mohou se na nich dohodnout i sousedící obce. Pokud dohoda nebude uzavřena a bude ohroženo plnění povinné školní docházky žáků, rozhodne o společném spádovém obvodu okresní úřad v dohodě s orgánem kraje v přenesené působnosti.

Stanovením spádových obvodů není dotčeno právo rodičů zvolit školu pro své dítě. Do vybrané školy však dítě nemusí být přijato. Přijetí dítěte ředitel příslušné spádové

škole oznámí. Jestliže žák plní povinnou školní docházku ve škole zřízené jinou obcí, je obec, ve které má žák trvalý pobyt, povinná hradit obci, která školu zřídila, její neinvestiční výdaje připadající na jednoho žáka této školy, pokud se dotčené obce nedohodnou jinak. Tyto náklady však obec hradit nemusí, jestliže je v jejím spádovém obvodu zřízena škola, ve které má žák podmínky pro bezplatné plnění povinné školní docházky zajištěny.

Věkové úrovně a dělení žáků

Žáci jsou zařazováni do tříd podle věku. V málotřídních školách jsou třídy věkově smíšené. Mimořádně nadaný žák může být se souhlasem zástupce žáka přeřazen do vyššího ročníku bez absolvování předchozího ročníku na základě výsledku komisionálního přezkoušení. Takové případy jsou zcela výjimečné. Neprospívající žák ročník opakuje. Třídy se naplňují do počtu 30 žáků. Základní školy, v nichž je počet dětí žadatelů o azyl ve třídě tři a více, mohou naplňovat třídy do počtu 25 žáků. Škola musí mít minimální průměrný počet žáků ve třídě 17. Málotřídní škola má v průměru nejméně 13 žáků ve třídě, škola se samostatným prvním stupněm 15 žáků ve třídě. Výjimky pro minimální počty žáků lze udělit v případě národnostních tříd, v případě tříd s romskými dětmi a v případě integrace dětí postižených.

Běžné třídy lze pro praktickou výuku (jazyky, praktické a laboratorní práce, část hodin v matematice) dělit na skupiny. V tělesné výchově se třída dělí na chlapce a dívky.

Ředitel školy po projednání se zástupcem žáka může zařazovat žáky do tříd nebo skupin tak, aby na základě diferenciací mohly být rozvíjeny jejich zájmy a využity jejich schopnosti.

Ředitel školy může od 3. ročníku zřizovat třídy s rozšířeným vyučováním některých předmětů nebo skupin předmětů - jazyků, matematiky, matematiky a fyziky, tělesné výchovy a sportu, nebo (pro libovolný ročník) třídy speciální pro žáky smyslově, tělesně či mentálně postižené a pro žáky s vadami řeči, popř. třídy specializované pro žáky se specifickými vývojovými poruchami v učení a chování. Pro žáky dočasně opožděné ve výuce může ředitel zřídit vyrovnávací třídy a pro žáky, kteří nezvládají učivo, může zřídit doučovací skupiny a stanoví rozsah doučování. Ve vyrovnávacích třídách a doučovacích skupinách zůstává žák jen po dobu nezbytně nutnou.

Na prvním stupni vyučuje žáky zpravidla jen jeden třídní učitel (i po několik let), výjimečně bývá výukou jazyka nebo tělesné výchovy pověřen jiný vyučující. Ve třídách s vyšším zastoupením žáků se sociálním znevýhodněním, např. žáků romských, lze využívat služeb vychovatele - asistenta učitele. Na druhém stupni je pravidlem specializovaná výuka podle aprobace jednotlivých učitelů.

Po 5. ročníku (popř. po 7. ročníku) může žák, je-li přijat, přejít na víceleté gymnázium a pokračovat v plnění povinné školní docházky zde.

Časový rozvrh

Časový rozvrh školy je určen jednak školským zákonem a vyhláškami, které stanoví školní rok, prázdniny a rámec pro týdenní a denní rozvrh, jednak vzdělávacími programy, které stanoví počty vyučovacích hodin.

Organizace školního roku

Školní rok pro všechny typy škol začíná 1. září běžného roku a končí 31. srpna následujícího roku; člení se na období školního vyučování a období školních prázdnin. Ty jsou upraveny pro jednotlivé stupně škol vyhláškou.

Období školního vyučování začíná 1. září a končí 30. června následujícího kalendářního roku; člení se na první a druhé pololetí. První pololetí začíná 1. září a končí 31. ledna následujícího kalendářního roku. Druhé pololetí začíná 1. února a končí 30. června. Případně-li začátek prvního pololetí na pátek, začíná vyučování následující pondělí. Případně-li konec druhého pololetí na pondělí, končí vyučování předcházející pátek.

Období školních prázdnin tvoří podzimní prázdniny, vánoční prázdniny, pololetní prázdniny, jarní prázdniny, velikonoční prázdniny a hlavní prázdniny.

Stejně jako termíny hlavních prázdnin i termíny ostatních prázdnin se přizpůsobují logice kalendáře. Podrobnosti každoročně stanoví ministerstvo ve Věstníku.

Ze závažných důvodů, zejména organizačních a technických, může ředitel školy vyhlásit pro žáky volné dny, a to v jednom roce nejvíce čtyři. V jejich průběhu, stejně jako v průběhu prázdnin, zajistí provoz školní družiny, popř. školního klubu, a projedná zajištění provozu školní jídelny.

Stanovení jiné organizace školního roku musí být zdůvodněno, projednáno s rodiči a podléhá schválení zřizovatele a souhlasu ministerstva.

Denní rozvrh je dán týdenním počtem vyučovacích hodin na příslušné vzdělávací úrovni a předpisy o začátku a konci provozu příslušného zařízení. Stanoví jej škola v závislosti na celkovém týdenním počtu hodin, který je dán učebním plánem. Počet týdenních hodin v učebním plánu se zvyšuje od 20 hodin v prvním na maximálně 30 v devátém ročníku. Hodinová dotace pro jednotlivé předměty je dána buď pevně, nebo rozpětím, v jehož rozmezí rozhoduje ředitel školy. Ten tedy na začátku školního roku stanoví pro každou třídu konkrétní počty hodin jednotlivých vyučovacích předmětů - učební plán třídy.

Vyučování začíná v 8.00 hodin, může však začít i v jinou dobu stanovenou ředitelem školy, nejdříve od 7.00 hodin. Ukončeno musí být nejpozději v 17.00 hodin. Vyučovací hodina trvá 45 minut. Přestávky jsou nejméně desetiminutové, zpravidla po 2. vyučovací hodině je přestávka v trvání minimálně 20 minut. Přestávka mezi dopoledním a odpoledním vyučováním trvá nejméně 60 minut. Odpolední vyučování bývá zpravidla dvakrát v týdnu. Ředitel může bez zvláštního projednání se zřizovatelem školy upravit organizaci vzdělávání odlišně za předpokladu, že dodrží celkový rozsah vzdělávání stanovený učebním plánem a příslušnými vzdělávacími standardy a že navrhované úpravy jsou v souladu s právními předpisy a nevyžadují navýšení rozpočtu školy. Jde např. o nepravidelné rozvržení výuky, sdružování tříd, projektové vyučování, modulové uspořádání učiva apod.

Škola však může být otevřena i mimo dobu vyučování, s ohledem na zajišťování mimovyučovacích a zájmových aktivit.

Obsah vzdělávání, předměty, počet hodin

K dosažení cílů stanovených ve Standardu základního vzdělávání lze dospět podle různých vzdělávacích programů. Vzdělávací program vymezí vyučovací předměty a jejich časové rozvržení - tedy učební plán, a stanoví obsah výuky v těchto předmětech - tedy učební osnovy; zpravidla navrhuje i vyučovací metody.

Vzdělávací program má předepsanou strukturu. Do povinné části náleží název, charakteristika východisek a cílů, učební plán a organizace výuky, učební osnovy nebo jiná obsahová specifikace učiva a formulace podmínek nutných k realizaci programu. Nepovinnou součástí jsou požadavky na hodnocení žáků, na kvalifikaci a další přípravu pedagogických pracovníků, popř. speciální programy pro třídy s rozšířeným vyučováním některých předmětů.

Pro základní školu byly postupně schváleny tři vzdělávací programy:

- *Obecná škola (1993) a Občanská škola (1994); od roku 1997 jsou spojeny pod společným názvem Obecná škola;*
- *Základní škola (1996);*
- *Národní škola (1997).*

Všechny vzdělávací programy jsou určeny pro základní školu jako celek a mají srovnatelné výstupy na konci prvního stupně základní školy, což umožňuje pokračovat na druhém stupni jiným programem. Doporučuje se však pokračovat v témž programu po celé základní vzdělávání, protože každý ze vzdělávacích programů má poněkud odlišný pedagogický charakter. Školy vyučují nejčastěji podle vzdělávacího programu Základní škola (přes 90 % základních škol a žáků).

V rámci nejrozšířenějšího vzdělávacího programu Základní škola byly schváleny modelové učební plány pro jednotlivá zaměření rozšířené výuky. Jedná se o učební plány pro třídy s rozšířeným vyučováním jazyků, informatiky a výpočetní techniky, hudební výchovy, výtvarné výchovy, matematiky a přírodovědných předmětů, tělesné výchovy.

Ti žáci, kteří plní povinnou školní docházku na víceletém gymnáziu, se učí podle učebního plánu gymnázia s osmiletým studijním cyklem, z něhož se odvozuje i učební plán šestiletého studia

Vyučovací metody a didaktické materiály

Učitel volí metody podle své úvahy a na základě návrhů či doporučení obsažených ve vzdělávacím programu. Součástí vzdělávacího programu Národní škola je Katalog forem a metod práce, který soustřeďuje a neustále doplňuje didaktický aparát vhodný pro realizaci tohoto programu.

K výuce se běžně používá různá technika (televize, video) a v rámci projektu Internet do škol stále více i výpočetní technika. Požadavky na materiální vybavení školy nejsou centrálně stanoveny, podobně jako požadavky na učební pomůcky pro jednotlivé předměty.

V teoretickém vyučování převládají klasické vyučovací metody frontálního vyučování ve třídách. Praktické vyučování zahrnuje praktická a laboratorní cvičení, která jsou zpravidla součástí vyučovacích předmětů. Třída se při nich zpravidla dělí na skupiny. Při výuce jazyků se třída dělí na skupiny vždy.

Pro domácí přípravu žáků nejsou stanoveny žádné metodické předpisy.

Hodnocení žáků

Žáci jsou hodnoceni jednak průběžně v jednotlivých předmětech, jednak v závěru každého pololetí, kdy vedle klasifikace z každého předmětu se hodnotí i chování a celkový prospěch žáka.

Prospěch žáka v jednotlivých předmětech je klasifikován stupni

- *výborný*
- *chvalitebný*
- *dobrý*
- *dostatečný*
- *nedostatečný.*

Chování žáka je klasifikováno stupni

- *velmi dobré*
- *uspokojivé*
- *neuspokojivé.*

Celkový prospěch žáka je hodnocen

- *v 1.-4. ročníku stupni "prospěl" a "neprospěl"*
- *v 5.-9. ročníku školy stupni*
 - *"prospěl s vyznamenáním", není-li v žádném povinném předmětu při celkové klasifikaci hodnocen stupněm horším než "chvalitebný", jeho průměr je nejvýše 1,50 a jeho chování je velmi dobré;*
 - *"prospěl", není-li v žádném povinném předmětu hodnocen při celkové klasifikaci stupněm "nedostatečný";*
 - *"neprospěl", je-li v některém povinném předmětu hodnocen při celkové klasifikaci stupněm "nedostatečný".*

Žákovi 5. až 9. ročníku školy, který je na konci druhého pololetí klasifikován nejvýše ve dvou předmětech stupněm "nedostatečný", ředitel školy umožní vykonat komisionální opravné zkoušky.

Místo klasifikace, popř. souběžně s ní, může být použito širší slovní hodnocení, tj. podrobnější popis a zhodnocení žákovy práce.

Na 1. stupni u žáka v 1.-3. ročníku může být použito širší slovní hodnocení ve všech vyučovacích předmětech a u žáka 4. a 5. ročníku v předmětech s převažujícím výchovným zaměřením. O jeho použití rozhoduje ředitel školy na návrh učitele a se souhlasem zástupce žáka. Přechází-li žák na jinou školu, je klasifikován obvyklým způsobem.

Na 1. i 2. stupni mohou být širším slovním hodnocením hodnoceni žáci se specifickými vývojovými poruchami učení.

Nepovinné předměty jsou klasifikovány stejně jako povinné, ale nejsou součástí hodnocení celkového prospěchu.

Postup žáků

Do vyššího ročníku postupuje žák, který při celkové klasifikaci na konci druhého pololetí nebo po opravných zkouškách dosáhl stupně hodnocení alespoň "prospěl" . V opačném případě rozhodne ředitel o opakování ročníku.

Nelze-li žáka z objektivních příčin na konci druhého pololetí klasifikovat, určí ředitel pro jeho klasifikaci náhradní termín nejpozději do 15. října. Do té doby navštěvuje vyšší ročník podmíněně.

Certifikace

Absolvování základní školy není certifikováno, ale uvažuje se o tom. Základního vzdělání dosáhne žák úspěšným ukončením 9. postupného ročníku. Dostává vysvědčení, stejně jako na konci každého roku školní docházky, na kterém je uveden prospěch za daný školní rok.

Žák, který nedosáhl základního vzdělání - např. proto, že povinnou školní docházku ukončil v nižším než 9. ročníku - má možnost si je doplnit v kursech organizovaných buď školou základní, nebo školou střední.

Řada žáků, kteří základní školu opouštějí předčasně, pokračuje ve vzdělávání a v odborné přípravě v učilištích nebo v odborných učilištích v učebních oborech se zvlášť upravenými učebními plány, kde získají profesní kvalifikaci.

Výchovné poradenství

V základních, speciálních a středních školách působí výchovní poradci z řad učitelů. V několika školách jsou již ustaveni školní psychologové, popř. speciální pedagogové.

Výchovní poradci se zaměřují:

- *v oblasti výchovy: na žáky s poruchami chování, na žáky v obtížných životních situacích a na prevenci kriminality a drogových závislostí,*
- *v oblasti vzdělávání na žáky s výukovými obtížemi, na žáky talentované a na žáky zdravotně postižené,*
- *v oblasti volby vzdělávací cesty se uplatňují především v klíčových bodech školní kariéry žáků (viz [2.4.]):*
- *při rozhodování o vstupu žáka do tříd (škol) s rozšířeným vyučováním vybraným předmětům,*

- *při rozhodování o vstupu na víceleté gymnázium po 5. či 7. třídě,*
- *při rozhodování o dalším vzdělávání po skončení povinné školní docházky, popř. po skončení střední školy.*

VYŠŠÍ SEKUNDÁRNÍ A POSTSEKUNDÁRNÍ NETERCIÁRNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

Většina populace absolvuje nižší sekundární vzdělávání v rámci základní školy s jednotnou strukturou. V této kapitole je tedy až na nepočetné výjimky popisováno pouze vyšší sekundární vzdělávání (v české terminologii "střední"). Uvedené výjimky jsou dvě: nižší ročníky víceletých gymnázií (všeobecné vzdělávání) a osmiletých tanečních konzervatoří (odborné vzdělávání). V nižších ročnících těchto škol plní žáci povinnou školní docházku.

Vyšší sekundární vzdělávání může být všeobecné nebo odborné, poskytují je střední školy a až na uvedené výjimky je postobligatorní.

Všeobecné sekundární vzdělávání poskytují gymnázia - čtyřletá (necelá polovina) nebo víceletá. V nižších ročnících víceletých gymnázií, které spadají do úrovně ISCED 2A, plní žáci povinnou školní docházku. Tu jinak převážná část žáků absolvuje v základní škole. Úspěšným ukončením gymnázia získávají žáci úplné střední vzdělání (ISCED 3A). Všechny typy gymnázií jsou v textu popisovány společně jako všeobecné sekundární vzdělávání.

Odborné vzdělání na vyšší sekundární úrovni vysoce převažuje nad všeobecným, které absolvuje jen čtvrtina žáků. V odborném vzdělávání je na této úrovni poskytováno úplné střední odborné vzdělání (ISCED 3A) zajišťované převážně středními odbornými školami a střední odborné vzdělání (ISCED 3C) zajišťované převážně středními odbornými učiteli. Připravují žáky pro výkon povolání a činností v národním hospodářství, správě, kultuře, umění a v ostatních oblastech života, dále i pro studium na vysokých školách.

Zvláštním typem střední odborné školy jsou konzervatoře umožňující získat úplné střední odborné vzdělání i vyšší odborné vzdělání (ISCED 5B). Jsou nepočetné a jsou popisovány společně s ostatními středními odbornými školami.

Absolvent středního odborného vzdělání může dosáhnout úplného středního odborného vzdělání nástavbovým studiem, které má úroveň ISCED 4A. Poskytují je jak střední odborné školy, tak i střední odborná učiliště a je mostem k možnosti postsekundárního vzdělávání, jež by jinak zůstala absolventům se středním odborným vzděláním uzavřena. Převážně při středních školách vznikaly vyšší odborné školy, které poskytují vzdělávání úrovně ISCED 5B, a dosud je asi 80 % těchto škol institucionální součástí středních odborných škol.

Probíhající diskuse

K dlouho diskutovaným otázkám patří síť škol a její optimalizace.

Nový školský zákon schválený v září 2004 s platností od ledna 2005 přináší tyto zásadní změny:

- *nové definice stupňů vzdělání,*
- *zavedení dvouступňové tvorby vzdělávacích programů: rámcových a na jejich základě školních vzdělávacích programů,*
- *nové pojetí maturitní zkoušky - má se skládat z nové společné části (připravované a organizované státem) a z pozměněné profilové části; k úspěšnému vykonání maturitní zkoušky a tím i k dosažení úplného středního vzdělání musí žák úspěšně absolvovat obě části,*
- *opatření na podporu zvýšení prostupnosti vzdělávacího systému:*
- *posílení role a zvýšení kvality nástavbového studia,*
- *zavedení možnosti zkráceného studia pro dospělé,*
- *uznávání dříve dosaženého vzdělání,*
- *dvouступňovost víceletého gymnázia.*

Základem koncepce obsahu vzdělávání jsou rámcové vzdělávací programy (RVP), které představují centrální úroveň kurikulárního systému. Definují cíle vzdělávání a klíčové kompetence pro jednotlivé stupně a obory vzdělání a také vzdělávací obsahy nezbytné pro jejich dosažení. Vymežují rámec pro návrh učebních plánů a formulují pravidla pro tvorbu školních vzdělávacích programů. Ty budou v případě středního odborného vzdělávání vytvářeny ve spolupráci s představiteli světa práce. Odpovědnost za realizaci školního vzdělávacího programu bude nadále věcí školy a jednotlivých vyučujících. Bude tak výrazně posílena autonomie každé školy, především v pedagogické oblasti, a bude zdůrazněna profesní kompetence učitelů - tvůrců a realizátorů školního vzdělávacího programu.

Návrh zákona předpokládá těsnější spolupráci s relevantními sociálními partnery nejen při přípravě jednotlivých rámcových a školních vzdělávacích programů (především pro odborné vzdělávání), ale i při přípravě soustavy oborů vzdělání a v rámci organizace závěrečných a maturitních zkoušek (např. účast v komisi).

Soustava oborů vzdělání má rovněž projít transformací, aby odpovídala připravovanému katalogu povolání.

Obecné cíle

Všeobecné sekundární vzdělávání

Gymnázium je střední všeobecně vzdělávací vnitřně diferencovaná škola poskytující úplné střední vzdělání ukončené maturitní zkouškou. Připravuje své absolventy především pro studium na vysokých školách, a to v celém jejich spektru, popř. pro studium na vyšších odborných školách. Dále připravuje i pro výkon některých činností ve správě, v kultuře a v dalších oblastech, které předpokládají široké všeobecné vzdělání, ale nevyžadují zvláštní odbornou přípravu.

Gymnázia poskytují svým žákům hluboké všeobecné vzdělání v oblasti jazykové, společenskovední, matematické a inforatické, přírodovědní, estetickovýchové a v oblasti zdravého životního stylu. Některá z těchto oblastí může být akcentována, proto se rozlišují studijní zaměření. O soustavě studijních zaměření na gymnáziu informuje ministerstvo ve Věstníku. Vedle vědomostí si žáci osvojují potřebné studijní dovednosti, techniky a návyky a rozvíjejí vysokou motivaci ke studiu.

Odborné vyšší sekundární vzdělávání - střední odborné školy

Střední odborné školy svým žákům ve čtyřletých studijních oborech poskytují souběžně všeobecné vzdělání a široce koncipované odborné vzdělání odpovídající studijnímu oboru. Svou vzdělávací činností rozvíjejí osobnost žáků a podněcují růst jejich intelektuálních a morálních kvalit. Zajišťují rovněž estetickou, zdravotní, tělesnou a ekologickou výchovu žáků, umožňují též výchovu náboženskou. Poskytují žákům kvalifikaci k výkonu pracovních činností a povolání převážně intelektuálního charakteru ve všech průmyslových odvětvích národního hospodářství, v zemědělství, ve veřejné správě, ve školství, v kultuře, ve zdravotnictví a v sociálních službách, které vyžadují kvalifikaci střední úrovně. Připravují žáky k dalšímu studiu. Studium je zakončeno maturitní zkouškou. Vydané vysvědčení o maturitní zkoušce je dokladem o tom, že absolventi získali úplné střední odborné vzdělání. Prokazuje se jím odborná kvalifikace a zároveň je i předpokladem pro to, aby se absolventi mohli ucházet o přijetí ke studiu na kterékoli vysoké škole.

V některých středních odborných školách (především ve středních zdravotnických školách) existují vedle čtyřletých studijních oborů i studijní obory tříleté. V tříletých oborech však studuje jen malý počet žáků. Ti neskládají maturitní zkoušku, studium je ukončeno závěrečnou zkouškou a po jejím složení absolventi získávají střední odborné vzdělání.

Odborné vyšší sekundární vzdělávání - střední odborná učiliště

Ve středních odborných učilištích se žáci vzdělávají ve dvouletých a tříletých učebních oborech (ISCED 3C) tak, aby mohli vykonávat dělnická a obdobná povolání.

Ve čtyřletých studijních oborech (ISCED 3A) se žáci připravují tak, aby mohli vykonávat náročná dělnická povolání a některé technické funkce provozního charakteru. Převažují obory tříleté, dvouletých je výrazná menšina.

Střední odborná učiliště svým žákům v učebních i studijních oborech souběžně poskytují všeobecné a odborné vzdělání odpovídající oboru přípravy. Výrazný podíl je přitom věnován odbornému výcviku, ve kterém si žáci osvojují praktické dovednosti potřebné k výkonu povolání. Svou vzdělávací činností rozvíjejí osobnost žáků a podněcují růst jejich intelektuálních a morálních kvalit. Zajišťují rovněž estetickou, zdravotní, tělesnou a ekologickou výchovu žáků. Žáci získávají kvalifikaci k výkonu určitých povolání a pracovních činností a jsou rovněž připraveni (s výjimkou dvouletých oborů) k dalšímu vzdělávání. Ve studijních oborech poskytujících úplné střední odborné vzdělání se rozvíjí i jejich způsobilost ke studiu na vysokých školách.

Postsekundární neterciární vzdělávání

Ve středních odborných školách a ve středních odborných učilištích se uskutečňuje nástavbové studium, v němž absolventi tříletých učebních oborů mohou (zpravidla v oboru svého předchozího vzdělávání) získat úplné střední odborné vzdělání. Toto vzdělávání je dvou- až tříleté a je zakončeno maturitní zkouškou. Má úroveň ISCED 4A. Lze ho absolvovat formou denního studia nebo, nejčastěji, formou studia při zaměstnání.

Typy institucí

Střední školy se člení na tyto druhy: gymnázium, střední odbornou školu a střední odborné učiliště. Zvláštním druhem střední odborné školy jsou konzervatoře. Vedle vyjmenovaných škol figurují v zákoně ještě učiliště, která nejsou explicitně označena jako střední škola. Učiliště poskytuje odbornou přípravu pro výkon povolání přednostně žákům, kteří ukončili povinnou školní docházku v základní škole v nižším než devátém ročníku nebo devátý ročník neukončili úspěšně. Příprava v učilišti se ukončuje úspěšným vykonáním závěrečné zkoušky.

Jednotlivé střední školy byly v nedávné minulosti již svým názvem vcelku ostře rozlišeny jednak podle úrovně poskytovaného vzdělávání, jednak podle jeho zaměření. Technicko-hospodářský i společenský vývoj tyto hranice rozostřuje a některé odborné školy nyní poskytují více druhů vzdělávání jak co do úrovně, tak co do oborů.

Školský zákon umožňuje slučovat školy různé úrovně, různého typu či zaměření do jedné instituce. Existují střední školy, které vzdělávají žáky jak v oborech středních odborných škol, tak v oborech středních odborných učilišť i učilišť. I vyšší odborné školy, které vznikaly při školách středních a poskytují vzdělání terciární úrovně, jsou s nimi dosud z více než 80 % organizačně spjaty.

Všeobecné sekundární vzdělávání

Gymnázium má čtyři, šest nebo osm ročníků. V nižších ročnících víceletých gymnázií žáci plní i povinnou školní docházku (poskytované vzdělávání má úroveň ISCED 2A). Ani délka, ani studijní zaměření však nezakládají zvláštní typ instituce; naopak škola může souběžně organizovat různé délky i obory studia.

Odborné vyšší sekundární vzdělávání - střední odborné školy

Na základě převažujícího oborového zaměření se střední odborné školy dělí na střední průmyslové školy (např. strojní, stavební, chemické, elektrotechnické apod.), obchodní akademie, střední zemědělské školy, střední lesnické školy, střední zdravotnické školy, střední pedagogické školy apod.

Toto institucionální členění je však vývojem překonáno a jen málo škol je monotypních: akcent se přenáší z institucí na vzdělávací programy, které mohou existovat v určité instituci souběžně. Školy tedy mohou poskytovat vzdělávání různé úrovně (střední, úplné střední, vyšší), a - v závislosti na velikosti školy a na jejím personálním i materiálním vybavení - v jednom či více oborech.

Specifickým typem střední odborné školy jsou konzervatoře, které poskytují úplné střední odborné vzdělání a/nebo vyšší odborné vzdělání. V oboru tanec jsou osmileté, v oborech zpěv, hudba a dramatické umění jsou šestileté. V nižších ročnících osmileté konzervatoře plní žáci povinnou školní docházku.

Odborné vyšší sekundární vzdělávání - střední odborná učiliště

Střední odborná učiliště se nerozlišují podle typu. Ani skutečnost, že některá střední odborná učiliště svým žákům poskytují teoretické vyučování, praktické vyučování a mimoškolní výchovu, zatímco jiná střední odborná učiliště některým svým žákům poskytují pouze teoretické vyučování a mimoškolní výchovu, nezakládá existenci různých typů středního odborného učiliště. Střední odborné učiliště totiž zpravidla

neposkytuje praktické vyučování pouze žákům těch oborů, pro které nemá k dispozici vhodná pracoviště. V těchto případech praktické vyučování zabezpečuje středisko praktického vyučování nebo pracoviště praktického vyučování. (Středisko praktického vyučování zřizují podniky, pracoviště praktického vyučování zřizují fyzické osoby.)

Požadavky na přijetí a volba školy

Obecným předpokladem pro vstup na střední školu je splnění povinné školní docházky, tzn. absolvování devíti let školní docházky, a splnění podmínek přijímacího řízení. Výjimku tvoří víceletá gymnázia a taneční konzervatoře.

Do prvního ročníku šestiletého gymnázia se přijímají žáci, kteří úspěšně ukončili sedmý ročník, a do prvního ročníku osmiletého gymnázia žáci, kteří úspěšně ukončili pátý ročník základní školy.

Do osmiletých konzervatoří do oboru tanec se přijímají žáci, kteří úspěšně ukončili pátý ročník základní školy. Do ostatních oborů konzervatoře odcházejí žáci po absolvování povinné školní docházky.

O tom, zda budou zájemci o studium skládat přijímací zkoušku, i o obsahu této zkoušky, rozhodují ředitelé škol.

V některých oborech je podmínkou pro přijetí ke studiu prokázání potřebného talentu, v jiných určité zdravotní předpoklady.

V oborech určených pro absolventy tříletých učebních oborů - v tzv. nástavbovém studiu - je podmínkou pro přijetí úspěšné složení závěrečné zkoušky ve stejném nebo příbuzném oboru středních odborných učilišť.

Věkové úrovně a dělení žáků

Nejčastější věkovou skupinou navštěvující střední školy jsou patnácti- až osmnáctiletí. Nevýznamnou výjimku tvoří žáci, kteří začali povinnou školní docházku dříve než v šesti letech a nastupují tedy na střední školu před patnáctým rokem věku. Do středních odborných učilišť však mohou být přijati žáci nejméně patnáctiletí. Více než pětinu vstupujících představují žáci o rok starší, kterým byla odložena školní docházka. Horní věkový limit pro přijetí není stanoven.

Mladší věkové skupiny navštěvují víceletá gymnázia a konzervatoře v závislosti na době vstupu.

Pro nástavbové studium horní věkový limit pro přijetí není stanoven. Vstupují sem žáci nejméně osmnáctiletí, častý je však vstup po určité době praxe.

Výuka probíhá v koedukovaných třídách (zpravidla s výjimkou tělesné výchovy) podle věkových úrovní. Ve vyšších ročnících lze volitelnou složku vzdělávání organizovat zájmově ve věkově nehomogenních skupinách.

Pro výuku vybraných předmětů, popř. v části jejich hodinové dotace, se třídy mohou dělit na skupiny. Bývá to především v případě, že výuka má činnostní charakter

(cvičení, laboratorní práce); v tom případě je velikost skupiny ovlivněna i bezpečnostními hledisky. Nestanoví-li přípustnou velikost skupin předpisy o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci, hygienické předpisy apod., určí ji ředitel školy podle platných předpisů MŠMT a finančních možností školy. Při výuce cizích jazyků probíhá výuka vždy ve skupinách.

Ve středních odborných učilištích se žáci dělí do skupin rovněž v hodinách odborného výcviku. Skupiny jsou 6 - 17členné v závislosti na bezpečnostních předpisech a technických determinantách.

Vyučování v konzervatořích se uskutečňuje individuálně nebo ve skupinách.

Studijní specializace

Vyšší sekundární vzdělávání se vyznačuje vysokou mírou oborové specializace.

Přestupy mezi obory jsou možné, rizikem přestupu však může být nepřijetí do nově zvoleného oboru z kapacitních důvodů. Škola rozhoduje o tom, zda je třeba podstoupit přijímací řízení nebo zda žáka přijímá bez dalších podmínek, popř. zda musí skládat rozdílové zkoušky z určitých předmětů.

Všeobecné sekundární vzdělávání

Pro gymnázium je v současné době stanoveno 12 studijních zaměření. Jednotlivá zaměření se vytvářejí prostřednictvím disponibilních hodin v učebním plánu. Přes 90 % žáků však studuje zaměření všeobecné. Většina zaměření prohlubuje vědomosti z některého předmětu či skupiny předmětů (matematika a fyzika, přírodní vědy, humanitní předměty); existují i gymnázia se zaměřením na tělesnou výchovu a na sportovní přípravu. Všechna zaměření mohou být studována ve čtyřletém i osmiletém studiu, šestileté studium je zejména v zaměření "vybrané předměty v cizím jazyce".

Odborné vyšší sekundární vzdělávání - střední odborné školy

Studium ve středních odborných školách se uskutečňuje v asi 90 kmenových studijních oborech pro čtyřleté studium zakončené maturitou a v necelé dvacítce oborů pro studium tříleté zakončené závěrečnou zkouškou. Střední odborné školy mohou zavádět další studijní obory, pokud je schválí Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Tyto obory se ovšem od kmenových oborů nejednou odlišují jen nepatrně.

Ve studijních oborech středních odborných škol jsou zastoupeny tyto skupiny kmenových oborů vzdělávání:

- *ekologie a ochrana životního prostředí,*
- *hornictví a hornická geologie, hutnictví a slévárenství,*
- *strojírenství a strojírenská výroba,*
- *elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika,*
- *technická chemie a chemie silikátů,*
- *potravinářství a potravinářská chemie,*
- *textilní výroba a oděvnictví,*
- *kožedělná a obuvnická výroba a zpracování platů,*

- *zpracování dřeva a výroba hudebních nástrojů,*
- *polygrafie, zpracování papíru, filmu a fotografie,*
- *stavebnictví, geodézie a kartografie,*
- *doprava a spoje,*
- *speciální a interdisciplinární technické obory,*
- *zemědělství a lesnictví,*
- *veterinářství a veterinární prevence,*
- *zdravotnictví,*
- *filozofie, teologie*
- *ekonomika a administrativa,*
- *podnikání v oborech, odvětví,*
- *gastronomie, hotelnictví a turismus,*
- *obchod,*
- *právo, právní a veřejnosprávní činnost,*
- *osobní a provozní služby,*
- *publicistika, knihovnictví a informatika,*
- *tělesná kultura, tělovýchova a sport,*
- *pedagogika, učitelství a sociální péče,*
- *obecně odborná příprava,*
- *umění a užité umění.*

Evidenci a schvalování vzdělávacích programů provádí ministerstvo.

Odborné vyšší sekundární vzdělávání - střední odborná učiliště

Ve středních odborných učilištích se žáci mohou vzdělávat ve 43 dvouletých učebních oborech, ve 120 tříletých učebních oborech a ve zhruba 40 čtyřletých studijních oborech. Tříleté učební obory vysoce převažují. Střední odborná učiliště mohou vyučovat i v dalších oborech, pokud je schválí ministerstvo školství.

Učební obory jsou členěny do skupin v souladu s klasifikací kmenových oborů vzdělání podobně jako obory středních odborných škol.

Evidenci a schvalování vzdělávacích programů provádí ministerstvo.

Časový rozvrh

Školní rok pro všechny typy škol začíná 1. září běžného roku a končí 31. srpna následujícího roku; člení se na období školního vyučování a období školních prázdnin. Ty jsou upraveny pro jednotlivé stupně škol vyhláškou. Hlavní prázdniny jsou v červenci a srpnu.

Organizace školního roku

Průběh školního roku v posledním ročníku středních škol je dotčen termínem zkoušek. Závěrečná zkouška na středních odborných učilištích se koná v červnu. Pro přípravu na zkoušku jsou stanoveny tři dny, po něž se žáci neúčastní vyučování. Maturitní zkouška se koná nejdříve ve druhém úplném týdnu v květnu a ukončí se nejpozději 20. června. Před jejím zahájením se žáci neúčastňují vyučování v rozsahu 5 vyučovacích dnů.

Týdenní a denní rozvrh

Týdenní počet vyučovacích hodin je dán učebním plánem a pohybuje se v závislosti na vzdělávacím programu a na ročníku od 28 do 33 hodin.

Začátek a konec vyučování stanoví ředitel školy tak, že začíná zpravidla v 8, nejdříve však v 7 hodin a končí nejpozději ve 20 hodin. Nejvyšší počet vyučovacích hodin povinných předmětů v jednom dni s polední přestávkou je 8 hodin, bez polední přestávky 7 hodin. Vyučovací hodina trvá 45 minut, zpravidla po 2. vyučovací hodině se zařazuje přestávka dvacetiminutová, mezi ostatní vyučovací hodiny přestávka desetiminutová.

V odborném výcviku je vyučovací jednotkou vyučovací den. V prvním ročníku nesmí být delší než 6 vyučovacích hodin, v dalších ročnících nesmí být delší než 7 vyučovacích hodin. Vyučovací hodina odborného výcviku trvá 60 minut. Vyučovací den začíná nejdříve v 7 hodin, je-li to zapotřebí z provozních důvodů, může začít v 2. ročníku v 6 hodin, v 3. a 4. ročníku v 5 hodin. Vyučovací den končí ve 20 hodin, u žáků 3. a 4. ročníku výjimečně ve 22 hodin. Po dvou hodinách odborného výcviku je nejméně desetiminutová přestávka anebo po pěti hodinách třicetiminutová přestávka. Žáci, kteří konají odborný výcvik v organizacích, mají přestávky shodně s přestávkami platnými pro pracovníky. Délka přestávek se nezapočítává do doby trvání vyučovacího dne.

V zemědělských oborech, v hotelnictví a v cestovním ruchu absolvují žáci část odborného výcviku a odbornou praxi v období hlavních školních prázdnin.

Obsah vzdělávání, předměty, počet hodin

Cíle a obsah jednotlivých druhů vzdělávání stanovují tzv. standardy: Standard vzdělání ve čtyřletém gymnáziu (1996) a Standard středoškolského odborného vzdělávání (1998). Na jejich základě jsou vypracovány kurikulární dokumenty: učební plány stanovující počty hodin a učební osnovy stanovující konkrétní obsah jednotlivých předmětů v ročnících.

Ve středních školách se vyučuje podle kurikulárních dokumentů schválených ministerstvem školství. Ředitelé škol však mají možnost tyto dokumenty upravit. Učební plán mohou změnit podle stanovených pravidel, obvykle v rozsahu do 10 % hodinové dotace, učební osnovy jednotlivých vyučovacích předmětů v rozsahu do 30 % hodinové dotace. Školy mohou vytvářet i vlastní kurikula, která však mohou používat pouze tehdy, jestliže je schválí Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy.

Všeobecné sekundární vzdělávání

Cíle a obsah vzdělávání v gymnáziu jsou stanoveny Standardem vzdělání ve čtyřletém gymnáziu (s účinností od 1. 9. 1996). Stanoví vzdělávací cíle gymnázia ve vymezených oblastech, jichž je sedm. V nich pak stanoví kmenové učivo. Standard slouží k tvorbě učebních plánů a učebních osnov a k tvorbě evaluačních standardů. Vzdělávání v nižších ročnících víceletých gymnázií se řídí schváleným Standardem základního vzdělávání s tím, že obsah může být rozšiřován a prohlubován.

Učební dokumenty pro čtyřletá a osmiletá gymnázia jsou v platnosti od 1. 9. 1999. Učební plán gymnázia stanovuje vyučovací předměty a jejich hodinovou dotaci. Je sestaven tak, že z celkového počtu vyučovacích hodin je náplň rozhodující části předepsána, aby mohl být realizován nepominutelný obsah gymnaziálního

vzdělávacího programu. Náplň menšího (ale s vyšším postupným ročníkem rostoucího) počtu hodin určuje ředitel se svými poradními orgány. To umožňuje, aby se škola profilovala podle svých podmínek a podle potřeb regionu, a aby bylo možno uspokojit vzdělávací potřeby žáků a uskutečnit jejich specializaci koncem studia podle jednotlivých platných zaměření. Pro jednotlivá zaměření s výjimkou zaměření všeobecného jsou stanoveny profilující předměty, jejich minimální časová dotace, pokyny k organizaci výuky a doporučené materiální podmínky.

Cizí jazyky lze zavést podle zájmu žáků a možností školy (jedná se o angličtinu, němčinu, francouzštinu, ruštinu, španělštinu a italštinu), třída se může dělit na skupiny ve všech hodinách. V českém jazyku a literatuře může být třída dělena na skupiny alespoň v jedné vyučovací hodině týdně.

V matematice se alespoň jedna hodina vyčleňuje na cvičení. I v případě přírodovědných předmětů může ředitel gymnázia vyčlenit část hodin na cvičení.

Součástí výuky tělesné výchovy je týdenní lyžařský kurz v prvním ročníku a týdenní sportovní kurz zpravidla ve třetím ročníku.

Při zařazení latiny či deskriptivní geometrie do učebního plánu, může být tento předmět samostatným předmětem maturitní zkoušky při splnění podmínek vyhlášky ministerstva školství.

Estetická výchova zahrnuje následující předměty: hudební výchovu a výtvarnou výchovu. V 1. a 2. ročníku si žák volí jeden z uvedených předmětů.

Volitelné předměty 1, 2 a 3 obvykle navazují na odpovídající povinné předměty a rozšiřují je (semináře, cvičení, konverzace v cizím jazyce atd.). V tomto smyslu tvoří s povinným předmětem jeden celek, a proto nejsou samostatnými předměty maturitní zkoušky. Volitelný předmět 4 může mít maximální dotaci 3 hodiny.

Volitelné a nepovinné předměty zavádí ředitel gymnázia ve své kompetenci především podle zájmu žáků a s přihlédnutím k podmínkám gymnázia a potřebám regionu. Ředitel gymnázia odpovídá za jejich osnovy a obsahovou úroveň. Pro výuku volitelných a nepovinných předmětů je možno vytvářet skupiny žáků různých tříd i ročníků.

Prostřednictvím hodin, jejichž náplň je v pravomoci ředitele, se vytváří profil školy nebo některé z 12 studijních zaměření - všeobecné, matematika, matematika a fyzika, přírodovědné předměty, programování, estetickovýchovné předměty, živé jazyky, klasické jazyky, vybrané předměty v cizím jazyce (toto zaměření se vyučuje v šestiletých gymnáziích), humanitní předměty, tělesná výchova a sportovní příprava. Pro jednotlivá zaměření jsou stanoveny rámcové podmínky, profilující předměty (z běžného učebního plánu) a doporučené rozšiřující učivo. Na tomto základě si škola zpracuje vlastní učební plán a předkládá ho MŠMT ke schválení. Zaměření na tělesnou výchovu a na sportovní přípravu podléhají zvláštnímu režimu a jsou přímo řízena ministerstvem.

Odborné vyšší sekundární vzdělávání - střední odborné školy

Od 1. 1. 1998 nabyl účinnosti Standard středoškolského odborného vzdělávání, který vymezuje požadovanou úroveň odborného vzdělávání. Je určen pro učební i studijní obory a je rozdělen na tři složky:

1. složku všeobecného vzdělávání - vymezuje jeho podíl, vzdělávací cíle a obsahové kruhy;

2. klíčové dovednosti - obecně použitelné dovednosti komunikativní, personální a interpersonální, řešení problémů, numerických aplikací a využívání informačních technologií;

3. složku základního odborného vzdělávání - vzdělávací cíle a obecné požadavky vztažené ke stanoveným směrům odborného vzdělávání.

Do vzdělávacích programů středních odborných škol jsou zařazeny všeobecně vzdělávací předměty (český jazyk a literatura, cizí jazyk, matematika, přírodovědné předměty, občanská nauka, dějepis a tělesná výchova) a odborné předměty, jejichž výběr a zařazení jsou závislé na povaze studijního oboru. Součástí odborných předmětů jsou i různá praktická, laboratorní, konstrukční aj. cvičení. Do učebních plánů středních odborných škol jsou zařazena i období souvislé odborné praxe v podnicích a institucích. Délka těchto období je závislá na povaze studijních oborů. Podíly všeobecně vzdělávacích a odborných vyučovacích předmětů nejsou ve všech studijních oborech ani ve všech postupných ročnících stejné. Pohybují se kolem 40 % : 60 %, ve prospěch odborných vyučovacích předmětů.

Průměrný počet vyučovacích hodin v jednom týdnu je 33. Vyučovací hodina má 45 minut. Vyučovací hodina při odborné praxi trvá 60 minut.

Učební osnovy předmětů učebního plánu může ředitel školy upravit až do 30 % obsahu s ohledem na nové technologie, modernizaci oboru, podmínky regionu a požadavky sociálních partnerů.

Ve výuce cizího jazyka pokračuje žák zpravidla ve studiu toho cizího jazyka, kterému se učil v základní škole.

Nepovinné vyučovacích předměty i jejich obsah zpracují předmětové komise a schválí ředitel školy. Žák se může v jednom školním roce přihlásit nejvýše do dvou nepovinných vyučovacích předmětů, popř. do tří, jsou-li jedním z nich sportovní hry nebo řízení motorových vozidel.

Výběrové předměty mohou být sestaveny do bloků, které tvoří zaměření studijního oboru. Tato zaměření lze uvádět v pedagogické dokumentaci školy a na vysvědčení. Učební osnovy výběrových předmětů, pokud nejsou součástí těchto učebních dokumentů, vypracované příslušnými předmětovými komisemi a schválené ředitelem školy, jsou povinnou dokumentací školy.

Počet vyučovacích hodin cvičení není v učebním plánu uveden. Rozsah cvičení se řídí charakterem vyučovacích předmětů.

Součástí předmětu praxe jsou čtyři týdny souvislé praxe, rozdělené do dvou ročníků, zpravidla do druhého a třetího. Tuto souvislou praxi vykonají žáci v podnicích, na smluvně zajištěných pracovištích.

V rámci časové rezervy může škola organizovat v prvním až třetím ročníku týdenní lyžařský výcvikový kurz a sportovně turistický kurz. Celková doba trvání kurzů nesmí přesáhnout dva týdny za výše uvedené období.

Vyučovací metody a didaktické materiály

Pro všechny druhy středních škol platí, že vyučovací metody nejsou předepsány. Ve vyučování sice stále převládají klasické vyučovací metody frontálního vyučování, začínají se však hledat metodické postupy, jimiž by se vyučování přiblížilo diferencovaným předpokladům žáků, jimiž by se posílilo výchovné působení vyučování, jimiž by se zvýraznil podíl samostatných činností žáků při vyučování apod.

Vyučování je teoretické a praktické. Praktické vyučování na gymnáziích a středních odborných školách zahrnuje praktická a laboratorní cvičení, která jsou buď součástí vyučovacích předmětů, nebo samostatným předmětem. Třída se při nich zpravidla dělí na skupiny. Vyučování probíhá ve třídách, popřípadě v odborných učebnách a laboratořích.

Odborný výcvik ve středních odborných učilištích se uskutečňuje převážně na provozních pracovištích, v cvičných dílnách a provozovnách. S ohledem na povahu jednotlivých oborů se však může uskutečňovat i v laboratořích a odborných učebnách. Tak je tomu především ve čtyřletých studijních oborech.

V rámci tělesné výchovy organizují střední školy pro žáky zimní lyžařské výcvikové kursy a letní sportovně turistické výcvikové kursy v rozsahu stanoveném učebními plány.

Hodnocení žáků

Ve středních školách existuje jednak průběžné hodnocení, jednak závěrečné hodnocení žáků.

Průběžné hodnocení je záležitostí vyučujících příslušných vyučovacích předmětů. Ti určují jeho způsoby i obsah, který ovšem musí odpovídat osnovám vyučovacích předmětů. Neexistují žádné ročníkové či jiné zkoušky nebo celostátní testování výkonů žáků. Prospěch žáka v jednotlivých vyučovacích předmětech je klasifikován na pětistupňové škále, chování na škále třístupňové, podobně jako v základní škole. Na konci každého pololetí se výsledky klasifikace v jednotlivých předmětech a chování zaznamenávají na pololetních a výročních vysvědčeních a shrnují do celkového hodnocení, které je třístupňové, stejně jako na druhém stupni základní školy.

K posílení kázně žáků slouží výchovná opatření: pochvaly nebo jiná ocenění a opatření, v případě provinění pak napomenutí, důtka, podmíněné vyloučení a vyloučení ze studia. Uděluje je třídní učitel, ředitel nebo orgán státní správy ve školství.

Postup žáků

Do vyšších ročníků mohou postoupit pouze ti žáci, kteří byli na výročním vysvědčení hodnoceni stupněm "prospěl s vyznamenáním" nebo "prospěl". Ti, kteří byli hodnoceni známkou nedostatečně pouze v jednom vyučovacím předmětu, mohou skládat opravnou zkoušku, ti, kteří byli touto známkou hodnoceni ve více vyučovacích předmětech, mohou se souhlasem ředitele školy opakovat ročník..

Certifikace

Studium na středních školách může být ukončeno závěrečnou zkouškou po dvou- nebo tříletém studiu na střední odborné škole nebo na středním odborném učilišti, maturitní zkouškou na gymnáziu nebo po čtyřletém studiu na střední odborné škole nebo středním odborném učilišti, popř. absolutoriem v konzervatoři.

Maturitní zkouška je předpokladem pro možnost přihlásit se na vysokou školu nebo vyšší odbornou školu.

Po složení zkoušek získávají žáci vysvědčení o těchto zkouškách, na kterém jsou uvedeny známky získané při konání zkoušky a celkové hodnocení. Vydávají je školy, které odpovídají za obsah i organizaci zkoušek. Jiné subjekty se na závěrečných zkouškách, maturitních zkouškách a absolutoriích nepodílejí. Přesto však zaměstnavatelé bez výhrad uznávají všechna tato vysvědčení jako doklady o získaném všeobecném vzdělání nebo odborné kvalifikaci.

Za obsah i organizaci zkoušek odpovídá škola. Protože maturitní zkouška je v kompetenci školy, ztratila do značné míry svůj referenční charakter. Proto se činí přípravy k opětovnému sjednocení maturitních zkoušek na celostátní úrovni, resp. k zavedení státní složky maturitní zkoušky.

Všeobecné sekundární vzdělávání

Studium v gymnáziu je ukončováno maturitní zkouškou, již se ověřuje, jak si žáci osvojili stanovené vědomosti a dovednosti a jak jsou připraveni pro další studium. Její podmínkou je úspěšné ukončení posledního ročníku studia. Obsahem je zkouška z českého jazyka a literatury, z cizího jazyka a z dalších dvou volitelných předmětů. Ty žák volí buď v souladu se svým studijním zaměřením nebo v souladu s oborem vysoké školy, na kterou se hlásí. Studuje-li žák zaměřením na matematiku nebo na matematiku a fyziku, je jedním z dalších předmětů matematika; v zaměřením na programování je jedním z maturitních předmětů buď matematika, nebo programování.

Maturitní zkouška je ústní, s výjimkou písemné práce z českého jazyka a literatury. Volitelné předměty, s výjimkami uvedenými výše, stanoví ředitel. V případě povinné matematiky má zkouška z ní rovněž složku písemnou. Předpokladem pro to, aby se předmět mohl stát volitelným maturitním předmětem je, že jeho celková týdenní hodinová dotace v učebním plánu v průběhu výuky činila aspoň 4 hodiny, v případě latiny 6 hodin, v případě živého jazyka 12 hodin. Dobrovolně lze skládat zkoušku z dalšího vyučovacího předmětu.

Písemná složka zkoušky trvá nejdéle 240 minut. Témata (v matematice příklady) stanoví ředitel. Písemné zkoušky se skládají v dubnu.

Ústní zkoušky se skládají v květnu. Pro ústní zkoušku je předem stanoveno 25 - 30 témat, z nichž si žák jedno vylosuje. Ústní zkouška trvá 15 minut, příprava na ni rovněž 15 minut, v případě grafického řešení lze přípravu prodloužit o dalších 15 minut.

Maturitní zkouška je komisionální. Komise se skládá z předsedy jmenovaného krajským úřadem, místopředsedy a třídního učitele (stálí členové), z učitele zkoušeného předmětu a přisedícího. Žáka hodnotí zkoušející, stupnice je obvyklá, tj. pětistupňová. Znamku schvaluje zkušební komise hlasováním. Přihlíží se přitom ke známce z písemné zkoušky, pokud byla součástí zkoušky z předmětu. Celkové hodnocení maturitní zkoušky provádí zkušební komise na stupnici: a) prospěl s vyznamenáním, pokud jednotlivé známky nejsou horší než stupeň 2 a průměrný prospěch není vyšší než 1,50; b) prospěl, jestliže jednotlivé známky nejsou horší než stupeň 4, c) neprospěl, jestliže některá ze známek je stupně 5.

Dokladem o složené maturitní zkoušce je vysvědčení o maturitní zkoušce vydávané školou na předepsaném tiskopisu. Na tomto vysvědčení je uvedeno hodnocení v jednotlivých předmětech a celkové hodnocení.

Odborné vyšší sekundární vzdělávání - střední odborné školy

Závěrečné hodnocení má v tříletých oborech středních odborných škol podobu závěrečné zkoušky, ve čtyřletých oborech maturitní zkoušky a v oborech konzervatoří absolutoria, popř. maturitní zkoušky.

Závěrečná zkouška ve tříletých oborech středních odborných škol je odborná zkouška, při které žáci prokazují, jak jsou připraveni k výkonu příslušných pracovních činností. Skládá se z praktické zkoušky z odborných předmětů a z teoretické zkoušky z odborných předmětů. Témata stanoví ředitel a žáci si je losují. Neprospěje-li žák při jedné zkoušce, může vykonat opravnou zkoušku. Neprospěje-li při obou zkouškách, může závěrečnou zkoušku jednou opakovat. Po úspěšném složení závěrečné zkoušky žáci získávají vysvědčení o závěrečné zkoušce.

Maturitní zkouška ve čtyřletých oborech středních odborných škol je komplexní zkouška, při které žáci prokazují získané vědomosti a dovednosti, připravenost k výkonu povolání a způsobilost ke studiu na vysoké škole. Maturitní zkouška se skládá z českého jazyka a literatury, z volitelného předmětu a z odborných předmětů. Zkouška z odborných předmětů má část teoretickou a část praktickou. Ředitel stanoví, ze kterých odborných předmětů se bude zkouška konat. Vybírá přitom z vyučovacích předmětů, které jsou označeny v učebních plánech jako předměty maturitní. Žáci mohou skládat dobrovolnou maturitní zkoušku i z dalších předmětů zařazených do učebních plánů.

Z českého jazyka a literatury se skládá zkouška písemně a ústně, zkoušky z ostatních předmětů (kromě praktické části zkoušky z odborných předmětů) jsou ústní. V oborech, v nichž je součástí zkoušky z odborných předmětů i zkouška z cizího jazyka, se tato zkouška skládá jak ústně, tak písemně. Témata zkoušek stanoví ředitel, žáci si je losují. Pro praktickou zkoušku z odborných předmětů se

stanoví nejméně 3 a nejvíce 30 témat. Praktickou zkoušku koná žák zpravidla dva dny, maximálně dva týdny, podle charakteru studijního oboru.

Pokud žák při maturitní zkoušce neprospěje z jednoho předmětu, může zkoušku z tohoto předmětu opakovat. Neprospěje-li z více předmětů, může opakovat celou maturitní zkoušku. Po úspěšném složení maturitní zkoušky žáci získávají vysvědčení o maturitní zkoušce.

Závěrečné zkoušky, maturitní zkoušky i absolutoria (na konzervatoři) se skládají před zkušební komisí. Státní dohled vykonává předseda zkušební komise jmenovaný krajským úřadem zpravidla z pedagogů jiných středních odborných škol. Ostatní členy jmenuje ředitel školy z pracovníků střední odborné školy, na které se zkoušky skládají. V případě absolutoria jmenuje krajský úřad celou zkušební komisi.

Odborné vyšší sekundární vzdělávání - střední odborná učiliště

Závěrečné hodnocení má ve dvouletých a tříletých oborech středních odborných učilišť podobu závěrečné zkoušky. Ve čtyřletých oborech středních odborných učilišť jde o maturitní zkoušku.

Závěrečná zkouška je odborná zkouška, při které žáci prokazují, jak jsou připraveni k výkonu příslušných pracovních činností a povolání. Skládá se z písemné zkoušky, z praktické zkoušky a z ústní zkoušky. Témata stanoví ředitel středního odborného učiliště a žáci si je losují. Žáci, kteří neuspějí v jedné z uvedených částí závěrečné zkoušky, mohou skládat opravnou zkoušku. Žáci, kteří neuspějí ve více částech závěrečné zkoušky, mohou opakovat celou závěrečnou zkoušku. Po úspěšném složení závěrečné zkoušky žáci získávají výuční list.

Maturitní zkouška ve čtyřletých oborech SOU je obdobná maturitní zkoušce na SOŠ.

Závěrečné zkoušky i maturitní zkoušky se skládají před zkušební komisí. Předsedu zkušební komise jmenuje krajský úřad zpravidla z pedagogů jiných středních škol. Ostatní členy jmenuje ředitel školy z pracovníků středního odborného učiliště, na kterém se zkoušky skládají.

Shrnutí

Školský systém ČR umožňuje všem občanům svobodný přístup ke vzdělávání a možnost odpovědné přípravy na uplatnění na trhu práce. Poskytuje preprimární, primární, sekundární a terciární vzdělávání v příslušných vzdělávacích institucích a zařízeních. Každý stupeň vzdělávání má vymezené cíle, obsah, metody a organizační formy a způsoby hodnocení účastníků vzdělávání. Řízení školství je na úrovni centrální (MŠMT), regionální a lokální. Systém funguje v rámci legislativních norem, financování je normativní.

Otázky a úkoly

1. Uveďte základní principy, ze kterých vychází školský systém ČR.

2. Charakterizujte preprimární vzdělávání, jeho cíle, obsah, metody a způsoby hodnocení.
3. Charakterizujte primární vzdělávání, jeho cíle, obsah, metody a způsoby hodnocení.
4. Charakterizujte nižší sekundární vzdělávání, jeho cíle, obsah, metody a způsoby hodnocení.
5. Jaké má občan ČR možnosti vzdělávání po ukončení povinné školní docházky?
6. Porovnejte cíle vzdělávání v jednotlivých typech vzdělávacích institucí (G, SOŠ, SOU) vyššího sekundárního vzdělávání.
7. Porovnejte obsah vzdělávání v jednotlivých typech vzdělávacích institucí (G, SOŠ, SOU) vyššího sekundárního vzdělávání.
8. Porovnejte ukončování vzdělávání v jednotlivých typech vzdělávacích institucí (G, SOŠ, SOU) vyššího sekundárního vzdělávání.
9. Vysvětlete způsob řízení základního a středního školství v ČR.
10. Uveďte nejčastěji diskutované problémy základního školství.
11. Uveďte nejčastěji diskutované problémy středního školství.
12. Které další problémy základního a středního školství považujete za důležité?
13. Prostudujte si Školský zákon, který najdete v příloze 1 a vypište si ty části, které považujete za důležité pro začínajícího učitele.

Použitá literatura

Školský systém v České republice. Dostupné na:

<http://194.78.211.243/Eurybase/Application/frameset.asp?country=CZ&language=VO>

ZÁKON

ze dne 24. září 2004

o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)

Vzdělávací soustava, školy a školská zařízení a jejich právní postavení

§ 7

Vzdělávací soustava, školy a školská zařízení

- (1) Vzdělávací soustavu tvoří školy a školská zařízení podle tohoto zákona.
- (2) Škola uskutečňuje vzdělávání podle vzdělávacích programů uvedených v § 3.
- (3) Druhy škol jsou mateřská škola, základní škola, střední škola (gymnázium, střední odborná škola a střední odborné učiliště), konzervatoř, vyšší odborná škola, základní umělecká škola a jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky. Ministerstvo stanoví prováděcím právním předpisem typy škol podle jejich zaměření pro účely jejich označování.
- (4) Školské zařízení poskytuje služby a vzdělávání, které doplňují nebo podporují vzdělávání ve školách nebo s ním přímo souvisejí, nebo zajišťuje ústavní a ochrannou výchovu anebo preventivně výchovnou péči¹⁾ (dále jen „školské služby“). Školské zařízení uskutečňuje vzdělávání podle školního vzdělávacího programu uvedeného v § 5 odst. 2.
- (5) Druhy školských zařízení jsou školská zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, školská poradenská zařízení, školská zařízení pro zájmové a další vzdělávání, školská účelová zařízení, výchovná a ubytovací zařízení, zařízení školního stravování a školská zařízení pro výkon ústavní výchovy, ochranné výchovy a pro preventivně výchovnou péči. Členění školských zařízení pro výkon ústavní výchovy a ochranné výchovy a pro preventivně výchovnou péči stanoví zvláštní právní předpis.¹⁾
- (6) Podmínkou výkonu činnosti školy nebo školského zařízení je zápis do školského rejstříku.
- (7) Ve školách a školských zařízeních zajišťují vzdělávání pedagogičtí pracovníci.²⁾

1

2

§ 8

Právní postavení škol a školských zařízení

(1) Kraj, obec a dobrovolný svazek obcí, jehož předmětem činnosti jsou úkoly v oblasti školství (dále jen „svazek obcí“), zřizuje školy a školská zařízení jako školské právnické osoby nebo příspěvkové organizace podle zvláštního právního předpisu.³⁾

(2) Ministerstvo zřizuje školy a školská zařízení jako školské právnické osoby nebo státní příspěvkové organizace podle zvláštního právního předpisu⁴⁾ a § 169.

(3) Ministerstvo obrany, Ministerstvo vnitra a Ministerstvo spravedlnosti zřizuje školy a školská zařízení jako organizační složky státu.⁵⁾

(4) Ministerstvo zahraničních věcí zřizuje školy při diplomatické misi nebo konzulárním úřadu České republiky jako součást těchto úřadů.

(5) Ministerstva uvedená v odstavcích 2 až 4 plní funkci zřizovatelů škol a školských zařízení jménem státu.

(6) Registrované církve a náboženské společnosti, kterým bylo přiznáno oprávnění k výkonu zvláštního práva zřizovat církevní školy,⁶⁾ ostatní právnické osoby nebo fyzické osoby zřizují školy a školská zařízení jako školské právnické osoby nebo jako právnické osoby podle zvláštních právních předpisů,⁷⁾ jejichž předmětem činnosti je poskytování vzdělávání nebo školských služeb podle tohoto zákona.

(7) Právnická osoba a organizační složka státu může vykonávat činnost školy nebo školského zařízení, školy a školského zařízení, nebo i více škol nebo školských zařízení.

(8) Název právnické osoby a organizační složky státu, vykonávající činnost podle odstavce 7, musí obsahovat označení druhu nebo typu školy, popřípadě druhu nebo typu školského zařízení; součástí názvu může být upřesňující přívlastek, popřípadě čestný název, je-li ministerstvem udělen.

Dlouhodobé záměry a výroční zprávy

§ 9

Dlouhodobé záměry

(1) Ministerstvo zpracovává dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky, projednává jeho návrh s příslušnými ústředními odborovými orgány, příslušnými organizacemi zaměstnavatelů s celostátní působností a s kraji, předkládá jej vládě ke schválení a zveřejňuje jej způsobem umožňujícím dálkový přístup. Vláda předkládá dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky Poslanecké sněmovně a Senátu Parlamentu k projednání.

(2) Krajský úřad zpracovává v souladu s dlouhodobým záměrem vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací

soustavy v kraji a předkládá jej ministerstvu k vyjádření. Část dlouhodobého záměru vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v kraji, týkající se vzdělávání ve školách a školských zařízeních zřízených krajem, předkládá rada kraje zastupitelstvu kraje ke schválení. Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v kraji je vždy zveřejňován způsobem umožňujícím dálkový přístup.

(3) Dlouhodobý záměr podle odstavce 2 obsahuje analýzu vzdělávací soustavy v kraji a stanovuje na základě předpokládaného demografického vývoje, vývoje na trhu práce a záměrů dalšího rozvoje kraje zejména cíle a úkoly pro jednotlivé oblasti vzdělávání, strukturu vzdělávací nabídky, především strukturu oborů vzdělání, druhů, popřípadě typů škol a školských zařízení a jejich kapacitu a návrh na financování vzdělávání a školských služeb v kraji.

(4) Dlouhodobé záměry se každé 2 roky vyhodnotí a v případě potřeby upraví či doplní, a to postupem uvedeným v odstavcích 1 a 2.

§ 10 Výroční zprávy

(1) Ministerstvo zpracovává každoročně výroční zprávu o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy České republiky, předkládá ji vládě a zveřejňuje vždy způsobem umožňujícím dálkový přístup.

(2) Krajský úřad zpracovává každoročně výroční zprávu o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy v kraji, předkládá ji zastupitelstvu kraje a ministerstvu a zveřejňuje vždy způsobem umožňujícím dálkový přístup.

(3) Ředitel základní, střední a vyšší odborné školy zpracovává každoročně výroční zprávu o činnosti školy za školní rok, zasílá ji zřizovateli a zveřejňuje vždy na přístupném místě ve škole. Do výroční zprávy může každý nahlížet a pořizovat si z ní opisy a výpisy, anebo za cenu v místě obvyklou může obdržet její kopii. Poskytování informací podle zákona o svobodném přístupu k informacím tím není dotčeno.

§ 11

Ministerstvo stanoví prováděcím právním předpisem rámcovou strukturu, obsah a postup zpracování dlouhodobých záměrů a výročních zpráv podle § 10 odst. 2 a 3 a termíny jejich předkládání a zveřejňování.

Hodnocení škol, školských zařízení a vzdělávací soustavy

§ 12

(1) Hodnocení školy se uskutečňuje jako vlastní hodnocení školy a hodnocení Českou školní inspekcí.

(2) Vlastní hodnocení školy je východiskem pro zpracování výroční zprávy o činnosti školy a jedním z podkladů pro hodnocení Českou školní inspekcí. Ministerstvo stanoví prováděcím právním předpisem rámcovou strukturu, pravidla a termíny vlastního hodnocení školy.

(3) Hodnocení vzdělávání ve školských zařízeních provádí Česká školní inspekce.

(4) Hodnocení vzdělávací soustavy v kraji provádí krajský úřad ve zprávě o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy v kraji. Hodnocení vzdělávací soustavy České republiky provádí ministerstvo ve zprávě o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy České republiky a Česká školní inspekce ve své výroční zprávě.

(5) Hodnocení školy a školského zařízení může provádět také jejich zřizovatel podle kritérií, která předem zveřejní.

Vyučovací jazyk a vzdělávání příslušníků národnostních menšin

§ 13

Vyučovací jazyk

(1) Vyučovacím jazykem je jazyk český.

(2) Příslušníkům národnostních menšin⁸⁾ se zajišťuje právo na vzdělávání v jazyce národnostní menšiny, a to za podmínek stanovených v § 14.

(3) Ministerstvo může povolit vyučování některých předmětů v cizím jazyce.

(4) Ve vyšších odborných školách může být vyučovacím jazykem cizí jazyk.

§ 14

Vzdělávání příslušníků národnostních menšin

(1) Obec, kraj, popřípadě ministerstvo zajišťuje pro příslušníky národnostních menšin vzdělávání v jazyce národnostní menšiny v mateřských, základních a středních školách, a to v obcích, v nichž byl v souladu se zvláštním právním předpisem⁹⁾ zřízen výbor pro národnostní menšiny, pokud jsou splněny podmínky stanovené tímto zákonem.

(2) Třidu příslušného ročníku mateřské školy lze zřídit, pokud se ke vzdělávání v jazyce národnostní menšiny přihlásí nejméně 8 dětí s příslušností k národnostní menšině, třídu příslušného ročníku základní školy lze zřídit, pokud se ke vzdělávání v jazyce národnostní menšiny přihlásí nejméně 10 žáků s příslušností k národnostní menšině; mateřskou školu nebo základní školu s jazykem národnostní menšiny lze zřídit za předpokladu, že všechny třídy budou v průměru naplněny nejméně 12 dětmi nebo žáky s příslušností k národnostní menšině v jedné třídě.

(3) Třidu příslušného ročníku střední školy lze zřídit, pokud se ke vzdělávání v jazyce národnostní menšiny přihlásí nejméně 12 žáků s příslušností k národnostní menšině; střední školu s jazykem národnostní menšiny lze zřídit za předpokladu, že všechny třídy budou v průměru naplněny nejméně 15 žáky s příslušností k národnostní menšině.

(4) Při organizaci vzdělávání v jazyce národnostní menšiny přihlížejí obce, kraje, popřípadě ministerstvo k dostupnosti tohoto vzdělávání. Vzdělávání v jazyce národnostní menšiny může zajistit i svazek obcí, popřípadě se na způsobu zajištění, včetně financování, mohou dohodnout obce mezi sebou, popřípadě obec s krajem.

(5) Nejsou-li splněny podmínky uvedené v odstavcích 2 a 3, může ředitel školy se souhlasem zřizovatele stanovit ve školním vzdělávacím programu předměty nebo jejich části, v nichž se vzdělávání uskutečňuje dvojjazyčně, a to jak v českém jazyce, tak v jazyce národnostní menšiny.

(6) Ve školách se vzděláváním v jazyce národnostní menšiny se vydávají vysvědčení, výuční listy, diplomy o absolutoriu dvojjazyčně, a to v jazyce českém a v jazyce národnostní menšiny.

Vyučování náboženství

§ 15

(1) Ve školách lze v souladu se zásadami a cíli vzdělávání podle § 2 vyučovat náboženství. Náboženství mohou vyučovat registrované církve nebo náboženské společnosti, kterým bylo přiznáno zvláštní právo vyučovat náboženství ve státních školách,¹⁰⁾ a to i společně na základě jejich písemné dohody.

(2) V základních a středních školách zřizovaných státem, krajem, obcí nebo svazkem obcí se vyučuje náboženství jako nepovinný předmět, pokud se k předmětu náboženství uskutečňovanému danou církví nebo náboženskou společností přihlásí ve školním roce alespoň 7 žáků školy. K vyučování náboženství lze spojovat žáky z několika ročníků jedné školy nebo více škol, nejvýše však do počtu 30 žáků ve třídě. Spojovat žáky z více škol k vyučování náboženství lze na základě smlouvy mezi příslušnými školami, která upraví rovněž úhradu nákladů spojených s tímto vyučováním.

(3) Vyučovat náboženství může v pracovněprávním vztahu k právnické osobě, která vykonává činnost dané školy, pověřený zástupce církve nebo náboženské společnosti, který splňuje předpoklady pro výkon činnosti pedagogického pracovníka podle zvláštního právního předpisu.²⁾ Pověření vydává statutární orgán církve nebo náboženské společnosti, v případě římskokatolické církve statutární orgán příslušného biskupství.

Vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů nadaných

§ 16

Vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami

(1) Dítětem, žákem a studentem se speciálními vzdělávacími potřebami je osoba se zdravotním postižením, zdravotním znevýhodněním nebo sociálním znevýhodněním.

(2) Zdravotním postižením je pro účely tohoto zákona mentální, tělesné, zrakové nebo sluchové postižení, vady řeči, souběžné postižení více vadami, autismus a vývojové poruchy učení nebo chování.

(3) Zdravotním znevýhodněním je pro účely tohoto zákona zdravotní oslabení, dlouhodobá nemoc nebo lehčí zdravotní poruchy vedoucí k poruchám učení a chování, které vyžadují zohlednění při vzdělávání.

(4) Sociálním znevýhodněním je pro účely tohoto zákona

- a) rodinné prostředí s nízkým sociálně kulturním postavením, ohrožení sociálně patologickými jevy,
- b) nařízená ústavní výchova nebo uložená ochranná výchova, nebo
- c) postavení azylanta a účastníka řízení o udělení azylu na území České republiky podle zvláštního právního předpisu.¹¹⁾

(5) Speciální vzdělávací potřeby dětí, žáků a studentů zjišťuje školské poradenské zařízení.

(6) Děti, žáci a studenti se speciálními vzdělávacími potřebami mají právo na vzdělávání, jehož obsah, formy a metody odpovídají jejich vzdělávacím potřebám a možnostem, na vytvoření nezbytných podmínek, které toto vzdělávání umožní a na poradenskou pomoc školy a školského poradenského zařízení. Pro žáky a studenty se zdravotním postižením a zdravotním znevýhodněním se při přijímání ke vzdělávání a při jeho ukončování stanoví vhodné podmínky odpovídající jejich potřebám. Při hodnocení žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami se přihlíží k povaze postižení nebo znevýhodnění. Délku středního a vyššího odborného vzdělávání může ředitel školy ve výjimečných případech jednotlivým žákům nebo studentům se zdravotním postižením prodloužit, nejvýše však o 2 školní roky.

(7) Děti, žáci a studenti se zdravotním postižením mají právo bezplatně užívat při vzdělávání speciální učebnice a speciální didaktické a kompenzační učební pomůcky poskytované školou. Dětem, žákům a studentům, kteří nemohou vnímat řeč sluchem, se zajišťuje právo na bezplatné vzdělávání pomocí nebo prostřednictvím znakové řeči. Dětem, žákům a studentům, kteří nemohou číst běžné písmo zrakem, se zajišťuje právo na vzdělávání s použitím Braillova hmatového písma. Dětem, žákům a studentům, kteří se nemohou dorozumívat mluvenou řečí, se zajišťuje právo na bezplatné vzdělávání pomocí nebo prostřednictvím náhradních způsobů dorozumívání.

(8) Vyžaduje-li to povaha zdravotního postižení, zřizují se pro děti, žáky a studenty se zdravotním postižením školy, popřípadě se souhlasem krajského úřadu v rámci školy jednotlivé třídy, oddělení nebo studijní skupiny s upravenými vzdělávacími programy. Žáci s těžkým mentálním postižením, žáci s více vadami a žáci s autismem mají právo se vzdělávat v základní škole speciální, nejsou-li vzdělávání jinak.

(9) Ředitel mateřské školy, základní školy, základní školy speciální, střední školy a vyšší odborné školy může se souhlasem krajského úřadu ve třídě nebo studijní skupině, ve které se vzdělává dítě, žák nebo student se speciálními vzdělávacími potřebami, zřídit funkci

asistenta pedagoga. V případě dětí, žáků a studentů se zdravotním postižením a zdravotním znevýhodněním je nezbytné vyjádření školského poradenského zařízení.

§ 17

Vzdělávání nadaných dětí, žáků a studentů

(1) Školy a školská zařízení vytvářejí podmínky pro rozvoj nadání dětí, žáků a studentů.

(2) K rozvoji nadání dětí, žáků a studentů lze uskutečňovat rozšířenou výuku některých předmětů nebo skupin předmětů. Třídám se sportovním zaměřením nebo žákům a studentům vykonávajícím sportovní přípravu může ředitel školy odlišně upravit organizaci vzdělávání.

(3) Ředitel školy může mimořádně nadaného nezletilého žáka na žádost osoby, která je v souladu se zvláštním právním předpisem¹²⁾ nebo s rozhodnutím soudu oprávněna jednat za dítě nebo nezletilého žáka (dále jen „zákonný zástupce“) a mimořádně nadaného zletilého žáka nebo studenta na jeho žádost přeřadit do vyššího ročníku bez absolvování předchozího ročníku. Součástí žádosti žáka, který plní povinnou školní docházku, je vyjádření školského poradenského zařízení a registrujícího praktického lékaře pro děti a dorost. Podmínkou přeřazení je vykonání zkoušek z učiva nebo části učiva ročníku, který žák nebo student nebude absolvovat. Obsah a rozsah zkoušek stanoví ředitel školy.

§ 18

Individuální vzdělávací plán

Ředitel školy může s písemným doporučením školského poradenského zařízení povolit nezletilému žákovi se speciálními vzdělávacími potřebami nebo s mimořádným nadáním na žádost jeho zákonného zástupce a zletilému žákovi nebo studentovi se speciálními vzdělávacími potřebami nebo s mimořádným nadáním na jeho žádost vzdělávání podle individuálního vzdělávacího plánu. Ve středním vzdělávání nebo vyšším odborném vzdělávání může ředitel školy povolit vzdělávání podle individuálního vzdělávacího plánu i z jiných závažných důvodů.

§ 19

Ministerstvo stanoví prováděcím právním předpisem pravidla a náležitosti zjišťování vzdělávacích potřeb dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů nadaných a úpravu organizace, přijímání, průběhu a ukončování vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a nadaných, náležitosti individuálního vzdělávacího plánu a podmínky pro přeřazování do vyššího ročníku.

Vzdělávání cizinců

§ 20

(1) Osoby, které nejsou státními občany České republiky a pobývají oprávněně na území České republiky, mají přístup k základnímu, střednímu a vyššímu odbornému vzdělávání za stejných podmínek jako státní občané České republiky, včetně vzdělávání při výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy.

(2) Osoby uvedené v odstavci 1 se stávají žáky a studenty příslušné školy za podmínek stanovených tímto zákonem, pokud řediteli školy prokáží nejpozději při zahájení vzdělávání oprávněnost svého pobytu na území České republiky.

(3) Osoby se státní příslušností jiného členského státu Evropské unie a jejich rodinní příslušníci mají přístup ke vzdělávání a školským službám podle tohoto zákona za stejných podmínek jako státní občané České republiky. Ustanovení odstavce 2 se v tomto případě nepoužije.

(4) Osobám, které nejsou státními občany České republiky a získaly předchozí vzdělání v zahraniční škole, se při přijímacím řízení ke vzdělávání ve středních a vyšších odborných školách promíjí na žádost přijímací zkouška z českého jazyka, pokud je součástí přijímací zkoušky. Znalost českého jazyka, která je nezbytná pro vzdělávání v daném oboru vzdělání, škola u těchto osob ověří rozhovorem.

(5) Pro žáky, kteří jsou dětmi osoby se státní příslušností jiného členského státu Evropské unie, a kteří na území České republiky, kde taková osoba vykonává nebo vykonávala pracovní činnost v pracovněprávním vztahu nebo samostatně výdělečnou činnost, nebo na území České republiky studuje, anebo získala právo pobytu na území České republiky z jiného důvodu¹³⁾ dlouhodobě pobývají a kteří plní povinnou školní docházku podle tohoto zákona, zajistí krajský úřad příslušný podle místa pobytu žáka ve spolupráci se zřizovatelem školy

- a) bezplatnou přípravu k jejich začlenění do základního vzdělávání, zahrnující výuku českého jazyka přizpůsobenou potřebám těchto žáků,
- b) podle možností ve spolupráci se zeměmi původu žáka podporu výuky mateřského jazyka a kultury země jeho původu, která bude koordinována s běžnou výukou v základní škole.

(6) Krajský úřad zajistí přípravu pedagogických pracovníků, kteří budou uskutečňovat vzdělávání podle odstavce 5.

(7) Ministerstvo stanoví prováděcím právním předpisem formu, obsah a organizaci bezplatné přípravy podle odstavce 5 písm. a).

Práva a povinnosti žáků, studentů a zákonných zástupců dětí a nezletilých žáků

§ 21

Práva žáků, studentů a zákonných zástupců dětí a nezletilých žáků

- (1) Žáci a studenti mají právo
- a) na vzdělávání a školské služby podle tohoto zákona,
 - b) na informace o průběhu a výsledcích svého vzdělávání,
 - c) volit a být voleni do školské rady, jsou-li zletilí,
 - d) zakládat v rámci školy samosprávné orgány žáků a studentů, volit a být do nich voleni, pracovat v nich a jejich prostřednictvím se obracet na ředitele školy s tím, že ředitel školy je povinen se stanovisky a vyjádřeními těchto samosprávných orgánů zabývat,
 - e) vyjadřovat se ke všem rozhodnutím týkajícím se podstatných záležitostí jejich vzdělávání, přičemž jejich vyjádřením musí být věnována pozornost odpovídající jejich věku a stupni vývoje,

- f) na informace a poradenskou pomoc školy nebo školského poradenského zařízení v záležitostech týkajících se vzdělávání podle tohoto zákona.

(2) Práva uvedená v odstavci 1 s výjimkou písmen a) a d) mají také zákonní zástupci dětí a nezletilých žáků.

(3) Na informace podle odstavce 1 písm. b) mají v případě zletilých žáků a studentů právo také jejich rodiče, popřípadě osoby, které vůči zletilým žákům a studentům plní vyživovací povinnost.

§ 22

Povinnosti žáků, studentů a zákonných zástupců dětí a nezletilých žáků

(1) Žáci a studenti jsou povinni

- a) řádně docházet do školy nebo školského zařízení a řádně se vzdělávat,
- b) dodržovat školní a vnitřní řád a předpisy a pokyny školy a školského zařízení k ochraně zdraví a bezpečnosti, s nimiž byli seznámeni,
- c) plnit pokyny pedagogických pracovníků škol a školských zařízení vydané v souladu s právními předpisy a školním nebo vnitřním řádem.

(2) Zletilí žáci a studenti jsou dále povinni

- a) informovat školu a školské zařízení o změně zdravotní způsobilosti, zdravotních obtížích nebo jiných závažných skutečnostech, které by mohly mít vliv na průběh vzdělávání,
- b) dokládat důvody své nepřítomnosti ve vyučování v souladu s podmínkami stanovenými školním řádem,
- c) oznamovat škole a školskému zařízení údaje podle § 28 odst. 2 a 3 a další údaje, které jsou podstatné pro průběh vzdělávání nebo bezpečnost žáka a studenta, a změny v těchto údajích.

(3) Zákonní zástupci dětí a nezletilých žáků jsou povinni

- a) zajistit, aby dítě a žák docházel řádně do školy nebo školského zařízení,
- b) na vyzvání ředitele školy nebo školského zařízení se osobně zúčastnit projednání závažných otázek týkajících se vzdělávání dítěte nebo žáka,
- c) informovat školu a školské zařízení o změně zdravotní způsobilosti, zdravotních obtížích dítěte nebo žáka nebo jiných závažných skutečnostech, které by mohly mít vliv na průběh vzdělávání,
- d) dokládat důvody nepřítomnosti dítěte a žáka ve vyučování v souladu s podmínkami stanovenými školním řádem,
- e) oznamovat škole a školskému zařízení údaje podle § 28 odst. 2 a 3 a další údaje, které jsou podstatné pro průběh vzdělávání nebo bezpečnost dítěte a žáka, a změny v těchto údajích.

Organizace vzdělávání ve školách

§ 23

Organizace škol

(1) Mateřská, základní a střední škola se organizačně člení na třídy, vyšší odborná škola na studijní skupiny, konzervatoř a základní umělecká škola na oddělení a jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky na kursy.

(2) Třídy, studijní skupiny a oddělení všech škol, které jsou součástí jedné právnické osoby, se musí nacházet na území kraje, v němž má sídlo tato právnická osoba; výjimky povoluje v případech hodných zvláštního zřetele na návrh zřizovatele nebo právnické osoby, která vykonává činnost školy, ministerstvo.

(3) Ministerstvo stanoví prováděcím právním předpisem nejnižší počet dětí, žáků a studentů v jednotlivých druzích škol, nejnižší a nejvyšší počet dětí, žáků a studentů ve třídě, studijní skupině a oddělení. Zřizovatel školy může povolit výjimku do 4 dětí, žáků a studentů z počtu stanoveného prováděcím právním předpisem a do 20 % z počtu stanoveného v § 14 odst. 2 a 3 a § 47 odst. 1, a to za předpokladu, že v případě nižšího počtu uhradí zvýšené výdaje na vzdělávací činnost školy, v případě vyššího počtu za předpokladu, že zvýšení počtu dětí, žáků a studentů není na újmu kvalitě vzdělávací činnosti školy a jsou splněny podmínky bezpečnosti a ochrany zdraví. V případě výjimky z počtu žáků podle § 14 odst. 2 a 3 a § 47 odst. 1 se vypočtený údaj zaokrouhluje směrem nahoru.

§ 24 Školní rok

(1) Školní rok začíná 1. září a končí 31. srpna následujícího kalendářního roku. Školní rok se člení na období školního vyučování a období školních prázdnin. Období školního vyučování se člení na pololetí. Ve školách se vyučuje v pětidenním vyučovacím týdnu.

(2) V období školního vyučování může ředitel školy ze závažných důvodů, zejména organizačních a technických, vyhlásit pro žáky nejvýše 5 volných dnů ve školním roce.

(3) Ministerstvo může v jednotlivých případech hodných zvláštního zřetele stanovit odlišnosti v organizaci školního roku.

(4) Ustanovení odstavců 1 až 3 se nevztahuje na vzdělávání v mateřských a jazykových školách s právem státní jazykové zkoušky, ustanovení odstavce 1 se nevztahuje na vzdělávání ve vyšších odborných školách.

(5) Ministerstvo stanoví prováděcím právním předpisem podrobnosti o organizaci školního roku, druhy, délku a termíny školních prázdnin, termíny vydávání vysvědčení, a organizaci školního roku a podmínky pro úpravu provozu v mateřských školách a jazykových školách s právem státní jazykové zkoušky.

§ 25 Formy vzdělávání

(1) Základní vzdělávání se uskutečňuje v denní formě vzdělávání. Střední a vyšší odborné vzdělávání se uskutečňuje v denní, večerní, dálkové, distanční a kombinované formě vzdělávání; vzdělání dosažené ve všech formách vzdělávání je rovnocenné.

(2) Pro účely tohoto zákona se rozumí

- a) denní formou vzdělávání výuka organizovaná pravidelně každý den v pětidenním vyučovacím týdnu v průběhu školního roku,
- b) večerní formou vzdělávání výuka organizovaná pravidelně několikrát v týdnu v rozsahu 10 až 18 hodin týdně v průběhu školního roku zpravidla v odpoledních a večerních hodinách,
- c) dálkovou formou vzdělávání samostatné studium spojené s konzultacemi v rozsahu 200 až 220 konzultačních hodin ve školním roce,
- d) distanční formou vzdělávání samostatné studium uskutečňované převážně nebo zcela prostřednictvím informačních technologií, popřípadě spojené s individuálními konzultacemi,
- e) kombinovanou formou vzdělávání střídání denní a jiné formy vzdělávání stanovené tímto zákonem.

(3) Délka dálkového, večerního, distančního nebo kombinovaného vzdělávání je nejvýše o 1 rok delší než doba vzdělávání v denní formě.

§ 26

Vyučovací hodina

(1) Vyučovací hodina v základním, základním uměleckém, středním a vyšším odborném vzdělávání trvá 45 minut. Vyučovací hodina odborného výcviku a odborné praxe ve středním a vyšším odborném vzdělávání trvá 60 minut. Rámcový nebo akreditovaný vzdělávací program pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami může stanovit odlišnou délku vyučovací hodiny. V odůvodněných případech lze vyučovací hodiny dělit a spojovat.

(2) Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání stanoví počet povinných vyučovacích hodin, a to v prvním a druhém ročníku nejvýše 22 povinných vyučovacích hodin, ve třetím až pátém ročníku nejvýše 26 povinných vyučovacích hodin, v šestém a sedmém ročníku nejvýše 30 a v osmém a devátém ročníku nejvýše 32 povinných vyučovacích hodin týdně. Rámcové vzdělávací programy pro střední vzdělávání a akreditované vzdělávací programy pro vyšší odborné vzdělávání stanoví počet povinných vyučovacích hodin, a to nejvýše 35 povinných vyučovacích hodin týdně; v případě konzervatoře a oborů vzdělání, v nichž je jako součást přijímacího řízení stanovena rámcovým vzdělávacím programem talentová zkouška, nejvýše 40 povinných vyučovacích hodin týdně.

(3) Rámcové vzdělávací programy pro základní a střední vzdělávání a akreditované vzdělávací programy pro vyšší odborné vzdělávání dále stanoví nejnižší počty povinných vyučovacích hodin v jednotlivých ročnících.

(4) Ministerstvo stanoví prováděcím právním předpisem organizaci vyučování a pravidla pro dělení a spojování tříd a studijních skupin při vyučování.

§ 27

Učebnice, učební texty, školní potřeby

(1) Ministerstvo uděluje a odnímá učebnicím a učebním textům pro základní a střední vzdělávání schvalovací doložku na základě posouzení, zda jsou v souladu s cíli vzdělávání stanovenými tímto zákonem, rámcovými vzdělávacími programy a právními předpisy. Učebnicím a učebním textům pro zdravotnické obory středních škol ministerstvo uděluje a

odnímá schvalovací doložku v dohodě s Ministerstvem zdravotnictví. Seznam učebnic a učebních textů, kterým byla udělena schvalovací doložka, zveřejňuje ministerstvo ve Věstníku Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen „Věstník“) a způsobem umožňujícím dálkový přístup.

(2) Školy mohou při výuce kromě učebnic a učebních textů uvedených v seznamu podle odstavce 1 používat i další učebnice a učební texty, pokud nejsou v rozporu s cíli vzdělávání stanovenými tímto zákonem, rámcovými vzdělávacími programy nebo právními předpisy a pokud svou strukturou a obsahem vyhovují pedagogickým a didaktickým zásadám vzdělávání. O použití učebnic a učebních textů podle věty první rozhoduje ředitel školy, který zodpovídá za splnění uvedených podmínek.

(3) Žákům základních škol a dětem zařazeným do přípravných tříd (§ 47), jsou bezplatně poskytovány učebnice a učební texty uvedené v seznamu podle odstavce 1. Žáci prvního ročníku základního vzdělávání a děti zařazené do přípravných tříd tyto učebnice a učební texty nevracejí, žáci ostatních ročníků základního vzdělávání jsou povinni učebnice a učební texty vrátit nejpozději do konce příslušného školního roku.

(4) Žákům středních škol, kteří plní povinnou školní docházku, a žákům se zdravotním postižením, kteří se vzdělávají ve středních školách, jsou bezplatně poskytovány učebnice a učební texty uvedené v seznamu podle odstavce 1. Tyto učebnice a učební texty jsou žáci povinni vrátit nejpozději do konce příslušného školního roku.

(5) Ředitel střední školy zřizuje fond učebnic a učebních textů, a to nejméně pro 10 % žáků střední školy; tyto učebnice a učební texty jsou bezplatně zapůjčovány žákům se sociálním znevýhodněním a žákům sociálně potřebným.¹⁴⁾

(6) Žákům přípravných tříd základních škol, prvního ročníku základního vzdělávání, žákům základního vzdělávání podle § 46 odst. 3 a žákům se zdravotním postižením, kteří jsou žáky základní školy, jsou bezplatně poskytovány základní školní potřeby. Ministerstvo stanoví prováděcím právním předpisem rozsah tohoto bezplatného poskytování základních školních potřeb.

Dokumentace škol a školských zařízení

§ 28

- (1) Školy a školská zařízení vedou podle povahy své činnosti tuto dokumentaci
- a) rozhodnutí o zápisu do školského rejstříku a o jeho změnách a doklady uvedené v § 147,
 - b) evidenci dětí, žáků nebo studentů (dále jen „školní matrika“),
 - c) doklady o přijímání dětí, žáků a studentů ke vzdělávání, o průběhu vzdělávání a jeho ukončování,
 - d) vzdělávací programy podle § 4 až 6,
 - e) výroční zprávy o činnosti školy, zprávy o vlastním hodnocení školy,
 - f) třídní knihu, která obsahuje průkazné údaje o poskytovaném vzdělávání a jeho průběhu,
 - g) školní řád nebo vnitřní řád, rozvrh vyučovacích hodin,
 - h) záznamy z pedagogických rad,
 - i) knihu úrazů a záznamy o úrazech dětí, žáků a studentů, popřípadě lékařské posudky,
 - j) protokoly a záznamy o provedených kontrolách a inspekční zprávy,

- k) personální a mzdovou dokumentaci, hospodářskou dokumentaci a účetní evidenci¹⁵⁾ a další dokumentaci stanovenou zvláštními právními předpisy.¹⁶⁾

(2) Školní matrika školy podle povahy její činnosti obsahuje tyto údaje o dítěti, žákovi nebo studentovi

- a) jméno a příjmení, rodné číslo, státní občanství a místo trvalého pobytu,
- b) údaje o předchozím vzdělávání, včetně dosaženého stupně vzdělání,
- c) obor, formu a délku vzdělávání, jde-li o střední a vyšší odbornou školu,
- d) datum zahájení vzdělávání ve škole,
- e) údaje o průběhu a výsledcích vzdělávání ve škole, vyučovací jazyk,
- f) údaje o tom, zda je dítě, žák nebo student zdravotně postižen, včetně údaje o druhu postižení, nebo zdravotně znevýhodněn; popřípadě údaj o tom, zda je dítě, žák nebo student sociálně znevýhodněn, pokud je škole tento údaj zákonným zástupcem dítěte nebo nezletilého žáka nebo zletilým žákem či studentem poskytnut,
- g) údaje o zdravotní způsobilosti ke vzdělávání a o zdravotních obtížích, které by mohly mít vliv na průběh vzdělávání,
- h) datum ukončení vzdělávání ve škole; údaje o zkoušce, jíž bylo vzdělávání ve střední nebo vyšší odborné škole ukončeno,
- i) jméno a příjmení zákonného zástupce, místo trvalého pobytu a adresa pro doručování písemností, telefonické spojení.

(3) Školní matrika školského zařízení podle povahy jeho činnosti obsahuje tyto údaje o dítěti, žákovi nebo studentovi

- a) jméno a příjmení, rodné číslo, státní občanství a místo trvalého pobytu,
- b) datum zahájení a ukončení školské služby nebo vzdělávání,
- c) údaje o zdravotní způsobilosti, popřípadě o zdravotních obtížích, které by mohly mít vliv na poskytování školské služby nebo vzdělávání,
- d) údaje o tom, zda je dítě, žák nebo student zdravotně postižen, včetně údaje o druhu postižení, nebo zdravotně znevýhodněn; popřípadě údaj o tom, zda je dítě, žák nebo student sociálně znevýhodněn, pokud je škole tento údaj zákonným zástupcem dítěte nebo nezletilého žáka nebo zletilým žákem či studentem poskytnut,
- e) označení školy, v níž se dítě, žák nebo student vzdělává,
- f) jméno a příjmení zákonného zástupce, místo trvalého pobytu a adresa pro doručování písemností, telefonické spojení.

(4) Záznam nebo změna údaje ve školní matrice se provede neprodleně po rozhodné události. Při vedení dokumentace a školní matriky a při zpracování osobních údajů dětí, žáků a studentů postupují školy a školská zařízení podle zvláštního právního předpisu.¹⁷⁾ Školy a školská zařízení jsou údaje z dokumentace a údaje ze školní matriky oprávněny poskytovat osobám, které svůj nárok prokáží oprávněním stanoveným tímto nebo zvláštním zákonem.¹⁸⁾

(5) Ministerstvo, popřípadě jím zřízená organizace, sdružuje pro statistické účely a plnění dalších povinností podle tohoto zákona údaje z dokumentace škol a školských zařízení a ze školních matrik s výjimkou údajů uvedených v odstavci 2 písm. g) a i) a odstavci 3 písm. c) a f); údaje uvedené v odstavci 2 písm. f) a odstavci 3 písm. d) se sdružují pouze v anonymizované podobě. Školy a školská zařízení zřizované obcí nebo svazkem obcí předávají tyto údaje prostřednictvím obecního úřadu obce s rozšířenou působností krajskému úřadu; krajský úřad předává tyto údaje ministerstvu, popřípadě jím zřízené organizaci. Ostatní školy a školská

zařízení, s výjimkou škol a školských zařízení zřizovaných ministerstvem, předávají tyto údaje prostřednictvím krajského úřadu ministerstvu, popřípadě jím zřízené organizaci. Při předávání a zpracování údajů z dokumentace škol a školských zařízení a ze školních matrik postupují orgány státní správy a samosprávy podle zvláštního právního předpisu.¹⁷⁾

(6) Ministerstvo stanoví prováděcím právním předpisem podmínky, rozsah, formu a způsob vedení dokumentace škol a školských zařízení a školní matriky a rozsah, formu, způsob a termíny předávání údajů z dokumentace škol a školských zařízení a školní matriky příslušnému orgánu státní správy ve školství a jeho prostřednictvím ministerstvu, popřípadě jím zřízené organizaci, a zveřejní ve Věstníku.

(7) Ministerstvo stanoví prováděcím právním předpisem formu a obsah platných tiskopisů vysvědčení, výpisů z vysvědčení, výučních listů a diplomů o absolutoriu. Vysvědčení, diplomy o absolutoriu a výuční listy jsou opatřeny státním znakem České republiky¹⁹⁾ a jsou veřejnou listinou.

(8) Na vysvědčení, výučním listu nebo na diplomu o absolutoriu není přípustné provádět opravy zápisu. Podpisy na vysvědčeních, výučních listech a diplomech o absolutoriu musí být originální. Školy vydávají stejnopisy a opisy vysvědčení, výučních listů a diplomů o absolutoriu; za vystavení tohoto stejnopisu či opisu lze požadovat úhradu vynaložených nákladů, jejíž výše nesmí překročit 100,- Kč. Ministerstvo stanoví prováděcím právním předpisem podmínky pro vydávání stejnopisů a opisů vysvědčení, výučních listů a diplomů o absolutoriu.

(9) Školy vedou evidenci tiskopisů vysvědčení, která jsou dokladem o dosaženém stupni vzdělání, výučních listů a diplomů o absolutoriu.

(10) Ukládání dokumentace upravují zvláštní právní předpisy.²⁰⁾

Bezpečnost a ochrana zdraví ve školách a školských zařízeních

§ 29

(1) Školy a školská zařízení jsou při vzdělávání a s ním přímo souvisejících činnostech a při poskytování školských služeb povinny přihlížet k základním fyziologickým potřebám dětí, žáků a studentů a vytvářet podmínky pro jejich zdravý vývoj a pro předcházení vzniku sociálně patologických jevů.

(2) Školy a školská zařízení zajišťují bezpečnost a ochranu zdraví dětí, žáků a studentů při vzdělávání a s ním přímo souvisejících činnostech a při poskytování školských služeb a poskytují žákům a studentům nezbytné informace k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví.

(3) Školy a školská zařízení jsou povinny vést evidenci úrazů dětí, žáků a studentů, k nimž došlo při činnostech uvedených v odstavci 2, vyhotovit a zaslat záznam o úrazu stanoveným orgánům a institucím. Ministerstvo stanoví vyhláškou způsob evidence úrazů, hlášení a zasílání záznamu o úrazu, vzor záznamu o úrazu a okruh orgánů a institucí, jimž se záznam o úrazu zasílá.

Školní řád, vnitřní řád a stipendijní řád

§ 30

(1) Ředitel školy vydá školní řád; ředitel školského zařízení vnitřní řád. Školní řád a vnitřní řád upravuje

- a) podrobnosti k výkonu práv a povinností dětí, žáků, studentů a jejich zákonných zástupců ve škole nebo školském zařízení a podrobnosti o pravidlech vzájemných vztahů s pedagogickými pracovníky,
- b) provoz a vnitřní režim školy nebo školského zařízení,
- c) podmínky zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, žáků nebo studentů a jejich ochrany před sociálně patologickými jevy a před projevy diskriminace, nepřátelství nebo násilí,
- d) podmínky zacházení s majetkem školy nebo školského zařízení ze strany dětí, žáků a studentů.

(2) Školní řád obsahuje také pravidla pro hodnocení výsledků vzdělávání žáků a studentů.

(3) Školní řád nebo vnitřní řád zveřejní ředitel na přístupném místě ve škole nebo školském zařízení, prokazatelným způsobem s ním seznámí zaměstnance, žáky a studenty školy nebo školského zařízení a informuje o jeho vydání a obsahu zákonné zástupce nezletilých dětí a žáků.

(4) Ředitel střední nebo vyšší odborné školy může se souhlasem zřizovatele vydat stipendijní řád, podle něhož lze žákům a studentům poskytovat prospěchové stipendium.

Výchovná opatření

§ 31

(1) Výchovnými opatřeními jsou pochvaly nebo jiná ocenění a kázeňská opatření. Kázeňským opatřením je podmíněné vyloučení žáka nebo studenta ze školy nebo školského zařízení, vyloučení žáka nebo studenta ze školy nebo školského zařízení, a další kázeňská opatření, která nemají právní důsledky pro žáka nebo studenta. Pochvaly, jiná ocenění a další kázeňská opatření může udělit či uložit ředitel školy nebo školského zařízení nebo třídní učitel. Ministerstvo stanoví prováděcím právním předpisem druhy dalších kázeňských opatření a podmínky pro udělování a ukládání těchto dalších kázeňských opatření a pochval nebo jiných ocenění.

(2) Ředitel školy nebo školského zařízení může v případě závažného zaviněného porušení povinností stanovených tímto zákonem nebo školním nebo vnitřním řádem rozhodnout o podmíněném vyloučení nebo o vyloučení žáka nebo studenta ze školy nebo školského zařízení. V rozhodnutí o podmíněném vyloučení stanoví ředitel školy nebo školského zařízení zkušební lhůtu, a to nejdéle na dobu jednoho roku. Dopustí-li se žák nebo student v průběhu zkušební lhůty dalšího zaviněného porušení povinností stanovených tímto zákonem nebo školním nebo vnitřním řádem, může ředitel školy nebo školského zařízení rozhodnout o jeho vyloučení. Žáka lze podmíněně vyloučit nebo vyloučit ze školy pouze v případě, že splnil povinnou školní docházku.

(3) Zvláště hrubé slovní a úmyslné fyzické útoky žáka nebo studenta vůči pracovníkům školy nebo školského zařízení se vždy považují za závažné zaviněné porušení povinností stanovených tímto zákonem.

(4) O podmíněném vyloučení nebo o vyloučení žáka či studenta rozhodne ředitel školy nebo školského zařízení do dvou měsíců ode dne, kdy se o provinění žáka nebo studenta dozvěděl, nejpozději však do jednoho roku ode dne, kdy se žák nebo student provinění dopustil, s výjimkou případu, kdy provinění je klasifikováno jako trestný čin podle zvláštního právního předpisu.²¹⁾ O svém rozhodnutí informuje ředitel pedagogickou radu. Žák nebo student přestává být žákem nebo studentem školy nebo školského zařízení dnem následujícím po dni nabytí právní moci rozhodnutí o vyloučení, nestanoví-li toto rozhodnutí den pozdější.

Zákaz činnosti a propagace politických stran a hnutí, zákaz reklamy

§ 32

(1) Ve školách a školských zařízeních není povolena činnost politických stran a politických hnutí ani jejich propagace.

(2) Ve školách a školských zařízeních není povolena reklama, která je v rozporu s cíli a obsahem vzdělávání, a reklama a prodej výrobků ohrožujících zdraví, psychický nebo morální vývoj dětí, žáků a studentů nebo přímo ohrožujících či poškozujících životní prostředí.

ČÁST ČTVRTÁ

STŘEDNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

Hlava I

Cíle a stupně středního vzdělání, přijímání ke vzdělávání, jeho organizace a průběh

§57

Cíle středního vzdělání

Střední vzdělávání rozvíjí vědomosti, dovednosti, schopnosti, postoje a hodnoty získané v základním vzdělávání důležité pro osobní rozvoj jedince. Poskytuje žákům obsahově širší všeobecné vzdělání nebo odborné vzdělání spojené se všeobecným vzděláním a upevňuje jejich hodnotovou orientaci. Střední vzdělávání dále vytváří předpoklady pro plnoprávný osobní a občanský život, samostatné získávání informací a celoživotní učení, pokračování v navazujícím vzdělávání a přípravu pro výkon povolání nebo pracovní činnosti.

§ 58

Stupně středního vzdělání

(1) Úspěšným ukončením příslušného vzdělávacího programu středního vzdělávání se dosahuje těchto stupňů vzdělání:

- a) střední vzdělání,
- b) střední vzdělání s výučním listem,
- c) střední vzdělání s maturitní zkouškou.

(2) Střední vzdělání získá žák úspěšným ukončením vzdělávacího programu v délce 1 roku nebo 2 let denní formy vzdělávání.

(3) Střední vzdělání s výučním listem získá žák úspěšným ukončením vzdělávacího programu v délce 2 nebo 3 let denní formy vzdělávání nebo vzdělávacího programu zkráceného studia pro získání středního vzdělání s výučním listem (§ 84).

(4) Střední vzdělání s maturitní zkouškou získá žák úspěšným ukončením vzdělávacích programů šestiletého nebo osmiletého gymnázia, vzdělávacího programu v délce 4 let denní formy vzdělávání, vzdělávacího programu nástavbového studia (§ 83) v délce 2 let denní formy vzdělávání nebo vzdělávacího programu zkráceného studia pro získání středního vzdělání s maturitní zkouškou (§ 85).

(5) Vláda stanoví nařízením obory vzdělání, v nichž lze dosáhnout středního vzdělání, středního vzdělání s výučním listem a středního vzdělání s maturitní zkouškou, jejich návaznost na učební a studijní obory podle předchozích právních předpisů a počet žáků ve skupině na jednoho učitele odborného výcviku.

Přijímání ke vzdělávání ve střední škole

§ 59

Podmínky přijetí ke vzdělávání ve střední škole

(1) Ke vzdělávání ve střední škole lze přijmout uchazeče, kteří splnili povinnou školní docházku nebo úspěšně ukončili základní vzdělávání před splněním povinné školní docházky, pokud tento zákon nestanoví jinak, a kteří při přijímacím řízení splnili podmínky pro přijetí prokázáním vhodných schopností, vědomostí, zájmů a zdravotní způsobilosti.

(2) O přijetí uchazeče ke vzdělávání ve střední škole rozhoduje ředitel této školy.

§ 60

Přijímání do prvního ročníku vzdělávání ve střední škole

(1) Ředitel školy je povinen vyhlásit pro přijímání do prvního ročníku vzdělávání ve střední škole nejméně jedno kolo přijímacího řízení.

(2) Uchazeč nebo zákonný zástupce nezletilého uchazeče podává přihlášku ke vzdělávání ve střední škole řediteli školy, v níž uchazeč plní povinnou školní docházku, v ostatních případech řediteli střední školy, a to na předepsaném tiskopisu a v termínu stanoveném prováděcím právním předpisem. Součástí přihlášky nezletilého uchazeče je jeho souhlasné vyjádření. Přihlášku lze pro první kolo přijímacího řízení podat pouze na jednu střední školu.

(3) Ředitel školy vyhlásí přijímací řízení v termínu stanoveném prováděcím právním předpisem. V rámci přijímacího řízení může ředitel školy rozhodnout o konání přijímací zkoušky, jejíž obsah a formu stanoví v souladu s rámcovým vzdělávacím programem základního vzdělávání. Pokud ředitel školy rozhodne, že se přijímací zkouška nekoná, informuje o tom uchazeče nebo zákonného zástupce nezletilého uchazeče bez zbytečného odkladu.

(4) Ředitel školy stanoví jednotná kritéria přijímacího řízení pro všechny uchazeče přijímané v jednotlivých kolech přijímacího řízení do příslušného oboru a formy vzdělávání pro daný školní rok a zveřejní je do konce března. V přijímacím řízení ředitel školy hodnotí uchazeče podle

- a) znalostí uchazeče vyjádřených hodnocením na vysvědčení z předchozího vzdělávání a dále výstupního hodnocení uchazeče ze základního vzdělávání, pokud bylo uchazeči vydáno,
- b) výsledků přijímací zkoušky nebo talentové zkoušky, je-li stanovena, a
- c) dalších skutečností, které osvědčují vhodné schopnosti, vědomosti a zájmy uchazeče.

(5) Předpokladem přijetí uchazeče ke vzdělávání ve střední škole je rovněž splnění podmínek zdravotní způsobilosti uchazeče pro daný obor vzdělání.

(6) Pokud splní podmínky přijímacího řízení více uchazečů, než kolik lze přijmout, rozhoduje jejich pořadí podle výsledku hodnocení přijímacího řízení.

(7) Ředitel školy odešle rozhodnutí o přijetí nebo nepřijetí uchazeči nebo zákonnému zástupci nezletilého uchazeče do 7 dnů po konání přijímací zkoušky nebo ode dne rozhodnutí, pokud se přijímací zkouška nekoná, nejdříve však 20. dubna.

(8) Ředitel školy může po ukončení prvního kola přijímacího řízení vyhlásit další kola přijímacího řízení k naplnění předpokládaného stavu žáků tak, aby přijímací řízení bylo ukončeno do konce srpna. Přihláška se v tomto případě podává přímo řediteli této školy.

(9) Pokud ředitel školy vyhlásí další kola přijímacího řízení, oznámí neprodleně krajskému úřadu počet volných míst v jednotlivých oborech a formách vzdělávání. Krajský úřad neprodleně zveřejní přehled středních škol s údaji o počtu volných míst v jednotlivých oborech a formách vzdělávání, a to i způsobem umožňujícím dálkový přístup.

(10) Pokud byl uchazeč přijat ke vzdělávání ve střední škole v některém kole přijímacího řízení, nemůže být přijat ke vzdělávání v jiné střední škole v dalších kolech přijímacího řízení.

(11) Odvolání proti rozhodnutí ředitele školy zřizované státem, krajem, obcí nebo svazkem obcí o nepřijetí uchazeče ke střednímu vzdělávání lze podat do 8 dnů od doručení rozhodnutí.

§ 61

Přijímání do prvního ročníku nižšího a vyššího stupně šestiletého a osmiletého gymnázia

(1) Vzdělávání v šestiletém a osmiletém gymnáziu se člení na nižší stupeň a vyšší stupeň. Nižší stupeň je tvořen prvními dvěma ročníky šestiletého gymnázia nebo prvními čtyřmi ročníky osmiletého gymnázia. Vyšší stupeň je tvořen posledními čtyřmi ročníky šestiletého a osmiletého gymnázia.

(2) Do prvního ročníku nižšího stupně šestiletého gymnázia lze přijmout uchazeče, kteří v daném školním roce úspěšně ukončí sedmý ročník základní školy, do prvního ročníku nižšího stupně osmiletého gymnázia uchazeče, kteří v daném školním roce úspěšně ukončí pátý ročník základní školy.

(3) Do prvního ročníku vyššího stupně gymnázia lze přijmout uchazeče, kteří úspěšně ukončili nižší stupeň šestiletého nebo osmiletého gymnázia, a další uchazeče, kteří splnili

povinnou školní docházku nebo získali základní vzdělání před splněním povinné školní docházky.

(4) Uchazeč, který se hlásí do prvního ročníku nižšího nebo vyššího stupně gymnázia, může podat přihlášku pouze na jedno šestileté nebo osmileté gymnázium. Uchazeč, který se hlásí ke vzdělávání na vyšším stupni gymnázia, může současně podat přihlášku ke vzdělávání ve střední škole podle § 60.

(5) Při přijímacím řízení do nižšího a vyššího stupně šestiletého a osmiletého gymnázia se postupuje obdobně podle § 60.

§ 62

Přijímání do oborů vzdělání s talentovou zkouškou

(1) V rámci přijímacího řízení do oboru vzdělání, v němž je jako součást přijímacího řízení stanovena rámcovým vzdělávacím programem talentová zkouška, vyhlásí ředitel školy přijímací řízení v termínu stanoveném prováděcím právním předpisem.

(2) Po vyhodnocení výsledků talentové zkoušky zašle ředitel školy uchazeči nebo zákonnému zástupci nezletilého uchazeče sdělení o výsledku talentové zkoušky, a to nejpozději do 20. ledna. Pokud uchazeč vykoná talentovou zkoušku úspěšně, pokračuje v přijímacím řízení. Ředitel školy odešle rozhodnutí o přijetí nebo nepřijetí uchazeče do 7 dnů po vydání rozhodnutí, nejpozději však 15. února.

(3) Podáním přihlášky podle odstavce 1 není dotčeno právo uchazeče podat přihlášku ke vzdělávání ve střední škole podle § 60.

(4) Při přijímacím řízení podle tohoto ustanovení se postupuje obdobně podle § 60 s výjimkou odstavce 7.

§ 63

Přijímání do vyššího ročníku vzdělávání ve střední škole

Ředitel školy může uchazeče přijmout do vyššího než prvního ročníku vzdělávání ve střední škole. V rámci přijímacího řízení může ředitel školy po posouzení dokladů uchazeče o předchozím vzdělávání stanovit jako podmínku přijetí vykonání zkoušky, a určit její obsah, termín, formu a kritéria hodnocení, a to v souladu s rámcovým vzdělávacím programem příslušného oboru vzdělání. V případě, že ředitel školy rozhodne o přijetí uchazeče, určí ročník, do něhož bude uchazeč zařazen.

§ 64

Ministerstvo stanoví prováděcím právním předpisem náležitosti, postup a termíny podání přihlášky ke vzdělávání ve střední škole, včetně dokladů, které jsou její součástí, další podrobnosti o organizaci, náležitostech a průběhu přijímacího řízení, včetně termínů konání přijímacích a talentových zkoušek, a o přijímání do vyššího než prvního ročníku.

Organizace středního vzdělávání

§ 65

(1) Vzdělávání ve střední škole se člení na teoretické a praktické vyučování a výchovu mimo vyučování, praktické vyučování se člení na odborný výcvik, cvičení, učební praxi a odbornou nebo uměleckou praxi a sportovní přípravu, a to podle jednotlivých oborů vzdělání. Odborná nebo umělecká praxe a sportovní příprava může být uskutečňována i v období školních prázdnin po dobu stanovenou rámcovým vzdělávacím programem.

(2) Praktické vyučování se uskutečňuje ve školách a školských zařízeních nebo na pracovištích fyzických nebo právnických osob, které mají oprávnění k činnosti související s daným oborem vzdělání a uzavřely se školou smlouvu o obsahu a rozsahu praktického vyučování a podmínkách pro jeho konání.

(3) Na žáky se při praktickém vyučování vztahují ustanovení zákoníku práce, která upravují pracovní dobu, bezpečnost a ochranu zdraví při práci, péči o zaměstnance a pracovní podmínky žen a mladistvých, a další předpisy o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci.

Průběh středního vzdělávání

§ 66

(1) Uchazeč se stává žákem střední školy prvním dnem školního roku, popřípadě dnem uvedeným v rozhodnutí o přijetí.

(2) V průběhu středního vzdělávání se žákovi umožňuje přestup do jiné střední školy, změna oboru vzdělání, přerušování vzdělávání, opakování ročníku a uznání předchozího vzdělání podle § 70, a to na základě písemné žádosti. Součástí žádosti zákonného zástupce nezletilého žáka je souhlas žáka.

(3) Ředitel školy může žákovi povolit změnu oboru vzdělání. V rámci rozhodování o změně oboru vzdělání může ředitel školy stanovit rozdílovou zkoušku a určit její obsah, rozsah, termín a kritéria jejího hodnocení.

(4) O přestupu žáka střední školy do jiné střední školy rozhoduje ředitel školy, do které se žák hlásí. V rámci rozhodování o přestupu žáka, zejména pokud má při přestupu dojít ke změně oboru vzdělání, může ředitel školy stanovit rozdílovou zkoušku a určit její obsah, rozsah, termín a kritéria jejího hodnocení. Žák přestává být žákem školy, z níž přestoupil, dnem předcházejícím dni přijetí na jinou školu. O přijetí žáka informuje ředitel školy bez zbytečného odkladu ředitele školy, z níž žák přestoupil. Ředitel školy, z níž žák přestupuje, zašle do pěti pracovních dnů poté, co se dozvěděl o přijetí žáka na jinou školu, řediteli této školy kopii dokumentace žáka ze školní matriky.

(5) Ředitel školy může žákovi, který splnil povinnou školní docházku, přerušit vzdělávání, a to na dobu nejvýše dvou let. Po dobu přerušování vzdělávání žák není žákem této

školy. Po uplynutí doby přerušení vzdělávání pokračuje žák v tom ročníku, ve kterém bylo vzdělávání přerušeno, popřípadě se souhlasem ředitele školy ve vyšším ročníku, prokáže-li odpovídající znalosti. Ředitel školy na žádost ukončí přerušení vzdělávání i před uplynutím doby přerušení, nebrání-li tomu závažné důvody.

(6) Ředitel školy je povinen přerušit vzdělávání žákyni z důvodu těhotenství a mateřství, jestliže praktické vyučování probíhá na pracovištích nebo na pracích zakázaných těhotným ženám a matkám do konce devátého měsíce po porodu, nebo jestliže vyučování podle lékařského posudku ohrožuje těhotenství žákyně.

(7) Ředitel školy může žákovi, který splnil povinnou školní docházku a který na konci druhého pololetí neprospěl nebo nemohl být hodnocen, povolit opakování ročníku po posouzení jeho dosavadních studijních výsledků a důvodů uvedených v žádosti; žák, který plní povinnou školní docházku, v těchto případech opakuje ročník vždy.

§ 67

(1) Zletilý žák nebo zákonný zástupce nezletilého žáka je povinen doložit důvody nepřítomnosti žáka ve vyučování nejpozději do 3 kalendářních dnů od počátku jeho nepřítomnosti.

(2) Ředitel školy může ze závažných důvodů, zejména zdravotních, uvolnit žáka na žádost zcela nebo zčásti z vyučování některého předmětu; žáka se zdravotním postižením může také uvolnit z provádění určitých činností, popřípadě rozhodnout, že tento žák nebude v některých předmětech hodnocen. Žák nemůže být uvolněn z předmětu rozhodujícího pro odborné zaměření absolventa. V předmětu tělesná výchova ředitel školy uvolní žáka z vyučování na písemné doporučení registrujícího praktického lékaře nebo odborného lékaře. Žák není z předmětu, z něhož byl zcela uvolněn, hodnocen.

(3) Podmínky pro omlouvání neúčasti žáka ve vyučování a pro uvolňování žáka z vyučování stanoví školní řád.

§ 68

(1) Žák, který splnil povinnou školní docházku, může zanechat vzdělávání na základě písemného sdělení doručeného řediteli školy. Součástí sdělení nezletilého žáka je souhlas jeho zákonného zástupce. Žák přestává být žákem střední školy dnem následujícím po dni doručení tohoto sdělení řediteli školy, popřípadě dnem uvedeným ve sdělení o zanechání vzdělávání, pokud jde o den pozdější.

(2) Jestliže se žák, který splnil povinnou školní docházku, neúčastní po dobu nejméně 5 vyučovacích dnů vyučování a jeho neúčast není omluvena, vyzve ředitel školy písemně zletilého žáka nebo zákonného zástupce nezletilého žáka, aby neprodleně doložil důvody žákovy nepřítomnosti; zároveň upozorní, že jinak bude žák posuzován, jako by vzdělávání zanechal. Žák, který do 10 dnů od doručení výzvy do školy nenastoupí nebo nedoloží důvod nepřítomnosti, se posuzuje, jako by vzdělávání zanechal posledním dnem této lhůty; tímto dnem přestává být žákem školy.

(3) Žák, který po splnění povinné školní docházky nepostoupil do vyššího ročníku, přestává být žákem školy posledním dnem příslušného školního roku nebo po tomto dni dnem následujícím po dni, kdy nevykonal opravnou zkoušku nebo neprospěl při hodnocení v náhradním termínu anebo dnem následujícím po dni nabytí právní moci rozhodnutí o nepovolení opakování ročníku.

§ 69

Hodnocení výsledků vzdělávání žáků

(1) Každé pololetí se vydává žákovi vysvědčení. Za první pololetí lze žákovi vydat místo vysvědčení výpis z vysvědčení.

(2) Hodnocení výsledků vzdělávání žáka na vysvědčení je vyjádřeno klasifikací nebo slovně nebo kombinací obou způsobů. O způsobu hodnocení rozhoduje ředitel školy se souhlasem školské rady.

(3) Škola převede slovní hodnocení do klasifikace nebo klasifikaci do slovního hodnocení v případě přestupu žáka na školu, která hodnotí odlišným způsobem, a to na žádost této školy, zletilého žáka nebo zákonného zástupce nezletilého žáka.

(4) Do vyššího ročníku postoupí žák, který na konci druhého pololetí příslušného ročníku prospěl ze všech povinných předmětů stanovených školním vzdělávacím programem, s výjimkou předmětů, z nichž se žák nehodnotí. Hodnocení žáka v odborných předmětech, které stanoví rámcový vzdělávací program v uměleckých oborech, se uskutečňuje po vykonání komisionální zkoušky.

(5) Nelze-li žáka hodnotit na konci prvního pololetí, určí ředitel školy pro jeho hodnocení náhradní termín, a to tak, aby hodnocení za první pololetí bylo provedeno nejpozději do dvou měsíců po skončení prvního pololetí. Není-li možné žáka hodnotit ani v náhradním termínu, žák se za první pololetí nehodnotí.

(6) Nelze-li žáka hodnotit na konci druhého pololetí, určí ředitel školy pro jeho hodnocení náhradní termín, a to tak, aby hodnocení za druhé pololetí bylo provedeno nejpozději do konce září následujícího školního roku. Do doby hodnocení navštěvuje žák nejbližší vyšší ročník. Není-li žák hodnocen ani v tomto termínu, neprospěl.

(7) Žák, který na konci druhého pololetí neprospěl nejvýše ze 2 povinných předmětů, nebo žák, který neprospěl na konci prvního pololetí nejvýše ze 2 povinných předmětů vyučovaných pouze v prvním pololetí, koná z těchto předmětů opravnou zkoušku nejpozději do konce příslušného školního roku v termínu stanoveném ředitelem školy. Opravné zkoušky jsou komisionální.

(8) Žák, který nevykoná opravnou zkoušku úspěšně nebo se k jejímu konání nedostaví, neprospěl. Ze závažných důvodů může ředitel školy žákovi stanovit náhradní termín opravné zkoušky nejpozději do konce září následujícího školního roku.

(9) Má-li zletilý žák nebo zákonný zástupce nezletilého žáka pochybnosti o správnosti hodnocení na konci prvního nebo druhého pololetí, může do 3 pracovních dnů ode dne, kdy se o hodnocení prokazatelně dozvěděl, nejpozději však do 3 pracovních dnů od vydání vysvědčení, požádat ředitele školy o komisionální přezkoušení žáka; je-li vyučujícím žáka v daném předmětu ředitel školy, krajský úřad. Komisionální přezkoušení se koná nejpozději do

14 dnů od doručení žádosti nebo v termínu dohodnutém se zletilým žákem nebo zákonným zástupcem nezletilého žáka.

(10) V odůvodněných případech může krajský úřad rozhodnout o konání opravné zkoušky a komisionálního přezkoušení podle odstavce 9 na jiné střední škole. Zkoušky se na žádost krajského úřadu účastní školní inspektor.

(11) Ustanovení tohoto paragrafu se přiměřeně vztahuje i na hodnocení vzdělávání členěného do jiných ucelených částí učiva.

§ 70

Uznávání dosaženého vzdělání

Ředitel školy uzná ucelené dosažené vzdělání žáka podle § 66, pokud je doloženo dokladem o tomto vzdělání nebo jiným prokazatelným způsobem. Částečné vzdělání žáka může ředitel školy uznat, pokud je doloženo dokladem o tomto vzdělání nebo jiným prokazatelným způsobem a od doby jeho dosažení neuplynulo více než 10 let nebo pokud žák znalosti z tohoto vzdělání prokáže při zkoušce stanovené ředitelem školy. Uzná-li ředitel školy dosažené vzdělání žáka, uvolní žáka z vyučování a hodnocení v rozsahu uznaného vzdělání.

§ 71

Ministerstvo stanoví prováděcím právním předpisem podrobnosti o organizaci a průběhu středního vzdělávání, teoretickém a praktickém vyučování a výchově mimo vyučování, dále náležitosti smlouvy o obsahu, rozsahu a podmínkách praktického vyučování, podrobnosti o hodnocení výsledků vzdělávání žáků a jeho náležitostech a podmínky uznávání předchozího vzdělání.

Hlava II

Ukončování středního vzdělávání

Způsoby ukončování středního vzdělávání

§ 72

(1) Vzdělávání ve vzdělávacích programech v oborech vzdělání vedoucích k dosažení středního vzdělání se ukončuje závěrečnou zkouškou. Dokladem o dosažení středního vzdělání je vysvědčení o závěrečné zkoušce.

(2) Vzdělávání ve vzdělávacích programech v oborech vzdělání vedoucích k dosažení středního vzdělání s výučním listem se ukončuje závěrečnou zkouškou. Dokladem o dosažení středního vzdělání s výučním listem je vysvědčení o závěrečné zkoušce a výuční list.

(3) Vzdělávání ve vzdělávacích programech v oborech vzdělání vedoucích k dosažení středního vzdělání s maturitní zkouškou se ukončuje maturitní zkouškou. Dokladem o dosažení středního vzdělání s maturitní zkouškou je vysvědčení o maturitní zkoušce.

(4) Vysvědčení o závěrečné zkoušce a vysvědčení o maturitní zkoušce jsou opatřena doložkou o získání příslušného stupně vzdělání.

§ 73

Účelem závěrečné zkoušky a maturitní zkoušky je ověřit, jak žáci dosáhli cílů vzdělávání stanovených rámcovým a školním vzdělávacím programem v příslušném oboru vzdělání, zejména ověřit úroveň klíčových vědomostí, dovedností a postojů žáka, které jsou důležité pro jeho další vzdělávání nebo výkon povolání nebo odborných činností.

Závěrečná zkouška

§ 74

- (1) Závěrečná zkouška se skládá
- a) v oborech vzdělání, v nichž se dosahuje středního vzdělání s výučním listem, z písemné zkoušky a ústní zkoušky a praktické zkoušky z odborného výcviku,
 - b) v oborech vzdělání, v nichž se dosahuje středního vzdělání, z praktické zkoušky z odborných předmětů a teoretické zkoušky z odborných předmětů.

(2) Žák může konat závěrečnou zkoušku, pokud úspěšně ukončil poslední ročník středního vzdělávání.

(3) Ředitel školy stanoví v souladu s rámcovým a školním vzdělávacím programem témata, obsah, formu a pojetí zkoušek a termíny jejich konání.

(4) Před zahájením ústní zkoušky, popřípadě praktické zkoušky se žáci neúčastní vyučování po dobu 4 vyučovacích dnů v termínu stanoveném ředitelem školy.

(5) Závěrečná zkouška je veřejná s výjimkou písemných zkoušek a jednání zkušební komise o hodnocení žáka; praktické zkoušky jsou neveřejné v případech, kdy je to nutné z důvodu ochrany zdraví, bezpečnosti práce a u zdravotnických oborů z důvodu ochrany soukromí pacienta.

(6) Závěrečná zkouška se koná před zkušební komisí. V případě, že organizace či délka písemné nebo praktické zkoušky vylučuje stálou přítomnost zkušební komise při zkoušce, určí její předseda člena zkušební komise, který odpovídá za řádný průběh zkoušky.

(7) Předsedu zkušební komise jmenuje do konce února příslušného školního roku krajský úřad. Jmenování je platné i pro opravné zkoušky a náhradní zkoušky. Ostatní členy zkušební komise jmenuje ředitel školy. V oborech vzdělání, v nichž se dosahuje středního vzdělání s výučním listem, jmenuje ředitel školy členem zkušební komise také odborníka z praxe.

(8) Předseda zkušební komise

- a) má odbornou kvalifikaci v příslušném nebo příbuzném oboru a vykonával přímou pedagogickou činnost nejméně 5 let,
- b) nesmí být v pracovněprávním ani jiném obdobném vztahu ke škole, na níž bude funkci vykonávat,
- c) nebyl vyučujícím žáků, kteří konají závěrečnou zkoušku, v průběhu jejich středního vzdělávání.

(9) Předseda zkušební komise

- a) řídí práci zkušební komise a odpovídá za její činnost,
- b) odpovídá za řádný průběh zkoušek a klasifikaci,
- c) je oprávněn vyloučit žáka ze zkoušky v případě, že žák použil nedovolené pomůcky nebo průběh zkoušky jinak vážně narušil; o vyloučení žáka ze zkoušky rozhodne předseda zkušební komise bezprostředně,
- d) oznamuje žákovi hodnocení jednotlivých zkoušek závěrečné zkoušky.

(10) Zkušební komise rozhoduje o klasifikaci žáka z jednotlivých zkoušek na návrh členů zkušební komise hlasováním. Při rovnosti hlasů rozhoduje hlas předsedy zkušební komise.

§ 75

(1) Žák vykoná závěrečnou zkoušku úspěšně, pokud úspěšně vykoná všechny zkoušky, které jsou její součástí.

(2) V případě, že žák zkoušku, která je součástí závěrečné zkoušky, vykonal neúspěšně, může konat opravnou zkoušku, a to nejvýše dvakrát z každé zkoušky. Pokud se žák ke zkoušce nedostaví a svou nepřítomnost řádně omluví nejpozději do 3 pracovních dnů od konání zkoušky předsedovi zkušební komise nebo nekoná závěrečnou zkoušku z důvodu neukončení posledního ročníku vzdělávání, má právo konat náhradní zkoušku v termínu stanoveném zkušební komisí. Nedodržení stanovené lhůty může v závažných případech předseda zkušební komise prominout. Konáním náhradní zkoušky není dotčeno právo žáka konat opravnou zkoušku.

(3) Žák přestává být žákem školy dnem následujícím po dni, v němž úspěšně vykonal závěrečnou zkoušku. Nevykonal-li žák závěrečnou zkoušku v řádném termínu, přestává být žákem školy 30. června roku, v němž měl vzdělávání řádně ukončit. Jestliže se žák ke zkoušce bez řádné omluvy nedostavil, jeho omluva nebyla uznána nebo byl ze zkoušky vyloučen, posuzuje se, jako by zkoušku vykonal neúspěšně.

(4) Závěrečnou zkoušku lze vykonat nejpozději do 5 let od úspěšného ukončení posledního ročníku vzdělávání.

§ 76

Ministerstvo stanoví prováděcím právním předpisem podrobnosti o pojetí, obsahu a průběhu závěrečných zkoušek, termínech jejich konání, stanovení předmětů, z nichž se závěrečná zkouška koná, složení zkušební komise, způsobu hodnocení žáků a o opravných zkouškách a zkouškách v náhradním termínu.

Maturitní zkouška

§ 77

Maturitní zkouška se skládá ze společné a profilové části. Žák získá střední vzdělání s maturitní zkouškou, jestliže úspěšně vykoná obě části maturitní zkoušky.

§ 78

Společná část maturitní zkoušky

(1) Společná část maturitní zkoušky se skládá ze 3 zkoušek, a to zkoušky z českého jazyka, zkoušky z cizího jazyka a z volitelné zkoušky.

(2) Cizí jazyk žák volí z nabídky stanovené prováděcím právním předpisem. Žák může konat zkoušku pouze z toho cizího jazyka, který je vyučován ve škole, jejímž je žákem.

(3) Volitelnou zkoušku koná žák z matematiky, občanského základu, přírodovědně technického základu nebo informačně technologického základu podle své volby. Škola zajišťuje přípravu žáka nejméně na dvě zkoušky podle věty první; tyto zkoušky stanoví školní vzdělávací program.

(4) Zkouška z českého jazyka a zkouška z cizího jazyka se skládají z písemné části a ústní části. Volitelná zkouška se koná písemně.

(5) Písemné části zkoušek společné části maturitní zkoušky jsou neveřejné. Účast je povolena pedagogickému pracovníkovi pověřenému funkcí zadavatele písemné části zkoušek (dále jen „zadavatel“), školnímu maturitnímu komisaři (dále jen „komisař“), řediteli školy a školním inspektorům České školní inspekce. Ostatní části zkoušek jsou veřejné.

(6) Žák koná společnou část maturitní zkoušky ve škole, jejímž je žákem. Náhradní a opravnou zkoušku žák koná ve škole stanovené Centrem pro zjišťování výsledků vzdělávání.

(7) Žák vykoná úspěšně společnou část maturitní zkoušky, pokud úspěšně vykoná všechny zkoušky, které jsou její součástí.

§ 79

Profilová část maturitní zkoušky

(1) Profilová část maturitní zkoušky se skládá ze 3 povinných zkoušek. Ve školách a třídách s vyučovacím jazykem národnostní menšiny je jednou z povinných zkoušek zkouška z jazyka národnostní menšiny.

(2) Ředitel školy určí nabídku povinných zkoušek podle rámcového vzdělávacího programu, dále stanoví formu, témata a termíny konání těchto zkoušek.

(3) Žák může dále konat nejvýše 4 nepovinné zkoušky. Žák může volit nepovinné zkoušky z nabídky stanovené ředitelem školy a z nabídky stanovené ministerstvem. Ředitel školy, popřípadě ministerstvo v případě nepovinných zkoušek zadávaných ministerstvem, dále stanoví formu, témata a termíny konání nepovinných zkoušek.

- (4) Zkoušky se konají formou
- a) vypracování maturitní práce a její obhajoby před zkušební maturitní komisí,
 - b) ústní zkoušky před zkušební maturitní komisí,
 - c) písemné zkoušky,
 - d) praktické zkoušky, nebo
 - e) kombinací dvou nebo více forem podle písmen a) až d).

(5) Obhajobu maturitní práce a ústní zkoušky podle odstavce 4 písm. a) a b) koná žák po úspěšném ukončení posledního ročníku vzdělávání. Žák může konat profilovou část maturitní zkoušky i v případě, že nevykonal společnou část maturitní zkoušky úspěšně.

(6) Před zahájením profilové části maturitní zkoušky se žáci neúčastní vyučování po dobu 5 vyučovacích dnů v termínu stanoveném ředitelem školy.

(7) Profilová část maturitní zkoušky je veřejná s výjimkou písemných zkoušek a jednání zkušební maturitní komise o hodnocení žáka; praktické zkoušky jsou neveřejné v případech, kdy je to nutné z důvodu ochrany zdraví, bezpečnosti práce a u zdravotnických oborů z důvodu ochrany soukromí pacienta.

(8) Žák koná profilovou část maturitní zkoušky ve škole, jejímž je žákem. Nepovinné zkoušky zadávané ministerstvem koná žák ve škole stanovené Centrem pro zjišťování výsledků vzdělávání.

(9) Žák vykoná úspěšně profilovou část maturitní zkoušky, pokud úspěšně vykoná všechny povinné zkoušky, které jsou její součástí.

§ 80

Orgány zajišťující maturitní zkoušku

(1) Ministerstvo odpovídá za přípravu a metodické řízení průběhu maturitní zkoušky, za vedení evidence přihlášek a evidence výsledků maturitních zkoušek. Ministerstvo určuje obsah zkoušek zadávaných ministerstvem, k tomu vydává a zveřejňuje katalogy, a stanoví způsob a kritéria hodnocení maturitní zkoušky. Ministerstvo vydává osvědčení o způsobilosti k výkonu funkce komisaře a hodnotitele. Ministerstvo je správcem²⁵⁾ registru žáků přihlášených k maturitní zkoušce a jejich rodných čísel za účelem jejich identifikace.

(2) Ministerstvo zřizuje Centrum pro zjišťování výsledků vzdělávání jako organizační složku státu. Centrum pro zjišťování výsledků vzdělávání je účetní jednotkou. Centrum pro zjišťování výsledků vzdělávání zajišťuje společnou část maturitní zkoušky a zkoušky zadávané ministerstvem v rámci profilové části maturitní zkoušky, připravuje katalogy a zajišťuje odbornou přípravu pedagogických pracovníků k výkonu funkcí komisařů a hodnotitelů; dále zajišťuje výrobu a rozeslání zadání zkoušek krajským úřadům a vede evidenci přihlášek a výsledků maturitních zkoušek. Centrum pro zjišťování výsledků vzdělávání je zpracovatelem²⁶⁾ registru žáků přihlášených k maturitní zkoušce a jejich rodných čísel za účelem jejich identifikace a dále správcem registru pedagogických pracovníků oprávněných k výkonu funkce komisařů a hodnotitelů.

(3) Krajský úřad vytváří podmínky pro přípravu a hodnocení společné části maturitní zkoušky ve svém správním obvodu a podílí se na organizaci jejího průběhu, zejména zajišťuje rozeslání zadání zkoušek školám a jmenuje předsedy zkušebních maturitních komisí, komisaře a hodnotitele. Krajský úřad dále stanoví školy, školská zařízení nebo jiná vhodná místa, ve kterých se hodnocení zkoušek zadávaných ministerstvem bude konat, a oznámí je Centru pro zjišťování výsledků ve vzdělávání.

(4) Ředitel školy odpovídá za zajištění podmínek pro řádný průběh maturitní zkoušky ve škole a jmenuje zadavatele.

(5) Ústní část společné části a profilová část maturitní zkoušky se koná před zkušební maturitní komisí s výjimkou písemných zkoušek a písemných částí zkoušek zadávaných ministerstvem. Zkušební maturitní komise se zřizuje pro každou třídu a obor vzdělání nebo pro více tříd, pokud se žáci vzdělávají ve stejném oboru vzdělání. Členem zkušební maturitní komise může být jmenován rovněž odborník z praxe, z vysoké nebo vyšší odborné školy. Na zkušební maturitní komisi se vztahují ustanovení § 74 odst. 6 až 10 obdobně.

(6) Předseda zkušební maturitní komise odpovídá za řádný průběh části maturitní zkoušky konané před zkušební maturitní komisí ve škole.

(7) Komisař odpovídá za řádný průběh písemných zkoušek a písemných částí zkoušek zadávaných ministerstvem ve škole.

(8) Zadavatel odpovídá za řádný průběh písemných zkoušek a písemných částí zkoušek zadávaných ministerstvem ve třídě. Zadavatel je oprávněn vyloučit žáka z písemné zkoušky a písemné části zkoušky zadávané ministerstvem, a to v případě, že žák použil nedovolené pomůcky nebo průběh zkoušky jinak vážně narušil; o vyloučení žáka ze zkoušky rozhodne zadavatel bezprostředně.

(9) Hodnotitel hodnotí písemné zkoušky a písemné části zkoušek zadávané ministerstvem.

(10) Komisařem, hodnotitelem a zadavatelem může být jmenován pouze ten, kdo splňuje předpoklady stanovené prováděcím právním předpisem; v případě komisaře a hodnotitele ten, kdo dále získal osvědčení o způsobilosti k výkonu této funkce vydané Centrem pro zjišťování výsledků vzdělávání.

§ 81

Další podmínky konání maturitní zkoušky

(1) Žák koná maturitní zkoušku, náhradní nebo opravnou zkoušku na základě přihlášky podané řediteli školy. Ředitel školy zajistí předání údajů z přihlášek Centru pro zjišťování výsledků vzdělávání, včetně rodného čísla žáka.

(2) V případě, že žák zkoušku společné nebo profilové části maturitní zkoušky vykonal neúspěšně, může konat opravnou zkoušku, a to nejvýše dvakrát z každé zkoušky. Pokud se žák ke zkoušce nedostaví, svou nepřítomnost řádně omluví nejpozději do 3 pracovních dnů od konání zkoušky zadávané ministerstvem řediteli školy, v ostatních případech předsedovi zkušební maturitní komise, má právo konat náhradní zkoušku. Nedodržení stanovené lhůty může v závažných případech ředitel školy nebo předseda zkušební maturitní komise prominout. Konáním náhradní zkoušky není dotčeno právo žáka konat opravnou zkoušku.

(3) Jestliže se žák ke zkoušce bez řádné omluvy nedostavil, jeho omluva nebyla uznána nebo pokud byl ze zkoušky vyloučen, posuzuje se, jako by zkoušku vykonal neúspěšně.

(4) Ředitel školy vystaví žákovi, který vykonal úspěšně obě části maturitní zkoušky, vysvědčení o maturitní zkoušce.

(5) Maturitní zkoušku lze vykonal nejpozději do 5 let od úspěšného ukončení posledního ročníku vzdělávání ve střední škole.

(6) Žák, který již získal střední vzdělání s maturitní zkouškou vykonáním maturitní zkoušky podle tohoto zákona, nekoná společnou část maturitní zkoušky. Ředitel školy může žákovi uznat zkoušku profilové části maturitní zkoušky, kterou již žák vykonal v předchozím vzdělávání, pokud je obsahově srovnatelná se zkouškou profilové části v dané škole.

(7) Žáci škol a tříd s vyučovacím jazykem národnostní menšiny mají právo skládat společnou i profilovou část maturitní zkoušky v českém jazyce nebo v jazyce národnostní menšiny s výjimkou zkoušky z českého jazyka, kterou skládají v českém jazyce.

(8) Odlišným způsobem může být se souhlasem ministerstva ukončováno vzdělávání podle vzdělávacích programů ve vybraných třídách osmiletých nebo šestiletých gymnázií s výukou některých předmětů v cizím jazyce nebo ve školách zřízených na základě mezinárodní smlouvy, popřípadě se souhlasem ministerstva v dalších oborech vzdělání. Tato maturitní zkouška se považuje za maturitní zkoušku podle tohoto zákona, pokud žák vykonal také zkoušku z českého jazyka společné části maturitní zkoušky.

(9) Žák přestává být žákem školy dnem následujícím po dni, kdy úspěšně vykonal maturitní zkoušku. Nevykonal-li žák jednu nebo obě části maturitní zkoušky v řádném termínu, přestává být žákem školy 30. června roku, v němž měl vzdělávání řádně ukončit.

- (10) Ministerstvo stanoví prováděcím právním předpisem
- a) termíny, formu, pravidla průběhu a způsob hodnocení zkoušek společné části maturitní zkoušky, nabídku cizích jazyků společné části maturitní zkoušky a nabídku nepovinných zkoušek profilové části maturitní zkoušky, období konání, pravidla průběhu a způsob hodnocení zkoušek profilové části maturitní zkoušky, pravidla pro konání opravné a náhradní zkoušky a podmínky ke stanovení obsahu maturitní zkoušky,
 - b) pravidla pro přípravu, organizaci a řízení společné a profilové části maturitní zkoušky, zajištění podmínek jejího průběhu a vyhodnocení výsledků a vymezení činnosti orgánů zajišťujících maturitní zkoušky, předpoklady pro výkon funkce zadavatele, hodnotitele a komisaře, podrobnosti o způsobu a formě jejich jmenování a o činnosti zkušební maturitní komise a výběru a jmenování jejích členů,
 - c) pravidla o formě, způsobu a termínech podání přihlášky, o obsahu, termínech, formě a způsobu předávání údajů z přihlášek, a rozsahu, obsahu, způsobu a formě vedení evidence podle § 80 odst. 1 a 2, a o způsobu ochrany údajů v ní obsažených,
 - d) podrobnosti o podmínkách a způsobu konání maturitní zkoušky žáků se zdravotním postižením, zdravotním znevýhodněním a cizinců a konání maturitní zkoušky v jazyce národnostní menšiny.

Přezkoumání průběhu a výsledků závěrečné a maturitní zkoušky

(1) Každý, kdo konal závěrečnou zkoušku nebo část maturitní zkoušky před zkušební maturitní komisí, může písemně požádat krajský úřad do 8 dnů ode dne, kdy mu byl oznámen výsledek zkoušky, o přezkoumání průběhu a výsledku této zkoušky.

(2) Krajský úřad rozhodne o žádosti ve lhůtě 30 dnů ode dne jejího doručení, a to tak, že výsledek zkoušky změní, nebo zruší a nařídí opakování zkoušky, pokud zjistí, že při této zkoušce byly porušeny právní předpisy nebo se vyskytly jiné závažné nedostatky, které mohly mít vliv na řádný průběh nebo výsledek zkoušky; v opačném případě výsledek zkoušky potvrdí. Česká školní inspekce je povinna poskytnout krajskému úřadu součinnost při posuzování žádosti. Opakování zkoušky se koná nejpozději do 15 dnů ode dne vydání rozhodnutí, a to před zkušební komisí, kterou jmenuje krajský úřad.

(3) Každý, kdo konal písemnou část maturitní zkoušky zadávanou ministerstvem, může písemně požádat ministerstvo do 8 dnů ode dne, kdy mu byl oznámen výsledek zkoušek, o přezkoumání výsledku této zkoušky. Ministerstvo žadatele písemně vyrozumí o výsledku přezkoumání nejpozději do 15 dnů ode dne doručení žádosti.

(4) Každý má právo nahlédnout do všech materiálů týkajících se jeho osoby, které mají význam pro rozhodnutí o výsledku zkoušky.

Hlava III

Nástavbové studium a zkrácené studium pro získání středního vzdělání s výučním listem a středního vzdělání s maturitní zkouškou

§ 83

Nástavbové studium

(1) Střední školy, které poskytují střední vzdělání s maturitní zkouškou v daném oboru vzdělání, mohou v tomto oboru organizovat nástavbové studium pro uchazeče, kteří získali střední vzdělání s výučním listem v příbuzném oboru vzdělání v délce 3 let denní formy vzdělávání. Vzdělávání se uskutečňuje podle upraveného rámcového vzdělávacího programu pro příslušný obor vzdělání. Návaznost oborů vzdělání pro uchazeče přijímané do nástavbového studia stanoví vláda nařízením.

(2) Vzdělávání v nástavbovém studiu trvá 2 roky v denní formě vzdělávání.

(3) V rámci přijímacího řízení do nástavbového studia může ředitel školy rozhodnout o konání přijímací zkoušky, jejíž obsah a formu stanoví v souladu se společným základem rámcových vzdělávacích programů oborů vzdělání, na něž navazuje obor vzdělání nástavbového studia.

(4) Nástavbové studium se ukončuje maturitní zkouškou, dokladem je vysvědčení o maturitní zkoušce. Žák, který úspěšně ukončí nástavbové studium, získá střední vzdělání s maturitní zkouškou.

(5) Ministerstvo stanoví prováděcím právním předpisem podrobnější podmínky organizace vzdělávání v nástavbovém studiu.

§ 84

Zkrácené studium pro získání středního vzdělání s výučním listem

(1) Střední školy, které poskytují střední vzdělání s výučním listem v daném oboru vzdělání, mohou v tomto oboru vzdělání uskutečňovat také zkrácené studium pro získání středního vzdělání s výučním listem pro uchazeče, kteří získali střední vzdělání s maturitní zkouškou. Zkrácené studium trvá 1 až 1,5 roku v denní formě vzdělávání; délku stanoví rámcový vzdělávací program příslušného oboru vzdělání.

(2) V rámci přijímacího řízení může ředitel školy rozhodnout o konání přijímací zkoušky, jejíž obsah a formu stanoví v souladu s rámcovým vzdělávacím programem oboru vzdělání, k jehož studiu se uchazeč hlásí.

(3) Ministerstvo stanoví prováděcím právním předpisem náležitosti a podmínky organizace zkráceného vzdělávání pro získání středního vzdělání s výučním listem.

§ 85

Zkrácené studium pro získání středního vzdělání s maturitní zkouškou

(1) Střední školy, které poskytují střední vzdělání s maturitní zkouškou v daném oboru vzdělání, mohou v tomto oboru vzdělání uskutečňovat také zkrácené studium pro získání středního vzdělání s maturitní zkouškou. Zkrácené studium trvá 1 až 2 roky v denní formě vzdělávání; délku stanoví rámcový vzdělávací program příslušného oboru vzdělání.

(2) Ke zkrácenému studiu pro získání středního vzdělání s maturitní zkouškou se mohou hlásit uchazeči, kteří získali střední vzdělání s maturitní zkouškou v jiném oboru vzdělání. V rámci přijímacího řízení může ředitel školy rozhodnout o konání přijímací zkoušky, jejíž obsah a formu stanoví v souladu s rámcovým vzdělávacím programem oboru vzdělání, k jehož studiu se uchazeč hlásí.

(3) Ministerstvo stanoví prováděcím právním předpisem náležitosti a podmínky organizace zkráceného vzdělávání pro získání středního vzdělání s maturitní zkouškou.

Část patnáctá

Ředitel školy a školského zařízení (par. 164)

Ředitel školy a školského zařízení

- a) rozhoduje ve všech záležitostech týkajících se poskytování vzdělávání a školských služeb, pokud zákon nestanoví jinak,
- b) odpovídá za to, že škola a školské zařízení poskytuje vzdělávání a školské služby v souladu s tímto zákonem a vzdělávacími programy uvedenými v § 3,
- c) odpovídá za odbornou a pedagogickou úroveň vzdělávání a školských služeb,
- d) vytváří podmínky pro výkon inspekční činnosti České školní inspekce a přijímá následná opatření,
- e) vytváří podmínky pro další vzdělávání pedagogických pracovníků a pro práci školské rady, pokud se podle tohoto zákona zřizuje,

- f) zajišťuje, aby osoby uvedené v § 21 byly včas informovány o průběhu a výsledcích vzdělávání dítěte, žáka nebo studenta,
- g) zajišťuje spolupráci při uskutečňování programů zjišťování výsledků vzdělávání vyhlášených ministerstvem,
- h) odpovídá za zajištění dohledu nad dětmi a nezletilými žáky ve škole a školském zařízení.

(2) Ředitel školy zřizuje pedagogickou radu jako svůj poradní orgán, projednává s ním všechny zásadní pedagogické dokumenty a opatření týkající se vzdělávací činnosti školy. Při svém rozhodování ředitel školy k názorům pedagogické rady přihlédne. Pedagogickou radu tvoří všichni pedagogičtí pracovníci školy.

§ 165

(1) Ředitel školy a školského zařízení, které zřizuje stát, kraj, obec nebo svazek obcí, dále

- a) stanovuje organizaci a podmínky provozu školy a školského zařízení,
- b) odpovídá za použití finančních prostředků státního rozpočtu přidělených podle § 160 až 163 v souladu s účelem, na který byly přiděleny,
- c) předkládá rozbor hospodaření podle závazné osnovy a postupu stanoveného ministerstvem.

(2) Ředitel školy a školského zařízení, které zřizuje stát, kraj, obec nebo svazek obcí, rozhoduje o právech a povinnostech v oblasti státní správy v těchto případech

- a) přeřazení žáka nebo studenta do vyššího ročníku podle § 17 odst. 3 a povolení individuálního vzdělávacího plánu podle § 18,
- b) přijetí dítěte k předškolnímu vzdělávání podle § 34 a ukončení předškolního vzdělávání podle § 35,
- c) odkladu povinné školní docházky podle § 37,
- d) převedení žáka do odpovídajícího ročníku základní školy podle § 39 odst. 2,
- e) přijetí k základnímu vzdělávání podle § 46, přestupu žáka podle § 49 odst. 1 a převedení žáka do jiného vzdělávacího programu podle § 49 odst. 2, povolení pokračování v základním vzdělávání podle § 55 odst. 2,
- f) přijetí ke vzdělávání ve střední škole podle § 59 a následujících, vyšší odborné škole podle § 93 a následujících a v konzervatoři podle § 88,
- g) přestupu, změně oboru vzdělání a přerušení vzdělávání podle § 66 a 97,
- h) opakování ročníku po splnění povinné školní docházky podle § 52 odst. 6, § 66 odst. 7 a § 97 odst. 8,
- i) snížení nebo prominutí úplaty za poskytování vzdělávání a školských služeb podle § 123 odst. 4,
- j) podmíněného vyloučení a vyloučení žáka nebo studenta ze školy nebo školského zařízení podle § 31 odst. 2 a 4,
- k) uznání dosaženého vzdělání podle § 70 a 100,
- l) povolení a zrušení individuálního vzdělávání žáka podle § 41.

§ 166

(1) Ředitel školské právnické osoby, ředitel příspěvkové organizace³⁸⁾ a vedoucí organizační složky státu je ředitelem všech škol a školských zařízení, jejichž činnost daná právnická osoba nebo organizační složka státu vykonává. Ředitelem školské právnické osoby, ředitelem příspěvkové organizace a vedoucím organizační složky státu může být jmenován pouze ten, kdo splňuje předpoklady pro výkon funkce ředitele školy nebo školského zařízení stanovené zvláštním zákonem.²⁾

(2) Ředitele školské právnické osoby zřizované ministerstvem, krajem, obcí nebo svazkem obcí, ředitele příspěvkové organizace a vedoucího organizační složky státu jmenuje do funkce zřizovatel na základě jím vyhlášeného konkursního řízení. Zřizovatel podle věty první plní funkci orgánu nadřízeného zaměstnavateli v oblasti pracovněprávních vztahů.³⁹⁾

(3) Ministerstvo stanoví prováděcím právním předpisem náležitosti vyhlášení konkursního řízení, složení konkursních komisí pro posuzování uchazečů o jmenování do funkcí uvedených v odstavci 2, pravidla pro sestavování, činnost a rozhodování těchto konkursních komisí.

(4) Ředitele školské právnické osoby zřizované ministerstvem, krajem, obcí nebo svazkem obcí, ředitele příspěvkové organizace a vedoucího organizační složky státu zřizovatel odvolá z funkce v případě

- a) pozbytí některého z předpokladů pro výkon funkce ředitele školy nebo školského zařízení stanovených zvláštním zákonem,²⁾
- b) nesplnění podmínky získání znalostí z oblasti řízení školství studiem pro ředitele škol a školských zařízení podle zvláštního zákona,²⁾
- c) organizačních změn, jejichž důsledkem je zrušení vykonávané funkce.

(5) Ředitele školské právnické osoby zřizované ministerstvem, krajem, obcí nebo svazkem obcí, ředitele příspěvkové organizace a vedoucího organizační složky státu může zřizovatel dále odvolat z funkce pouze v případě

- a) závažného porušení nebo neplnění právních povinností vyplývajících z vykonávané funkce, které bylo zjištěno zejména inspekční činností České školní inspekce, zřizovatelem nebo jinými kontrolními orgány,
- b) dosažení 65 let věku.

(6) Odvolání z funkce je písemné, doručuje se řediteli a vedoucímu do vlastních rukou a musí obsahovat důvody odvolání podle odstavců 4 a 5, jinak je neplatné.

(7) Funkci ředitele školy nebo školského zařízení, jejichž činnost vykonává jiná právnická osoba, vykonává statutární orgán nebo člen statutárního orgánu této právnické osoby, pokud splňuje předpoklady pro výkon funkce ředitele školy nebo školského zařízení stanovené zvláštním zákonem.²⁾ Pokud nelze ředitele školy nebo školského zařízení ustanovit z těchto osob, jmenuje právnická osoba do funkce ředitele školy nebo školského zařízení jinou osobu v pracovněprávním vztahu k této právnické osobě, která splňuje předpoklady pro výkon funkce ředitele školy nebo školského zařízení stanovené zvláštním zákonem.²⁾ Osoba uvedená ve větě první a druhé je ředitelem všech škol a školských zařízení, jejichž činnost daná právnická osoba vykonává.

(1) Při základních, středních a vyšších odborných školách se zřizuje školská rada. Školská rada je orgán školy umožňující zákonným zástupcům nezletilých žáků, zletilým žákům a studentům, pedagogickým pracovníkům školy, zřizovateli a dalším osobám podílet se na správě školy. Pokud je součástí právnické osoby více těchto škol, je možné zřídit jednu školskou radu. Při vyšší odborné škole se školská rada zřizuje vždy samostatně.

(2) Školskou radu zřizuje zřizovatel, který zároveň stanoví počet jejích členů a vydá její volební řád. Třetinu členů školské rady jmenuje zřizovatel, třetinu volí zákonní zástupci nezletilých žáků a zletilí žáci a studenti a třetinu volí pedagogičtí pracovníci dané školy. Členem školské rady nemůže být ředitel školy. Ve školách, které nejsou zřízeny státem, krajem, obcí nebo svazkem obcí plní úkoly zřizovatele podle věty první a druhé ředitel školy.

(3) Týž člen školské rady nemůže být současně jmenován zřizovatelem, zvolen zákonnými zástupce nezletilých žáků a zletilými žáky a studenty nebo zvolen pedagogickými pracovníky školy.

(4) Ředitel školy zajistí v souladu s volebním řádem řádné uskutečnění voleb do školské rady.

(5) Nezvolí-li zákonní zástupci nezletilých žáků nebo zletilí žáci a studenti stanovený počet členů školské rady ani na základě opakované výzvy, jmenuje zbývající členy školské rady ředitel školy.

(6) Funkční období členů školské rady je tři roky.

(7) Školská rada zasedá nejméně dvakrát ročně; zasedání školské rady svolává její předseda, první zasedání školské rady svolává ředitel školy. Ředitel školy nebo jím pověřený zástupce je povinen zúčastnit se zasedání školské rady na vyzvání jejího předsedy. Školská rada na svém prvním zasedání stanoví svůj jednací řád a zvolí svého předsedu. K přijetí jednacího řádu se vyžaduje schválení nadpoloviční většinou všech členů školské rady.

§ 168

- (1) Školská rada
- a) vyjadřuje se k návrhům školních vzdělávacích programů a k jejich následnému uskutečňování,
 - b) schvaluje výroční zprávu o činnosti školy,
 - c) schvaluje školní řád, ve středních a vyšších odborných školách stipendijní řád, a navrhuje jejich změny,
 - d) schvaluje pravidla pro hodnocení výsledků vzdělávání žáků v základních a středních školách,
 - e) podílí se na zpracování koncepčních záměrů rozvoje školy,
 - f) projednává návrh rozpočtu právnické osoby na další rok, vyjadřuje se k rozboru hospodaření a navrhuje opatření ke zlepšení hospodaření,
 - g) projednává inspekční zprávy České školní inspekce,
 - h) podává podněty a oznámení řediteli školy, zřizovateli, orgánům vykonávajícím státní správu ve školství a dalším orgánům státní správy.

(2) Ředitel školy je povinen umožnit školské radě přístup k informacím o škole, zejména k dokumentaci školy. Informace chráněné podle zvláštních právních předpisů¹⁷⁾ poskytne ředitel školy školské radě pouze za podmínek stanovených těmito zvláštními právními předpisy. Poskytování informací podle zákona o svobodném přístupu k informacím tím není dotčeno.

(3) O schválení dokumentů uvedených v odstavci 1 písm. b) až d) rozhodne školská rada do 1 měsíce od jejich předložení ředitelem školy. Pokud školská rada tento dokument neschválí, ředitel školy předloží dokument k novému projednání do 1 měsíce. Opakovaného projednání se účastní zřizovatel. Není-li dokument schválen ani při opakovaném projednání nebo pokud školská rada neprojednává dokumenty uvedené v odstavci 1 písm. b) až d) do 1 měsíce od jejich předložení ředitelem školy, rozhodne o dalším postupu bez zbytečného odkladu zřizovatel.

(4) Ve školách, které nejsou zřízeny státem, krajem, obcí nebo svazkem obcí plní úkoly zřizovatele podle odstavce 3 ten, kdo ustanovil ředitele školy do funkce.

ČÁST ŠESTNÁCTÁ MINISTERSTVA A ČESKÁ ŠKOLNÍ INSPEKCE

Ministerstvo § 169

(1) Ministerstvo vedle úkolů stanovených tímto zákonem dále řídí výkon státní správy ve školství v rozsahu stanoveném tímto zákonem a odpovídá za stav, koncepci a rozvoj vzdělávací soustavy.

(2) Ministerstvo vytváří podmínky pro výkon ústavní a ochranné výchovy a preventivně výchovnou péči a vzdělávání osob umístěných ve školských zařízeních k tomu zřizovaných a dále pro další vzdělávání pedagogických pracovníků. Za tímto účelem zřizuje a zrušuje

- a) školská zařízení pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy a školská zařízení pro preventivně výchovnou péči, dále za podmínek stanovených zvláštním právním předpisem¹⁾ mateřské, základní a střední školy pro děti a žáky umístěné v těchto školských zařízeních a
- b) zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků.

(3) Ministerstvo dále zřizuje a zrušuje

- a) mateřské, základní a střední školy s vyučovacím jazykem národnostní menšiny za podmínek stanovených v § 14, pokud je nezřídí obec, svazek obcí nebo kraj,
- b) školy, jejichž činnost je upravena mezinárodními smlouvami.

(4) Ministerstvo může ve výjimečných případech hodných zvláštního zřetele zřizovat i jiné školy nebo školská zařízení a zrušovat je.

(5) Pokud ministerstvo zřizuje školy a školská zařízení uvedená v odstavcích 2 až 4 jako státní příspěvkové organizace, rozhoduje o zřízení, rozdělení a splnutí státní příspěvkové organizace a vydává zřizovací listinu. Státní příspěvková organizace vzniká dnem stanoveným ve zřizovací listině.

(6) O sloučení státní příspěvkové organizace, o zřízení nebo zrušení školy nebo školského zařízení jako vnitřní organizační součásti státní příspěvkové organizace a o změnách

v údajích uvedených ve zřizovací listině rozhoduje ministerstvo. Součástí rozhodnutí je vydání dodatku ke zřizovací listině.

(7) Ke změně státní příspěvkové organizace dochází dnem stanoveným ve zřizovací listině nebo v dodatku ke zřizovací listině.

(8) O zrušení státní příspěvkové organizace rozhoduje ministerstvo, které zároveň zruší zřizovací listinu. Státní příspěvková organizace zaniká dnem stanoveným v rozhodnutí o jejím zrušení.

(9) V případě zrušení, rozdělení, splynutí nebo sloučení státní příspěvkové organizace a v případě zrušení školy nebo školského zařízení jako její vnitřní organizační součásti, ministerstvo zároveň rozhodne, která jím zřízená státní příspěvková organizace převezme práva a povinnosti zrušované nebo měněné státní příspěvkové organizace, popřípadě o jiném způsobu vypořádání těchto práv a povinností. Pokud ministerstvo nerozhodne o způsobu vypořádání práv a povinností zrušované nebo měněné státní příspěvkové organizace, přechází tato práva a povinnosti na ministerstvo.

(10) Vznik, změny a zánik státní příspěvkové organizace oznamuje ministerstvo ve Věstníku a v Ústředním věstníku České republiky. Oznámení obsahuje název, sídlo, identifikační číslo a datum vzniku, změny nebo zániku státní příspěvkové organizace.

§ 170

Ministerstvo

- a) zajišťuje a provádí kontrolu správnosti a efektivnosti využití finančních prostředků, které přiděluje nebo smluvně zajišťuje ze státního rozpočtu, z Národního fondu a prostředků ze zahraničí poskytnutých mezinárodními organizacemi na základě mezinárodních smluv; přitom provádí předběžnou, průběžnou a následnou kontrolu podle zvláštního právního předpisu,⁴⁰⁾
- b) stanovuje směrnici⁴¹⁾ závazné zásady, podle kterých provádějí krajské úřady rozpis finančních prostředků státního rozpočtu přidělovaných podle § 161 odst. 6 písm. b),
- c) stanovuje směrnici⁴¹⁾ závazné zásady, podle kterých provádějí obecní úřady obce s rozšířenou působností návrhy rozpisů rozpočtů finančních prostředků státního rozpočtu poskytovaných podle § 161 odst. 6 písm. b),
- d) stanovuje směrnici⁴¹⁾ závaznou osnovu a postup, podle kterých zpracovávají právnické osoby vykonávající činnost škol a školských zařízení, které zřizuje ministerstvo, kraje, obce nebo svazky obcí, a dále obecní úřady obcí s rozšířenou působností a krajské úřady rozborů hospodaření s finančními prostředky státního rozpočtu poskytovanými podle § 161 odst. 6 písm. a) a b),
- e) stanovuje směrnici⁴¹⁾ závazné pokyny, podle kterých krajský úřad vypořádává finanční prostředky státního rozpočtu poskytované podle § 161 odst. 6 písm. a) a b),
- f) může udělovat věcné a finanční ocenění osobám, které se zasloužily o rozvoj vzdělávání,
- g) může udělovat čestný název právnickým osobám a organizačním složkám státu, vykonávajícím činnost školy nebo školského zařízení.

§ 171

(1) Ministerstvo vyhlašuje a řídí pokusné ověřování metod, obsahu, forem, organizace vzdělávání a pokusné ověřování způsobu řízení škol a školských zařízení; přitom vždy stanoví dobu pokusného ověřování, jeho rozsah, financování ze státního rozpočtu a způsob hodnocení jeho výsledků.

(2) Ministerstvo vyhlašuje rozvojové programy ve vzdělávání a programy zjišťování výsledků vzdělávání, včetně podmínek a kritérií pro jejich financování ze státního rozpočtu.

(3) Ministerstvo vydá metodiku pro vypracování školního vzdělávacího programu pro základní vzdělávání.

Ministerstvo obrany, Ministerstvo vnitra, Ministerstvo spravedlnosti a Ministerstvo zahraničních věcí

§ 172

(1) Ministerstvo obrany zřizuje a zrušuje střední vojenské školy, vyšší odborné vojenské školy a školská zařízení jim sloužící.

(2) Ministerstvo vnitra zřizuje a zrušuje střední policejní školy, vyšší policejní školy a školská zařízení jim sloužící, střední školy požární ochrany, vyšší odborné školy požární ochrany a školská zařízení jim sloužící.

(3) Ministerstvo spravedlnosti zřizuje a zrušuje střední školy Vězeňské služby a školská zařízení jim sloužící a školy a školská zařízení pro osoby ve výkonu vazby nebo trestu odnětí svobody.

(4) Ministerstvo zahraničních věcí zřizuje a zrušuje základní školy při diplomatické misi nebo konzulárním úřadu České republiky.

(5) Pro školy a školská zařízení zřizované Ministerstvem obrany, Ministerstvem vnitra, Ministerstvem spravedlnosti a Ministerstvem zahraničních věcí vykonávají pravomoci ministerstva, krajského úřadu a České školní inspekce podle tohoto zákona tato ministerstva s výjimkou pravomocí podle § 4 odst. 3 a § 28, pravomocí ve věci společné části maturitní zkoušky, vedení školského rejstříku a akreditací vzdělávacích programů vyššího odborného vzdělávání. Ministerstvo obrany, Ministerstvo vnitra a Ministerstvo spravedlnosti stanoví vyhláškami úpravy pro školy a školská zařízení, které zřizují, v těch případech, kdy je k vydání vyhlášek ve věcech středních a vyšších odborných škol tímto zákonem zmocněno ministerstvo.

(6) Ve věcech všeobecného vzdělávání a ukončování vzdělávání podle tohoto zákona postupují Ministerstvo obrany, Ministerstvo vnitra a Ministerstvo spravedlnosti v dohodě s ministerstvem.

(7) Služební poměry žáků a studentů škol zřizovaných Ministerstvem obrany, Ministerstvem vnitra a Ministerstvem spravedlnosti se řídí zvláštními právními předpisy.⁴²⁾

(8) Na školy zřízené Ministerstvem obrany, Ministerstvem vnitra a Ministerstvem spravedlnosti se nevztahují ustanovení § 20, § 21 odst. 1 písm. c) a d), § 74 odst. 8 písm. a), § 167 a § 168; ustanovení § 24 odst. 1, § 60, § 94, § 102 odst. 4 věta první a § 166 odst. 1 věta druhá se na tyto školy vztahují přiměřeně.

(9) Na školy při diplomatické misi nebo konzulárním úřadu České republiky zřizované Ministerstvem zahraničních věcí se nevztahuje ustanovení § 7 odst. 6; ustanovení § 28 se na tyto školy vztahuje přiměřeně.

Česká školní inspekce § 173

(1) Česká školní inspekce je správní úřad s celostátní působností, který je organizační složkou státu a účetní jednotkou.

(2) Česká školní inspekce je organizačně členěna na ústředí České školní inspekce se sídlem v Praze a inspektoráty České školní inspekce.

(3) V čele České školní inspekce je ústřední školní inspektor. Jmenování a odvolání ústředního školního inspektora se řídí služebním zákonem.⁴³⁾

§ 174

(1) Česká školní inspekce zpracovává koncepční záměry inspekční činnosti a systémy hodnocení vzdělávací soustavy.

(2) Česká školní inspekce ve školách a školských zařízeních zapsaných do školského rejstříku a na pracovištích osob, kde se uskutečňuje praktické vyučování nebo odborná praxe podle § 65 odst. 2 a § 96 odst. 2 v rámci inspekční činnosti

- a) získává a analyzuje informace o vzdělávání dětí, žáků a studentů, o činnosti škol a školských zařízení zapsaných do školského rejstříku, sleduje a hodnotí efektivnost vzdělávací soustavy,
- b) zjišťuje a hodnotí podmínky, průběh a výsledky vzdělávání, a to podle příslušných školních vzdělávacích programů,
- c) zjišťuje a hodnotí naplnění školního vzdělávacího programu a jeho soulad s právními předpisy a rámcovým vzdělávacím programem,
- d) vykonává státní kontrolu dodržování právních předpisů, které se vztahují k poskytování vzdělávání a školských služeb; státní kontrolu vykonává podle zvláštního právního předpisu,⁴⁴⁾
- e) vykonává veřejnosprávní kontrolu⁴⁰⁾ využívání finančních prostředků státního rozpočtu přidělovaných podle § 160 až 163.

(3) Inspekční činnost se vykonává na základě plánu hlavních úkolů na příslušný školní rok, který schvaluje ministr školství, mládeže a tělovýchovy na návrh ústředního školního inspektora.

(4) Inspekční činnost se dále provádí na základě podnětů, stížností a petic, které svým obsahem spadají do působnosti České školní inspekce podle odstavce 2 písm. b) až e). V případě inspekční činnosti konané na základě stížnosti prošetřuje Česká školní inspekce jednotlivá tvrzení uvedená ve stížnosti a výsledek šetření předává zřizovateli k dalšímu řízení. Zřizovatel informuje Českou školní inspekci o vyřízení stížnosti a o případných opatřeních přijatých k nápravě.

(5) Česká školní inspekce je dále povinna provést inspekční činnost podle odstavce 2 písm. b), c) a d) pro účely přiznání dotací podle zvláštního právního předpisu, pokud o to právnická osoba, která vykonává činnost školy nebo školského zařízení, požádá. Inspekční činnosti podle odstavce 2 písm. b), c) nebo d) nelze na žádost právnické osoby, která vykonává činnost školy nebo školského zařízení, provést před uplynutím lhůty k odstranění případných nedostatků zjištěných předchozí inspekční činností podle odstavce 2 písm. b), c) nebo d).

(6) Při hodnocení podmínek, průběhu a výsledků vzdělávání a školských služeb vychází Česká školní inspekce ze zásad a cílů vzdělávání stanovených tímto zákonem, přičemž základním kritériem hodnocení je zejména účinnost podpory rozvoje osobnosti dítěte, žáka a studenta a dosahování cílů vzdělávání ze strany škol a školských zařízení. Kritéria hodnocení předkládá ministerstvu ke schválení. Schválená kritéria hodnocení ministerstvo zveřejňuje.

(7) Inspekční činnost vykonávají na základě písemného pověření ústředním školním inspektorem nebo jím pověřenou osobou školní inspektoři, kontrolní pracovníci a přizvané osoby. Školní inspektoři se prokazují průkazem školního inspektora opatřeným státním znakem České republiky. Kontrolní pracovníci se prokazují průkazem kontrolního pracovníka opatřeným státním znakem České republiky. Přizvané osoby se prokazují občanským průkazem.

(8) Školním inspektorem může být ten, kdo má vysokoškolské vzdělání, nejméně 5 let pedagogické nebo pedagogicko-psychologické praxe a splňuje další předpoklady stanovené zvláštními právními předpisy.⁴⁵⁾

(9) Kontrolním pracovníkem může být ten, kdo má vysokoškolské vzdělání, nejméně 5 let praxe a splňuje další předpoklady stanovené zvláštními právními předpisy.⁴⁵⁾

(10) Přizvanou osobou je ten, kdo se inspekční činnosti účastní v zájmu odborného posouzení věci. Přizvaná osoba pracuje pod vedením školního inspektora nebo kontrolního pracovníka.

(11) Písemné pověření podle odstavce 7 musí obsahovat

- a) jméno a příjmení pověřené osoby nebo jména a příjmení členů inspekčního týmu, pokud je pověření vystaveno pro inspekční tým,
- b) předmět a místo inspekční činnosti,
- c) termín zahájení inspekční činnosti,
- d) datum a číslo jednacích,
- e) podpis ústředního školního inspektora nebo jím pověřené osoby,
- f) název a adresa příslušného pracoviště České školní inspekce a úřední razítko.

(12) Výstupem inspekční činnosti je

- a) inspekční zpráva v případě inspekční činnosti podle odstavce 2 písm. b) a c),
- b) protokol podle zvláštního právního předpisu^{40),44)} v případě inspekční činnosti podle odstavce 2 písm. d) a e),
- c) tematická zpráva v případě inspekční činnosti podle odstavce 2 písm. a),
- d) výroční zpráva České školní inspekce.

(13) Inspekční zpráva obsahuje hodnocení podmínek, průběhu a výsledků vzdělávání a dále jména, příjmení a podpisy školních inspektorů, kontrolních pracovníků a přizvaných osob.

Obsah inspekční zprávy projednají školní inspektoři a kontrolní pracovníci s ředitelem školy nebo školského zařízení. Projednání a převzetí inspekční zprávy potvrdí ředitel školy nebo školského zařízení podpisem. Přípomínky k obsahu inspekční zprávy může ředitel školy nebo školského zařízení podat České školní inspekci do 14 dnů po jejím převzetí. Inspekční zprávu společně s připomínkami a stanoviskem České školní inspekce k jejich obsahu zasílá Česká školní inspekce bez zbytečného odkladu zřizovateli a školské radě. Inspekční zpráva včetně připomínek je veřejná a je uložena po dobu 10 let ve škole nebo školském zařízení, jichž se týká, a v příslušném inspektorátu České školní inspekce.

(14) Tematickou zprávu vydává Česká školní inspekce na základě shrnutí poznatků získaných z inspekční činnosti v určitém tematickém okruhu a jejich analýzy. Tematická zpráva se po jejím zpracování bez zbytečného odkladu zveřejňuje.

(15) Výroční zpráva České školní inspekce obsahuje souhrnné poznatky o stavu vzdělávání a vzdělávací soustavy vycházející z inspekční činnosti za předcházející školní rok a zveřejňuje se každoročně v prosinci.

§ 175

(1) Vzájemné vztahy mezi školními inspektory, kontrolními pracovníky, přizvanými osobami a osobami, u kterých se provádí inspekční činnost, se při výkonu inspekční činnosti na místě řídí částí třetí zákona o státní kontrole,⁴⁴⁾ nestanoví-li tento zákon jinak.

(2) O termínu, způsobu a personálním zajištění inspekční činnosti rozhoduje ústřední školní inspektor nebo jím pověřená osoba. Inspekční činnost vykonávaná na místě je zahájena předložením písemného pověření podle § 174 odst. 7. Školní inspektoři, kontrolní pracovníci a přizvané osoby jsou při výkonu inspekční činnosti oprávněni

- a) zjišťovat ve školách a školských zařízeních a dále na pracovištích osob, kde se uskutečňuje praktické vyučování nebo odborná praxe podle § 65 odst. 2 a § 96 odst. 2, skutečnosti podle § 174 odst. 2,
- b) pořizovat kopie z dokumentace škol a školských zařízení a používat je jako doklady svých zjištění.

(3) Školní inspektoři, kontrolní pracovníci a přizvané osoby jsou povinni

- a) seznámit před zahájením inspekční činnosti ředitele školy nebo školského zařízení, kde bude provedena inspekční činnost, nebo v případě jeho nepřítomnosti jeho zástupce s předmětem inspekční činnosti, termínem jejího zahájení a předpokládaným termínem jejího ukončení, s časovým plánem inspekčních činností, se seznamem dokumentace školy nebo školského zařízení, která bude předmětem inspekční činnosti, s požadavky na zajištění inspekční činnosti a s dalšími okolnostmi, které jsou významné z hlediska provedení inspekční činnosti a získání objektivních výsledků,
- b) předložit při zahájení inspekční činnosti písemné pověření k výkonu inspekční činnosti a prokázat se průkazem školního inspektora, průkazem kontrolního pracovníka nebo občanským průkazem.

(4) Osoby, u nichž byla provedena inspekční činnost, jsou povinny přijmout opatření k odstranění nedostatků zjištěných při inspekční činnosti bez zbytečného odkladu, nejpozději ve lhůtě stanovené Českou školní inspekcí. Na základě výsledků inspekční činnosti přijímá zřizovatel bez zbytečného odkladu opatření ve školách a školských zařízeních, které zřizuje.

(5) V případě zjištění nečinnosti školy nebo školského zařízení nebo zjištění závažných nedostatků v činnosti školy nebo školského zařízení může ústřední školní inspektor předložit orgánu, který vede školský rejstřík, návrh na výmaz školy, školského zařízení nebo oboru vzdělání ze školského rejstříku.

(6) Ministerstvo stanoví prováděcím právním předpisem podrobnější podmínky organizace České školní inspekce a výkonu inspekční činnosti a vzor služebního průkazu školního inspektora a kontrolního pracovníka.

§ 176

(1) Fyzická osoba odpovědná za přijetí nebo splnění opatření k odstranění nedostatků zjištěných při inspekční činnosti podle § 174 odst. 2 písm. b), c) a d) se dopustí přestupku tím, že ve lhůtě stanovené Českou školní inspekcí tato opatření nepřijme nebo je nesplní.

(2) Za přestupek podle odstavce 1 lze uložit pokutu až do výše 50 000 Kč.

(3) Správním orgánem příslušným k řízení o přestupku podle odstavce 1 v prvním stupni je Česká školní inspekce.

(4) Pokuty vybírá a vymáhá Česká školní inspekce; při jejich placení a vymáhání se postupuje podle zvláštního právního předpisu.⁴⁶⁾ Výnosy z pokut jsou příjmem státního rozpočtu.

ČÁST SEDMNÁCTÁ

PŮSOBNOST ÚZEMNÍCH SAMOSPRÁVNÝCH CELKŮ VE ŠKOLSTVÍ

§ 177

(1) Územní samosprávu ve školství vykonávají

- a) obec,
- b) kraj.

(2) Při zajišťování vzdělávání a školských služeb, zejména při zřizování a zrušování škol a školských zařízení, dbá obec a kraj zejména o

- a) soulad rozvoje vzdělávání a školských služeb se zájmy občanů obce a kraje, s potřebami trhu práce, s demografickým vývojem a rozvojem svého území,
- b) dostupnost vzdělávání a školských služeb podle místních podmínek.

Obec § 178

(1) Obec je povinna zajistit podmínky pro plnění povinné školní docházky dětí s místem trvalého pobytu na jejím území a dětí umístěných na jejím území ve školských zařízeních pro

výkon ústavní nebo ochranné výchovy, které se v souladu se zvláštním právním předpisem⁴⁷⁾ nevzdělávají ve školách zřízených při těchto školských zařízeních. Za tímto účelem obec

- a) zřídí základní školu nebo
- b) zajistí plnění povinné školní docházky v základní škole zřizované jinou obcí nebo svazkem obcí.

(2) Na území obce, části obce nebo na území více obcí se vymezují školské obvody spádové školy takto:

- a) je-li v obci jedna základní škola zřízená obcí, tvoří školský obvod území obce,
- b) je-li v obci více základních škol zřizovaných obcí, stanoví obec školské obvody obecně závaznou vyhláškou,
- c) je-li na území svazku obcí jedna základní škola nebo více základních škol zřízených svazkem obcí nebo dojde-li k dohodě několika obcí o vytvoření společného školského obvodu jedné nebo více základních škol zřizovaných některou z těchto obcí, stanoví každá z dotčených obcí obecně závaznou vyhláškou příslušnou část školského obvodu.

(3) Pokud obec nestanoví školský obvod spádové školy a je ohroženo plnění povinné školní docházky žáků uvedených v odstavci 1, rozhodne o školském obvodu spádové školy krajský úřad v přenesené působnosti.

(4) Školský obvod se nestanoví škole, která uskutečňuje vzdělávání výhradně podle vzdělávacího programu pro žáky se zdravotním postižením a školám zřizovaným jinými zřizovateli než obcí nebo svazkem obcí.

(5) V rámci základní dopravní obslužnosti⁴⁸⁾ území kraje je kraj povinen zajistit dopravu do spádové školy a ze spádové školy, pokud vzdálenost spádové školy od místa trvalého pobytu žáka přesáhne 4 km.

(6) Jestliže žák plní povinnou školní docházku ve škole zřízené jinou obcí, je obec, ve které má žák místo trvalého pobytu, povinna hradit obci, která školu zřídila, neinvestiční výdaje této školy připadající na jednoho jejího žáka, pokud se dotčené obce nedohodnou jinak. Neinvestiční výdaje podle věty první tvoří náklady na údržbu a opravy, materiální výdaje, služby a výdaje nevýrobní povahy, mzdové prostředky a ostatní výplaty fyzickým osobám, které neposkytuje krajský úřad. Toto ustanovení se použije obdobně v případě, že žák plní povinnou školní docházku ve škole zřízené svazkem obcí, jehož členem není obec, ve které má žák místo trvalého pobytu.

(7) Výdaje podle odstavce 6 nemusí obec hradit, jestliže zřizuje školu, ve které má žák zajištěny podmínky pro plnění povinné školní docházky, je členem svazku obcí, který zřizuje školu, ve které má žák zajištěny podmínky pro plnění povinné školní docházky nebo je smluvní stranou dohody několika obcí o vytvoření společného školského obvodu jedné nebo více základních škol zřizovaných některou z těchto obcí, pokud má žák v této škole zajištěny podmínky pro plnění povinné školní docházky, s výjimkou případů, kdy se žák vzdělává v základní škole s vyučovacím jazykem národnostní menšiny.

(8) Jestliže dítě umístěné ve školském zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy plní povinnou školní docházku v základní škole zřízené obcí nebo svazkem obcí, na jejichž území nemá místo trvalého pobytu, hradí výdaje podle odstavce 6 připadající na jednoho žáka této školy toto školské zařízení.

§ 179

- (1) Obec nebo svazek obcí zřizuje a zrušuje
- a) mateřské školy,
 - b) mateřské a základní školy s vyučovacím jazykem národnostní menšiny za podmínek stanovených v § 14 a
 - c) zařízení školního stravování sloužící dětem a žákům škol, které zřizuje.

(2) Obec je povinna zajistit podmínky pro předškolní vzdělávání v posledním roce před zahájením povinné školní docházky pro děti s místem trvalého pobytu na jejím území a pro děti umístěné na jejím území v dětském domově. Za tímto účelem obec

- a) zřídí mateřskou školu nebo
- b) zajistí předškolní vzdělávání v mateřské škole zřizované jinou obcí nebo svazkem obcí; v takovém případě je obec povinna za každé dítě s místem trvalého pobytu na jejím území, které navštěvuje mateřskou školu zřízenou jinou obcí, hradit této obci její neinvestiční výdaje podle § 178 odst. 6 připadající na jedno dítě této školy, pokud se dotčené obce nedohodnou jinak.

(3) Jestliže se dítě umístěné v dětském domově vzdělává v posledním roce před zahájením povinné školní docházky v mateřské škole zřízené obcí nebo svazkem obcí, na jejichž území nemá místo trvalého pobytu, hradí výdaje podle § 178 odst. 6 připadající na jedno dítě této školy tento dětský domov.

(4) Obec nebo svazek obcí může dále zřizovat a zrušovat

- a) základní umělecké školy,
- b) školská zařízení pro zájmové vzdělávání,
- c) školská účelová zařízení a
- d) školy nebo školská zařízení, které jinak zřizuje kraj nebo ministerstvo, pokud prokáže potřebné finanční, materiální a personální zabezpečení jejich činnosti orgánu, který vede rejstřík škol a školských zařízení.

§ 180

(1) Obec nebo svazek obcí zajišťuje výdaje právnických osob vykonávajících činnost škol a školských zařízení, které zřizuje, s výjimkou výdajů hrazených z finančních prostředků státního rozpočtu přidělovaných podle § 161 odst. 6 písm. b) a z jiných zdrojů; v případě, že školský obvod přesahuje území jedné obce, zabezpečují výdaje základní školy v tomto školském obvodu a školských zařízení jí sloužících dotčené obce poměrně podle počtu žáků s místem trvalého pobytu v jednotlivých obcích, nedojde-li mezi obcemi k jiné dohodě.

(2) Obec může právnickým osobám vykonávajícím činnost škol a školských zařízení, které zřizuje, přispívat na další neinvestiční výdaje jinak hrazené ze státního rozpočtu podle tohoto zákona.

(3) Obec nebo svazek obcí přiděluje právnickým osobám vykonávajícím činnost škol a školských zařízení, které zřizuje, dotace stanovené zákonem o státním rozpočtu k částečné úhradě výdajů na provoz a provádí s nimi finanční vypořádání.

Kraj § 181

(1) Kraj je povinen zajistit podmínky pro uskutečňování středního a vyššího odborného vzdělávání, vzdělávání dětí, žáků a studentů se zdravotním postižením a zdravotním znevýhodněním, dále jazykového, základního uměleckého a zájmového vzdělávání a pro výkon ústavní výchovy. Za tímto účelem kraj zřizuje a zrušuje

- a) střední školy,
- b) vyšší odborné školy,
- c) mateřské, základní, střední školy a školská zařízení pro děti a žáky se zdravotním postižením,
- d) základní školy speciální,
- e) školy při zdravotnických zařízeních,
- f) školská výchovná a ubytovací zařízení a zařízení školního stravování pro děti, žáky a studenty škol, které zřizuje,
- g) střední školy s vyučovacím jazykem národnostní menšiny za podmínek stanovených v § 14,
- h) jazykové školy s právem státní jazykové zkoušky,
- i) základní umělecké školy,
- j) školská zařízení pro zájmové vzdělávání a
- k) dětské domovy.

(2) Kraj může dále zřizovat a zrušovat

- a) mateřské a základní školy s vyučovacím jazykem národnostní menšiny za podmínek stanovených v § 14,
- b) školská zařízení podle § 115 až 120,
- c) školy a školská zařízení, které jinak zřizuje obec nebo ministerstvo, pokud kraj prokáže potřebné finanční, materiálové a personální zabezpečení této školy nebo školského zařízení.

§ 182

(1) Kraj zajišťuje výdaje právnických osob vykonávajících činnost škol a školských zařízení, které zřizuje, s výjimkou výdajů hrazených z finančních prostředků státního rozpočtu přidělovaných podle § 161 odst. 6 písm. a) a z jiných zdrojů.

(2) Kraj může právnických osobám vykonávajícím činnost škol a školských zařízení, které zřizuje, přispívat na další neinvestiční výdaje jinak hrazené ze státního rozpočtu podle tohoto zákona.

ČÁST OSMNÁCTÁ

SPOLEČNÁ, PŘECHODNÁ, ZRUŠOVACÍ A ZÁVĚREČNÁ USTANOVENÍ

Společná ustanovení

§ 183

(1) Pokud tento zákon nestanoví jinak, vztahuje se na rozhodování o právech a povinnostech fyzických a právnických osob v oblasti státní správy podle tohoto zákona správní řád.

(2) Správní řád se nevztahuje na rozhodování podle § 27 odst. 1, § 74 odst. 9 písm. c), § 80 odst. 8, § 82, § 90 odst. 12 a § 102 odst. 9.

(3) Krajský úřad plní úkoly nadřízeného správního orgánu ředitelů škol a školských zařízení, které zřizuje stát, kraj, obec nebo svazek obcí, při rozhodování podle § 165 odst. 2. Ministerstvo plní úkoly nadřízeného správního orgánu krajských úřadů při rozhodování o právech a povinnostech fyzických nebo právnických osob v oblasti veřejné správy podle tohoto zákona. O odvolání proti rozhodnutí České školní inspekce ve věci přestupku podle § 176 rozhoduje ústřední školní inspektor.

(4) Na doručování písemností podle § 68 odst. 2 a § 98 odst. 2 se vztahují příslušná ustanovení správního řádu o doručování obdobně.

(5) Působnosti stanovené tímto zákonem obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností a krajskému úřadu jsou výkonem přenesené působnosti.

(6) Obce a kraje jsou povinny poskytovat ministerstvu statistické údaje v rámci statistických zjišťování zařazených do programu statistických zjišťování podle zvláštního právního předpisu⁴⁹⁾ na daný rok.

§ 184

(1) Účast členů ve zkušební komisi pro závěrečné zkoušky, maturitní zkoušky, absolutorium v konzervatoři, absolutorium je jiným úkonem v obecném zájmu,⁵⁰⁾ při němž náleží členům těchto komisí náhrada jízdních výdajů v prokázané výši, náhrada prokázaných výdajů za ubytování a stravné; poskytovatelem těchto náhrad je právnická osoba, která vykonává činnost školy, ve které se zkoušky konají. Stravné se poskytuje ve výši a za podmínek stanovených zvláštním právním předpisem.⁵¹⁾

(2) Účast členů v Akreditační komisi je jiným úkonem v obecném zájmu,⁵⁰⁾ při němž náleží členům této komise náhrada jízdních výdajů v prokázané výši, náhrada prokázaných výdajů za ubytování a stravné; poskytovatelem těchto náhrad je ministerstvo. Stravné se poskytuje ve výši a za podmínek stanovených zvláštním právním předpisem.⁵¹⁾ Členům Akreditační komise může být dále ministerstvem poskytnuta odměna.

Přechodná ustanovení

§ 185

(1) Podle rámcových vzdělávacích programů postupují školy od 1. září, které následuje nejpozději po uplynutí 2 let ode dne jejich vydání, a to s účinností od prvního ročníku a také od šestého ročníku základního vzdělávání podle § 46 odst. 2 a od sedmého ročníku základního vzdělávání podle § 46 odst. 3. Tímto dnem končí platnost učebních dokumentů vydaných podle dosavadních právních předpisů počínaje prvním ročníkem. Učební dokumenty vydané podle dosavadních právních předpisů je možné měnit za účelem dosažení jejich shody s tímto zákonem, a to postupem stanoveným v dosavadních právních předpisech.

(2) Učební dokumenty vyšších odborných škol vydané podle dosavadních právních předpisů se považují za vzdělávací programy pro vyšší odborné vzdělávání podle tohoto zákona akreditované na dobu 3 let od nabytí jeho účinnosti. Podle vzdělávacích programů pro vyšší odborné vzdělávání akreditovaných podle tohoto zákona postupují školy od 1. září, které následuje po jejich akreditaci a zápisu do školského rejstříku.

(3) Zvláštní škola podle dosavadních právních předpisů je základní školou podle tohoto zákona. Pomocná škola podle dosavadních právních předpisů je základní školou speciální podle tohoto zákona. Střední odborné učiliště, gymnázium, střední odborná škola, učiliště, střední speciální škola, odborné učiliště a praktická škola podle dosavadních předpisů jsou střední školou podle tohoto zákona.

(4) Ministerstvo zpracuje dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky podle tohoto zákona a předloží jej vládě do 31. března 2005. Krajské úřady zpracují dlouhodobé záměry vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v kraji podle tohoto zákona a předloží je ministerstvu k projednání do 31. března 2006.

(5) Stupně vzdělání získané podle dosavadních právních předpisů zůstávají nedotčeny.

(6) Střední odborné vzdělání dosažené podle dosavadních právních předpisů v učebních oborech v délce 1 nebo 2 let denní formy vzdělávání stanovených nařízením vlády vydaným podle § 58 se považuje za střední vzdělání podle tohoto zákona. Střední odborné vzdělání dosažené podle dosavadních právních předpisů ve studijních nebo učebních oborech v délce 2 nebo 3 let denní formy vzdělávání stanovených nařízením vlády vydaným podle § 58 se považuje za střední vzdělání s výučním listem podle tohoto zákona. Úplné střední odborné vzdělání a úplné střední vzdělání dosažené podle dosavadních právních předpisů se považuje za střední vzdělání s maturitní zkouškou podle tohoto zákona. Vyšší odborné vzdělání poskytované v konzervatořích dosažené podle dosavadních právních předpisů se považuje za vyšší odborné vzdělání v konzervatoři podle tohoto zákona.

(7) Podle § 61 se postupuje od přijímacího řízení do prvního ročníku šestiletého nebo osmiletého gymnázia pro školní rok 2005/2006, a to počínaje prvním ročníkem.

(8) Žáci, kteří měli řádně ukončit střední vzdělávání závěrečnou zkouškou přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, konají závěrečnou zkoušku podle dosavadních právních předpisů. Žáci, kteří měli řádně ukončit střední vzdělávání maturitní zkouškou před 1. září 2007, konají maturitní zkoušku podle dosavadních právních předpisů. Studenti, kteří měli řádně ukončit vyšší odborné vzdělávání absolutoriem před nabytím účinnosti tohoto zákona, konají absolutorium podle dosavadních právních předpisů.

(9) K nástavbovému studiu ve středních školách, které nesplňují podmínku stanovenou § 83 odst. 1 věta první a ke dni nabytí účinnosti tohoto zákona nástavbové studium v daném oboru vzdělání uskutečňují, je možné přijímat žáky nejpozději pro školní rok 2005/2006.

(10) Školská rada podle tohoto zákona se ustaví do 1 roku od nabytí účinnosti tohoto zákona. Do ustavení školské rady podle tohoto zákona vykonává její funkci rada školy zřízená podle dosavadních právních předpisů.

(11) Pokusná ověřování povolená podle dosavadních právních předpisů zůstávají v platnosti.

(12) Školy s vyučovacím jazykem národnostní menšiny, které jsou zařazeny v síti škol, předškolních zařízení a školských zařízení ke dni účinnosti tohoto zákona, je možné zrušit pouze v případě, že nesplňují podmínky stanovené v § 14 odst. 2 a 3.

(13) Kde jsou ve zvláštním právním předpisu slova „sít' škol, předškolních zařízení a školských zařízení“, nahrazují se slovy „školský rejstřík“. Kde jsou ve zvláštním právním předpisu slova „předškolní zařízení“, nahrazují se slovy „mateřská škola“. Kde jsou ve zvláštním právním předpisu slova „střední odborné vzdělání“, nahrazují se slovy „střední vzdělání s výučním listem“. Kde jsou ve zvláštním právním předpisu slova „úplné střední vzdělání“, nahrazují se slovy „střední vzdělání s maturitní zkouškou“. Kde jsou ve zvláštním právním předpisu slova „úplné střední odborné vzdělání“, nahrazují se slovy „střední vzdělání s maturitní zkouškou“.

(14) Do doby nabytí úplné účinnosti služebního zákona jmenuje a odvolává ústředního školního inspektora ministr školství, mládeže a tělovýchovy.

(15) Při vypořádání finančních prostředků poskytnutých na činnost škol a školských zařízení ze státního rozpočtu na kalendářní rok 2004 se postupuje podle dosavadních právních předpisů.

(16) Právo na přednostní přijetí dítěte v posledním roce před zahájením povinné školní docházky k předškolnímu vzdělávání podle § 34 odst. 4 a povinnost obce zajistit podmínky pro předškolní vzdělávání v posledním roce před zahájením povinné školní docházky pro děti s místem trvalého pobytu na jejím území a pro děti umístěné na jejím území v dětském domově podle § 179 odst. 2 se uplatní od školního roku 2005/2006.

(17) Pravidla pro vyučování náboženství stanovená v § 15 se použijí počínaje školním rokem 2005/2006.

(18) Podle § 28 odst. 2 až 5 se postupuje od školního roku 2005/2006. Do té doby se na evidenci dětí, žáků a studentů škol a školských zařízení vztahují dosavadní právní předpisy. Při poskytování finančních prostředků státního rozpočtu na činnost škol a školských zařízení na školní rok 2004/2005 se vychází z údajů ze statistických výkonových výkazů pro příslušný školní rok.

(19) Ustanovení § 42 se použije až pro školní rok 2005/2006. Do té doby se postupuje podle dosavadních právních předpisů upravujících osvobození od povinné školní docházky.

(20) Podle § 51 odst. 5 se postupuje od školního roku 2005/2006.

(21) Při přijímacím řízení do prvního ročníku vzdělávání v oborech vzdělání s talentovou zkouškou a v konzervatoři pro školní rok 2005/2006 se postupuje podle Opatření k zavedení pokusného ověřování organizace talentových zkoušek při přijímání žáků ke studiu ve studijních oborech skupiny 82 Umění, užité umění a rukodílná uměleckořemeslná výroba č.j. 28127/97-71.

(22) Zkrácené studium pro získání středního vzdělání s výučním listem podle § 84 a zkrácené studium pro získání středního vzdělání s maturitní zkouškou podle § 85 lze uskutečňovat od školního roku 2005/2006.

(23) Pravidla pro poskytování odměn za produktivní činnost žáků středních škol a studentů vyšších odborných škol podle § 122 odst. 1 se použijí až pro školní rok 2005/2006. Do té doby se postupuje podle dosavadních právních předpisů.

§ 186

(1) Školy a školská zařízení zařazené ke dni nabytí účinnosti tohoto zákona do sítě škol, předškolních zařízení a školských zařízení jsou školami a školskými zařízeními podle tohoto zákona zapsanými ve školském rejstříku. Právnícké osoby, které vykonávají činnost škol a školských zařízení, popřípadě zřizovatelé příspěvkových organizací³⁸⁾ jsou povinni uvést zápis ve školském rejstříku do souladu s tímto zákonem a doložit orgánu, který vede rejstřík, k tomu nezbytné doklady nejpozději do 31. března 2006. Pokud uvedená povinnost nebude splněna, provede orgán, který vede rejstřík, výmaz školy nebo školského zařízení ze školského rejstříku, a to s účinností od 31. srpna 2006. Ustanovení § 151 se použije obdobně.

(2) Školy a školská zařízení zřízené ke dni nabytí účinnosti tohoto zákona Ministerstvem vnitra, Ministerstvem obrany a Ministerstvem spravedlnosti jako organizační složky státu jsou školami a školskými zařízeními podle tohoto zákona a budou zapsány do školského rejstříku nejpozději do 31. srpna 2006, pokud jejich zřizovatelé doloží ministerstvu údaje a doklady uvedené v § 147 odst. 1 písm. a) až e), i) až l) první část věty a o) nejpozději do 31. března 2006.

(3) Správní řízení o žádostech o zařazení do sítě škol, předškolních zařízení a školských zařízení, o změny v zařazení v síti škol, předškolních zařízení a školských zařízení a o vyřazení ze sítě škol, předškolních zařízení a školských zařízení podaných přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona se dokončí podle dosavadních právních předpisů.

(4) O předání a převzetí údajů na technických nosičích dat a dokladů týkajících se škol a školských zařízení, které podle dosavadních právních předpisů zařazovalo do sítě škol, předškolních zařízení a školských zařízení ministerstvo a které v souladu s § 143 vede v rejstříku škol a školských zařízení krajský úřad, připraví a sepíše ministerstvo s příslušnými krajskými úřady v období od nabytí účinnosti tohoto zákona do 30. dubna 2005, popřípadě

nejpozději do 30 dnů od právní moci rozhodnutí týkajícího se příslušné školy nebo školského zařízení, protokol o předání a převzetí těchto údajů a dokladů.

Změna právní formy na školskou právnickou osobu

§ 187

(1) Právnické osoby, které vykonávají činnost škol, předškolních zařízení a školských zařízení zařazených ke dni účinnosti tohoto zákona do sítě předškolních zařízení, škol a školských zařízení, mohou změnit svou právní formu na školskou právnickou osobu.

(2) Změnou právní formy na školskou právnickou osobu právnická osoba nezaniká ani nepřecházejí její práva a povinnosti na právního nástupce, pouze se mění její vnitřní právní poměry.

§ 188

- (1) Ke změně právní formy na školskou právnickou osobu se vyžaduje
- a) rozhodnutí o změně právní formy,
 - b) úprava právních vztahů k majetku, který právnická osoba užívá ke své činnosti, s ohledem na ustanovení § 140,
 - c) výmaz dosavadní právnické osoby z obchodního či jiného rejstříku nebo jiné obdobné evidence právnických osob, je-li tam zapsána podle zvláštního právního předpisu,
 - d) zápis školské právnické osoby do rejstříku školských právnických osob.

(2) O změně právní formy na školskou právnickou osobu rozhoduje ten orgán nebo ta osoba, která je oprávněna rozhodnout o zrušení dané právnické osoby, ledaže jde o obchodní společnost nebo družstvo.

(3) Jde-li o obchodní společnost nebo družstvo, rozhodují o změně právní formy na školskou právnickou osobu ti společníci nebo ten orgán obchodní společnosti či družstva, kteří jsou podle obchodního zákoníku oprávněni rozhodnout o změně právní formy. Ustanovení § 69d odst. 2, 4, 7, 10 a 11, § 69f odst. 1, 4, 5 a 6, § 69g odst. 1 a 2, § 254 odst. 4 věta první až třetí obchodního zákoníku se použijí obdobně. Ke změně právní formy na školskou právnickou osobu se u společnosti s ručením omezeným vyžaduje souhlas všech společníků a u akciové společnosti souhlas tří čtvrtin hlasů akcionářů přítomných na valné hromadě. O rozhodnutí valné hromady či členské schůze družstva o změně právní formy na školskou právnickou osobu musí být pořízen notářský zápis.

§ 189

(1) Rozhodnutí o změně právní formy na školskou právnickou osobu musí obsahovat projev vůle změnit právní formu na školskou právnickou osobu a lhůtu, v níž bude podána žádost o zápis do rejstříku školských právnických osob. Součástí rozhodnutí je zřizovací listina.

(2) Měla-li právnická osoba před změnou právní formy na školskou právnickou osobu právní formu obchodní společnosti nebo družstva, mají právní postavení zřizovatelů školské právnické osoby ty osoby, jež byly jejími společníky nebo členy ke dni výmazu z obchodního

rejstříku. U obecně prospěšné společnosti mají právní postavení zřizovatelů školské právnické osoby její zakladatelé.

§ 190

(1) Statutární orgán právnické osoby, jež mění právní formu na školskou právnickou osobu, je povinen podat návrh na zápis do rejstříku školských právnických osob ve lhůtě určené v rozhodnutí o změně právní formy, jinak nemůže být zápis do rejstříku školských právnických osob povolen. Žádost o zápis musí obsahovat rozhodnutí o změně právní formy na školskou právnickou osobu a údaje a doklady, které se v souvislosti se vznikem školské právnické osoby zapisují do rejstříku školských právnických osob a zakládají do sbírky listin.

(2) Školská právnická osoba se zapíše do rejstříku školských právnických osob ke dni, v němž došlo k výmazu právnické osoby, která změnila právní formu na školskou právnickou osobu, z obchodního či jiného rejstříku nebo jiné obdobné evidence právnických osob.

(3) Do rejstříku školských právnických osob se při změně právní formy zapisuje také forma, název a sídlo právnické osoby před změnou právní formy.

(4) Do 30 dnů po právní moci rozhodnutí o zápisu školské právnické osoby do rejstříku školských právnických osob, podá statutární orgán právnické osoby, jež rozhodla o změně právní formy na školskou právnickou osobu, návrh na zápis této změny do obchodního či jiného rejstříku nebo jiné obdobné evidence právnických osob. K návrhu je nutno přiložit rozhodnutí o změně právní formy a rozhodnutí podle věty první.

(5) Při změně právní formy na školskou právnickou osobu se do obchodního či jiného rejstříku nebo jiné obdobné evidence právnických osob zapisuje skutečnost, že právnická osoba změnila právní formu na školskou právnickou osobu, název a sídlo této školské právnické osoby, jméno, příjmení, místo trvalého pobytu a rodné číslo ředitele, a den výmazu dosavadní právnické osoby.

(6) Statutární orgán právnické osoby, jež rozhodla o změně právní formy na školskou právnickou osobu, je povinen oznámit orgánu, který vede rejstřík školských právnických osob, že došlo k zápisu změny právní formy do obchodního či jiného rejstříku nebo jiné obdobné evidence právnických osob, a den, k němuž byl zápis proveden, a to do 30 dnů od tohoto zápisu. Provedení zápisu o změně právní formy v příslušném rejstříku se dokládá veřejnou listinou osvědčující tuto skutečnost.

(7) Při změně právní formy právnické osoby, která není zřizována ministerstvem, krajem, obcí nebo svazkem obcí nebo registrovanou církví nebo náboženskou společností na právní formu školské právnické osoby se ustanovení § 136 odst. 2 písm. b) a c) nepoužije, pokud jde o práva a povinnosti vzniklé před zápisem do rejstříku školských právnických osob.

Zrušovací ustanovení

§ 191

Zrušuje se:

1. Zákon č. 29/1984 Sb., o soustavě základních a středních škol (školský zákon).

2. Zákon č. 171/1990 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č.29/1984 Sb., o soustavě základních a středních škol (školský zákon).

3. Zákon č. 522/1990 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 29/1984 Sb., o soustavě základních a středních škol (školský zákon), ve znění zákona č. 171/1990 Sb.
4. Zákon č. 134/1993 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 29/1984 Sb., o soustavě základních a středních škol (školský zákon), ve znění zákona č. 188/1988 Sb., zákona č. 171/1990 Sb. a zákona č. 522/1990 Sb.
5. Zákon č. 190/1993, kterým se mění a doplňuje zákon č. 29/1984 Sb., o soustavě základních a středních škol (školský zákon), ve znění zákona č. 188/1988 Sb., zákona č. 171/1990 Sb., zákona č. 522/1990 Sb. a zákona č. 134/1993 Sb., zákon České národní rady č. 564/1990 Sb., o státní správě a samosprávě ve školství, a zákon České národní rady č. 76/1978 Sb., o školských zařízeních, ve znění zákona České národní rady č. 31/1984 Sb. a zákona České národní rady č. 390/1991Sb.
6. Zákon č. 182/2003 Sb., kterým se mění zákon č. 29/1984 Sb., o soustavě základních škol, středních škol a vyšších odborných škol (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.
7. Zákon č. 256/1994, kterým se mění zákon č. 29/1984 Sb., o soustavě základních a středních škol (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zákon České národní rady č. 390/1991 Sb., o předškolních zařízeních a školských zařízeních, a zákon České národní rady č. 564/1990 Sb., o státní správě a samosprávě ve školství, ve znění zákona č. 190/1993 Sb.
8. Zákon č. 138/1995 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 29/1984 Sb., o soustavě základních a středních škol (školský zákon), ve znění zákona č. 188/1988 Sb., zákona č. 171/1990 Sb., zákona č. 522/1990 Sb., zákona č. 134/1993 Sb., zákona č. 190/1993 Sb., zákona č. 331/1993 Sb., nálezu Ústavního soudu České republiky č. 49/1994 Sb. a zákona č. 256/1994 Sb., a zákon České národní rady č. 76/1978 Sb., o školských zařízeních, ve znění zákona České národní rady č. 31/1984 Sb., zákona České národní rady č. 390/1991 Sb. a zákona č. 190/1993 Sb.
9. Zákon č. 19/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 29/1984 Sb., o soustavě základních škol, středních škol a vyšších odborných škol (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.
10. Zákon č. 76/1978 Sb., o školských zařízeních.
11. Zákon č. 31/1984 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon České národní rady o státní správě ve školství a zákon České národní rady o školských zařízeních.
12. Zákon č. 390/1991 Sb., o předškolních zařízeních a školských zařízeních.
13. Zákon č. 564/1990 Sb., o státní správě a samosprávě ve školství.
14. Zákon č. 181/2003 Sb., kterým se mění zákon č. 564/1990 Sb., o státní správě a samosprávě ve školství, ve znění pozdějších předpisů.
15. Zákon č. 139/1995 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon České národní rady č. 564/1990 Sb., o státní správě a samosprávě ve školství, ve znění zákona č. 190/1993 Sb. a zákona č. 256/1994 Sb.
16. Zákon č. 284/2002 Sb., kterým se mění zákon č. 564/1990 Sb., o státní správě a samosprávě ve školství, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

ČÁST DEVATENÁCTÁ

ÚČINNOST

§ 192

Tento zákon nabývá účinnosti dnem 1. ledna 2005, s výjimkou ustanovení § 20 odst. 3, 5 až 7, které nabývá účinnosti dnem vyhlášení, a s výjimkou ustanovení § 77 až 79, § 80 odst. 3 až 10, § 81 odst. 1 až 8 a § 82 odst. 3, která nabývají účinnosti dnem 1. září 2007.

-
- ^{3[1])} Zákon č.109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů.
- ^{4[2])} Zákon č. /2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů.
- ³⁾ Zákon č.250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. .../2004 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím školského zákona.
- ⁴⁾ § 54 odst. 2 zákona č.219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování